EL TEBEO DEL SALÓ
PRESS
BARCELONA, MAIG DE 1989 • 100 PTES.

CÓMICS DE PRIMERA LÍNEA

LAS AVENTURAS DE TINTÍN
Hergé

60 aniversario de un clásico del cómic.
El reportero más famoso del mundo.

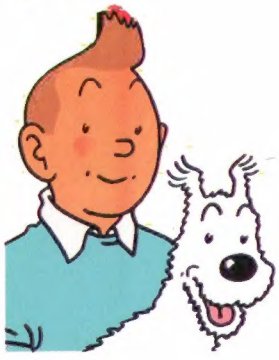

LIBRO DE JUEGOS TINTÍN
Hergé

Juegos y aventuras para entretenerse con Tintín y sus amigos.

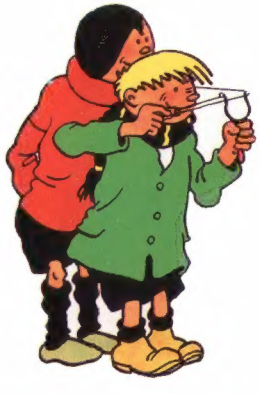

LAS HAZAÑAS DE QUIQUE Y FLUPI
Hergé

Las peripecias de los dos niños más traviesos del cómic.

JO, ZETTE Y JOCKO
Hergé

Las apasionantes aventuras de un trío inseparable.

YAKARI
Derib + Job

Las aventuras de un pequeño indio sioux que entiende y habla el lenguaje de los animales.

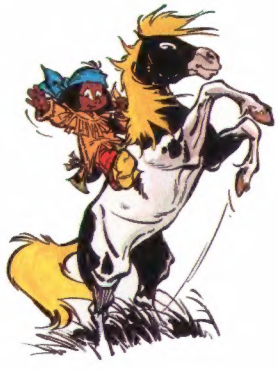

YOKO-TSUNO
Roger Leloup

Aventuras de intriga y ciencia-ficción con una nueva y valiente heroína.

HARRY DICKSON
Zanon/Vanderhaeghe

Un intrépido detective inglés contra una organización criminal de ámbito internacional en los años anteriores a la segunda guerra mundial.

PRÓXIMA APARICIÓN

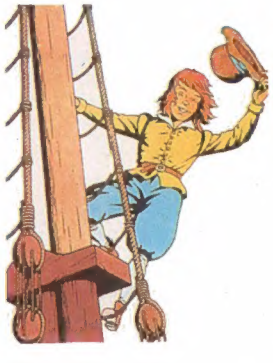

CORI, EL GRUMETE
Bob de Moor

La obra del maestro Bob de Moor.
Las aventuras de un grumete en la época de la Armada Invencible.

PRÓXIMA APARICIÓN

Editorial EJ Juventud

UNA SALUTACIÓ DE VÍCTOR MORA, PRESIDENT DEL SALÓ INTERNACIONAL DEL CÒMIC DE BARCELONA

Benvinguts tots a aquest nou Saló Internacional del Còmic de Barcelona!
Entreu-hi a animar-vos amb els milers i milers de vinyetes de colors d'aquest gran art de masses que és el còmic, alhora un dels mitjans de comunicació més importants del segle XX!

Aquesta nova edició del Saló ha estat possible gràcies a l'esforç i la tenacitat d'un grup de professionals del còmic que han pogut comptar amb els ajuts de la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona, el Ministerio de Cultura espanyol i un Gremi d'Editors de Barcelona especialment benèvol i acollidor. Aprofitem l'avinentesa per agrair des d'aquí aquests ajuts inapreciables. A més del Saló pròpiament dit revertiran, n'estem segurs, en una indústria que a Barcelona i fora de Barcelona dóna, avui, llocs de treball a milers de professionals del còmic en particular i de les arts gràfiques en general; això per no esmentar l'hoteleria i altres comerços de la ciutat. I ja que ha arribat l'hora dels agraïments, no hem d'oblidar els mitjans de comunicació —premsa, ràdio, televisió...—, ni tampoc, sobretot, el poble de Barcelona, ni a quants van venir de la resta del país i de l'estranger: 150.000 visitants en total, que van confirmar l'any passat, si feia falta, la importància i la internacionalitat d'un Saló cada cop més conegut arreu del món. Cal remarcar, per exemple, que enguany el Saló Internacional del Còmic de Barcelona ha estat representat —i molt destacadament acollit— pels salons de còmics d'Angoulême, Grenoble i Alger. És evident que ja avui dia el Saló compte com a esdeveniment social i cultural de primer ordre, de caràcter internacional. Tenim la joia de dir que el seu ressò creixent està contribuint a la celebritat de la nostra Barcelona mil·lenària, una celebritat que sobrepassa cada cop més els límits de la Mediterrània i s'estén ara pel món —cap a l'horitzó olímpic i multieuropeu de 1992—, com mai no s'havia estès... I aprofito per dir que el Saló Internacional del Còmic de Barcelona representaria encara millor el seu paper, en futures edicions, si pogués comptar amb els ajuts econòmics —molt importants— amb què compten salons de còmic estrangers com els que hem esmentat més amunt.

Però ara no és pas hora ni de fer comptes, ni d'establir comparacions...
Ara és hora de gaudir d'un viatge meravellós... ¡El viatge fantàstic al talent, la imaginació i la fantasia, que ens proporcionen els artistes del còmic!
Endavant, doncs... ¡I que ens divertim tots moltíssim!

¡¡¡Visca el Saló Internacional del Còmic de Barcelona!!!

Maig de 1989

EL TEBEO DEL SALÓ corresponent al 7è Saló Internacional del Còmic de Barcelona (maig, 1989) és editat per FICOMIC, València, 279, 1r, 08009 Barcelona, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona i el Ministeri de Cultura, i coordinat per JOSEP GÁLVEZ i ANTONI GUIRAL • El disseny és de JOSEP SOLÀ i la coberta d'en MAX • La producció corre a càrrec de CARVI, Torrent de les Flors, 136, 08024 Barcelona, la fotocomposició de PRETEXT, S.A., i la impressió de CARVI • El dipòsit legal és el B-17.395-89 • El ©Copyright 1989 per l'edició és de FICOMIC, i el ©Copyright 1989 per les il·lustracions, els articles i les historietes correspon als seus autors • Volem agrair la seva col·laboració per la confecció d'aquest tebeo a la Comissió Cultural del Saló del Còmic de Barcelona i al Gremi d'Editors de Catalunya.

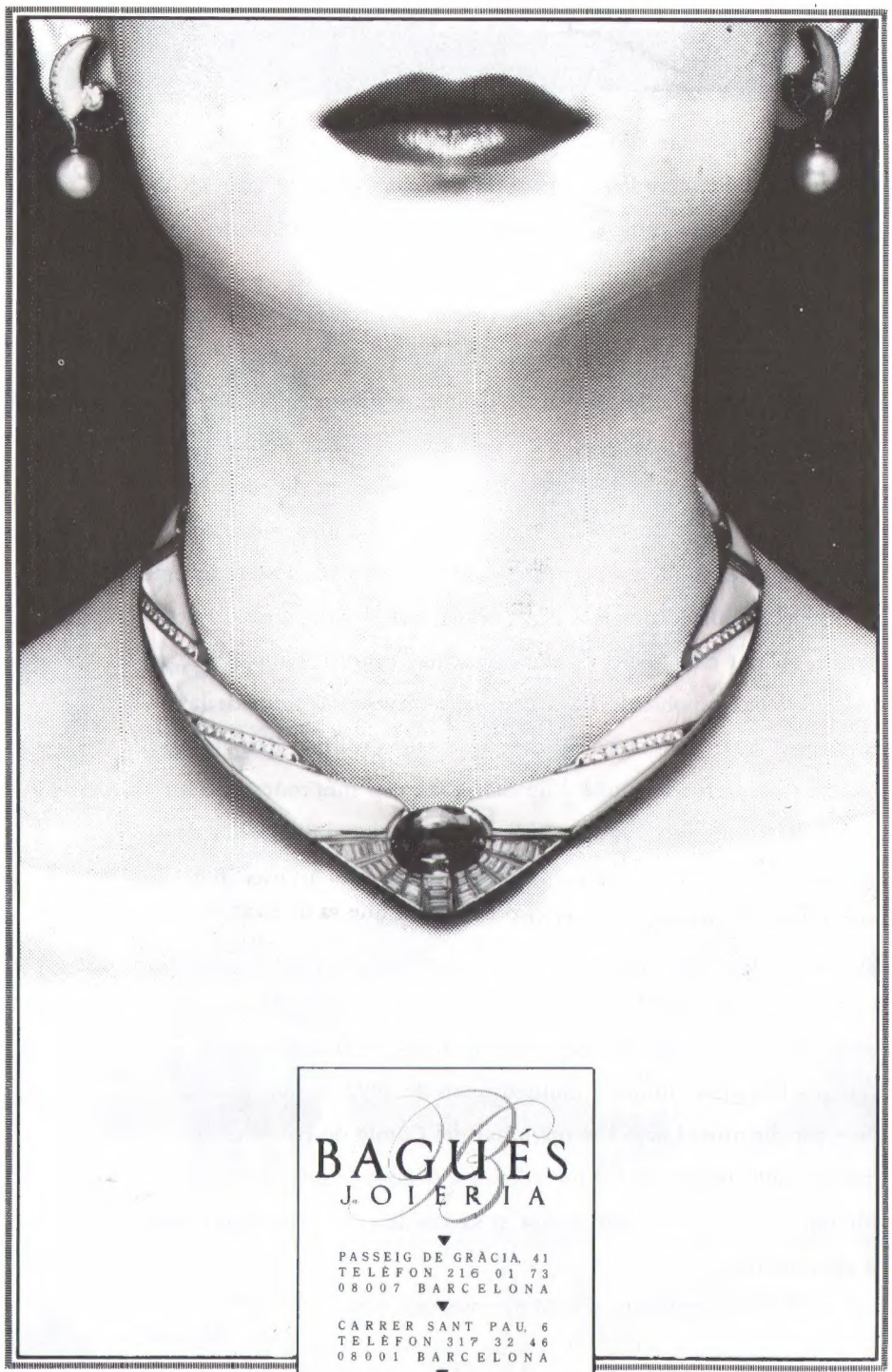

BAGUÉS
JOIERIA

PASSEIG DE GRÀCIA, 41
TELÈFON 216 01 73
08007 BARCELONA

CARRER SANT PAU, 6
TELÈFON 317 32 46
08001 BARCELONA

EL REGULADOR BAGUÉS
RAMBLA DE LES FLORS, 105
TELÈFON 317 19 74
08002 BARCELONA

FICCIÓ I REALITAT: ELS PERIODISTES EN EL CÒMIC

Taxi, la reportera dibuixada per ALFONSO FONT, a l'àlbum ***El laberinto del dragón***, Norma Editorial.

El dinou de març d'enguany queien morts a trets a El Salvador tres periodistes: un fotògraf de l'agència Reuter, un tècnic de so del canal 12 de la televisió nacional i un reporter de la televisió holandesa. Ells no varen tenir la mateixa sort que els herois de paper que gràcies a la màgia de la fantasia poden esquivar tots els perills. El sempre oportú *continuarà* es va convertir malauradament en un *fi*.

Situacions com aquesta no són aïllades; les dictadures, els conflictes bèl·lics, la defensa de la veritat i la justícia... Són molts els moments en els que el periodista posa a prova la seva força professional. Malgrat a pertànyer al *quart poder*, només disposa d'una arma: la de convèncer mitjançant la raó, un estri més aviat pobre davant la força de les armes i de tota mena de poder tiranitzant.

Per això no és gens estrany que una professió amb un cert caire èpic sigui la de molts personatges de còmic, perquè fins i tot en situacions que no suposen un perill físic, com per exemple el tancament d'una edició, tenen l'autèntic regust de l'aventura.

Els pioners

L'exposició *Els periodistes en el còmic* s'estructura en sis blocs temàtics. El primer fa referència als inicis del periodisme modern. Les transformacions socials i els avenços tecnològics van configurar al llarg del segle passat la necessitat i la possibilitat, consolidada a principis del segle XX, de rebre i transmetre informacions de punta a punta del planeta. En aquesta secció trobem *Els Corresponsals de Dominguín*, creats per OPISSO, una de les figures del còmic clàssic català; a *Horacle Greelv*, personatge que apareix en una de les aventures de ***Lucky Lucke*** i que pren el nom del fundador del *New York Tribune*, el primer diari que va utilitzar el telèfon, amb la qual cosa es va avançar als seus rivals en donar a conèixer uns resultats electorals.

L'aprenentatge

De com s'arriba a ser un professional també és un tema de l'exposició. Com a aprenent tenim a ***Jimmy Olsen***, company de ***Clark Kent*** al ***Daily Planet***. ***Olsen*** és un exemple model professional que es va perdre amb les facultats de Ciències de la Informació; la seva, és la història de com arribar a ser periodista començant per l'encoratjadora tasca de servir els cafès...

Perico Carambola és un jove que vol obrir-se camí en el món de les revistes del cor, però aquest món és molt dur i ell fa la feina i altres s'enduen la glòria. I finalment tenim el ***Reporter Tribulete que en todas partes se mete,*** exemple emblemàtic de com es pot ser un etern aprenent a força de no aprendre mai el ofici.

Tintín és a punt de trovar la sortida d'una perillosa situació gràcies a la... premsa. Àlbum ***El Temple del Sol***, Editorial Joventut.

A dalt: ***Lynx*** corresponsal de guerra intergalàctica dibuixada per DANIEL TORRES a ***Saxxon***, Norma Editorial.

Els reporters

El reporterisme és el segment professional més representat en la mostra: ***Tintín***, ***Clark Kent***, ***Jill Bioskop***, ***Taxi***, ***Jeannette Pointu***, ***Lefranc***, ***Peter Parker***... són personatges d'acció, la seva especialització permet al guionista situar els personatges en les situacions més insòlites i als indrets més exòtics.

El reporter ***Tintín*** és en paraules del també periodista JOAN BARRIL «el pitjor periodista del món», qualificació amb la qual no estic massa d'acord. El que li va passar a ***Tintín*** és que en vida d'HERGÉ, el seu creador, aquest el tenia molt ocupat viatjant per arreu del món. Però tot aquest bagatge d'experiències ha estat finalment aprofitat i en l'actualitat el noi dels pantalons de golf demostra en els seus articles a la revista ***Tintín Reporter*** que és un autèntic professional de la comunicació. Al seu col·lega ***Lefranc***, també li passa el que li havia succeït a ***Tintín***, dedica més temps a viatjar o a esquivar perills que a redactar notícies; és clar que el que practica és el periodisme d'investigació, tasca que com se sap, obliga a constants desplaçaments. Aquest tipus de periodisme és el que també exerceix ***Taxi***, una noia amb empenta que no dubta a l'hora d'arriscar la pell per esbrinar els assumptes més tèrbols.

Altres dones que pertanyen a aquest apartat són ***Jeannette Pointu***, una jove emancipada que es dedica al reporterisme gràfic cobrint informacions tan diverses com el Rally París-Dakar o els conflictes bèl·lics del Líban, i ***Jill Bioskop***, periodista del segle XXI que gràcies a una misteriosa màquina d'escriure anomenada ***scriptwalker*** aconsegueix que les seves cròniques retrocedeixen en el temps fins a arribar al nostre segle.

Els superherois tenen dos representants en el ram del reporterisme: ***Clark Kent***, la personalitat quotidiana de ***Superman*** i ***Peter Parker***, també conegut com ***Spiderman***. Tots dos tenen com a característica professional la d'aprofitar els seus super-poders per aconseguir uns impactants reportatges.

Els corresponsals de guerra

La guerra, l'eterna assignatura pendent de la humanitat, té com a notaris de la seva absurditat a ***Frank Cappa*** creat pel mestre MANFRED SOMMER el qual va retre homenatge, en escollir el nom del personatge, a ROBERT CAPA, fotògraf que va fer un expressiu testimoni de la Guerra Civil espanyola. Al seu costat trobem a ***Ernie Pike*** del guionista HÉCTOR G. OESTERHELD i del dibuixant HUGO PRATT. OESTERHELD —un dels *desaparecidos* de la darrera dictadura militar argentina— també es va inspirar

Frank Cappa, corresponsal de ficció creat per MANFRED SOMMER. Àlbum **Welcome,** Norma Editorial.

en un personatge real, un corresponal de guerra anomenat ERNIE PYLE que va morir a la Segona Guerra Mundial a mans dels japonesos en un illot al nord d'Okinawa.

El tercet de corresponsals de guerra es completa amb ***Linx***, una venusiana que, a diferència de ***Cappa*** i ***Pike***, té una visió més freda de la guerra, això és fruit d'un deshumanitzador interès professional.

Les figures

Quan el paper del periodista es transforma i la seva prsonalitat té més valor que les informacions que transmet es cau en el perill del *vedettisme*. De *vedette* del periodisme es pot definir l'ofici de ***Rubén Plata***, conductor d'un informatiu televisiu en el qual el rigor periodístic queda amagat sota la parafernàlia de l'espectacle.

Amb menys vocació de convertir el seu treball en un *show*, però amb una forta passió pel triomf tenim a ***Louis Lane***, companya de ***Superman***. L'afany per ser la primera en tot té uns components que superen l'aspecte professional, la seva és una qüestió personal.

La presència de ***Mary Noticias*** és un toc nostàlgic per a aquelles nenes que ara ja són mestresses de casa i que de petites varen poder somiar en un món de nois atractius, viatges, artistes i situacions difícils de viure per a la majoria d'adolescents espanyols de principis dels anys seixanta.

Aquests nois de la premsa...

En aquest apartat parlem de l'ètica professional i de dues actituds confrontades que en resulten. D'una banda trobem a ***Ben Urich*** periodista que prefereix trencar amb la possibilitat d'aconseguir el premi Pulitzer abans que donar a conèixer la vertadera personalitat del superheroi ***Daredevil***, amb la qual cosa posaria fi a la tasca a favor del bé que realitza l'heroi cec. A l'altra cantó tenim a ***Byline*** que amb el seu costum d'inventar les notícies produeix efectes tan nefastos com el d'un doble assassinat.

Aquesta exposició és fruit d'unes quantes hores de reflexions i divagacions del periodista i crític de còmics CARLES SANTAMARIA i del sotasignant. Pretén ser un joc que demostri la convergència que normalment hi ha entre els fets quotidians i la creació artística. Un divertiment que amb la fantasia dels «tebeos» ens mostra una professió que tot i que té alguns defectes, els seus aspectes positius superen amb escreix les seves relliscades.

Jaume Vidal,
llicenciat en Ciències de la Informació i crític de còmics

STAEDTLER

Artículos de escritura y dibujo,
apreciados en todo el mundo
por su calidad.

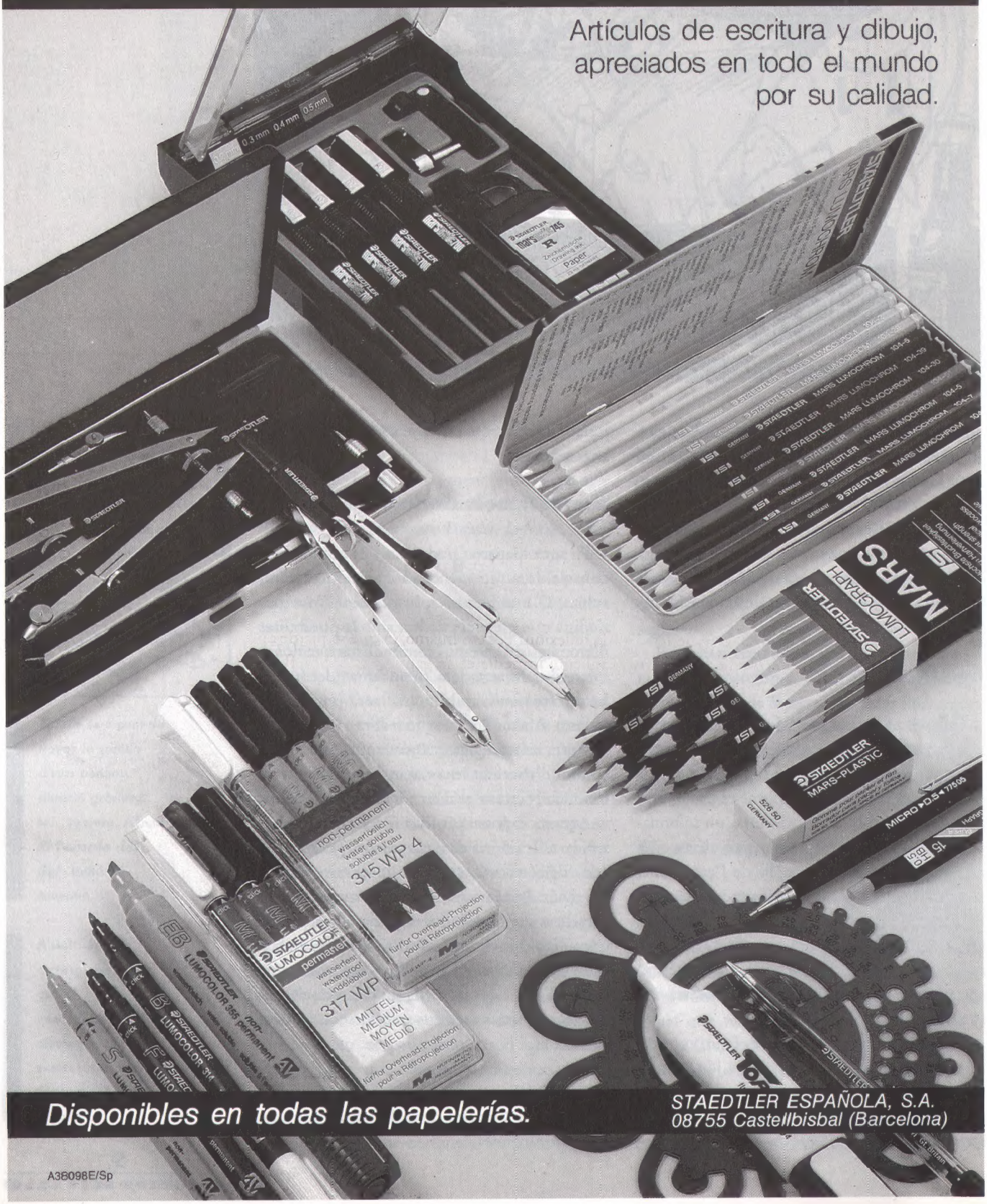

Disponibles en todas las papelerías.

STAEDTLER ESPAÑOLA, S.A.
08755 Castellbisbal (Barcelona)

A3B098E/Sp

TREINTA CAZADORES DE FORMAS A DISPOSICIÓN DEL PÚBLICO

Según quiere el tópico, en las vitrinas de los museos sólo tienen cabida las momias. Pretender rellenar los vacíos espacios de esos respetados templos con carne joven, materia viva, sólo puede responder a tres cosas: a que el artífice de la muestra ha perdido el norte, a que alguien quiere vender al personal gato por liebre —o sea, pardillos hibernados por venerables fósiles— o a que las cosas están cambiando. En el caso que nos ocupa, quizá la última opción sea la más acertada.

La nueva historieta española fue el tema de una de las exposiciones más celebrada del último Salón Internacional de Angoulême. Treinta autores de esa nueva historieta son el objeto de la exposición estrella del presente Salón del Cómic de Barcelona. Colgar de una pared desnuda un fenómeno tan joven, y, en consecuencia, convertirlo en objeto de estudio, no significa en este caso firmar su certificado de defunción. Ambas muestras ciñen en un limitado marco una visión aproximada de un torrente de recorrido todavía largo. De hecho, cada año podría organizarse una exposición-balance de esa nueva historieta que necesariamente no habría de tener demasiados puntos en común con la del año anterior. Periódicas *polaroids* de un magma en constante renovación, ebullición.

Las cosas cambian, por tanto, y la distancia entre creación y reflexión se acorta por momentos. La simultaneidad entre el trazo del dibujante y la disquisición del estudioso no debe asustar a nadie. Al contrario, es el comienzo de un intercambio fructífero del que todos —y especialmente el público— podemos salir beneficiados. Las mentadas exposiciones sobre la nueva historieta son fruto de esta coyuntura.

Habrá quienes piensen que, de hecho, no cabe otorgar a los promotores de estos eventos ni la medalla del pionero, ni la del audaz, pues hubo quien, en un ***Maremagnum Gràfic*** de grata memoria, ya llevó el torbellino a la vitrina en plena Edad de Oro. Habrá también quienes sospechen que bajo la festiva celebración se ocultan unas exequias engañosamente maquilladas.

Viñeta del álbum ***Futurama*** de MICHARMUT, de Ediciones Complot.

Es cierto que tanto la propuesta de ANTONIO ALTARRIBA en Angoulême como la de JUAN BUFILL en este Salón de Barcelona no pueden escapar del todo a ambos reproches. Pero tienen otras armas para defenderse. Aunque mínima, hay cierta distancia entre estas exposiciones y el período de máximo esplendor de las generaciones representadas que, en cierto modo, facilita la reflexión. Por eso mismo, lo que se pierde en valiente inmediatez se gana en calidad reflexiva. No es menos palpable que la nueva historieta no está atravesando uno de sus mejores momentos en lo comercial. Pero estas exposiciones no deberían ser consideradas como faraónicos funerales, sino más bien como un elegante modo de echar una mano. Si JUAN BUFILL ha procurado incluir ilustraciones en su muestra ha sido, probablemente, para dejar constancia de uno de los cambios asfaltados por los que pueden transitar los nuevos autores: el de la ilustración para prensa o publicidad. Escaparate de lujo, trampolín para saltar a nuevos medios y, a la vez, ponderación de un fenómeno artístico que ya vivió su década prodigiosa, pero que, quizá de otro modo, quizá en otro ámbito, todavía tiene energía para rato. Así debería ser considerada la presente exposición dedicada a treinta señalados autores.

La historia de la nueva historieta puede leer-

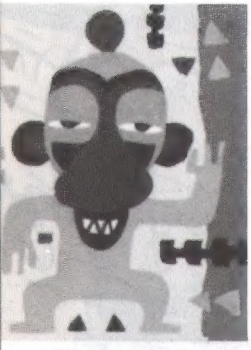

se con varios acentos. El acento trágico y el que podríamos llamar pragmático-camaleónico se sitúan en los polos. Para unos, la desventura profesional de estos irrepetibles creadores se narraría con la ampulosa retórica que requiere una generación perdida con todas las de la ley. El drama de la nueva historieta, en este sentido, sería el de un talento desmesurado que no encontró infraestructura editorial de su talla, máquina capitalista a su altura. La triste historia de ciertas revistas, fundamentales para el florecimiento del fenómeno, da buena fe de que no hay poco de cierto en estas pesimistas consideraciones. El acento pragmático-camaleónico no niega lo que el acento trágico afirma, pero propone una adaptación a las circunstancias alegre y sin melancolías. Muchos autores se han sacudido las pulgas de la languidez crepuscular y se han vestido de publicistas o pintores sin el menor recato. En varios casos, este proceso ha sido una consecuencia inevitable de un credo estético larvado ya en las primeras viñetas. A menudo se ha señalado que esta nueva historieta rara vez equilibra en su balanza mensaje y forma. Los historietistas de vanguardia siempre han sido mejores ilustradores que narradores. El atrevimiento y la intrepidez formal, en su caso, es casi siempre mérito del plano de la expresión. Sería interesante saber si muchos de estos autores que se han convertido en firmas punteras de la nueva historieta tenían, en un principio, vocación narrativa. Quizá en algunos casos aislados la historieta no fue más que el medio de moda, el canal de difusión más lanzado para hacer pública su personal plástica. La ilustración para prensa diaria o publicidad y la lucrativa práctica de la pintura han sido algunas de las salidas de estos historietistas quién sabe si accidentales. Más que una manera de contar, la nueva historieta ha supuesto muchos modos distintos de dibujar. También ha habido honrosas excepciones.

La exposición preparada por JUAN BUFILL, como buena estrategia inteligente y astuta, presenta este lote nada navideño de treinta auto-

res bajo una sabia ordenación. Seducción, exploración y espejo son los epígrafes de las tres secciones en que se reparte un material caótico en busca de cartesiana ordenación. Como atento visitante de esta muestra, puedo decir que estos tres conceptos han actuado como estimulante alfiler que me ha hecho recrear numerosos recuerdos gratos de ese tiempo no lejano en que era ávido devorador de viñetas en una etapa que parecía imparable. Seducción, exploración y espejo son palabras que me llevarían a hablar largamente de tres autores que considero paradigmáticos de estas parcelas conceptuales: GALLARDO, MICHARMUT y VALLÉS. Podrían ser otros, claro está. ¡Allá cada cual con sus privados gustos!

Entre *El Víbora* número 19 y el subsiguiente extra de verano mi ánimo quedó suspendido, más o menos como debería quedar en los adictos a los cuadernillos semanales en la postguerra. El atribulado *Niñato* había sido colocado en una situación límite de difícil resolución. La ansiedad que me invadió entre ese angustioso cerco policial y la posterior escabechina parricida tiene fácil explicación. Aquel par de tunantes, GALLARDO y MEDIAVILLA, habían conseguido seducirme usando los trucos más viejos: el cariño al personaje y la utilización de un género tradicional aliñado al gusto, en este caso el *thriller* empapado de insania burgalesa. BUFILL, hombre de gran fe en los tiempos modernos, defiende y demuestra en su exposición que la nueva historieta no se ha limitado a usar de los viejos géneros, sino que también ha sabido crear fórmulas nuevas. La desventura tóxica, la historieta de tema veraniego o de neurosis urbana podrían ser buenos ejemplos.

Igualmente optimista es la valoración de la exploración. La nueva historieta explora tanto en formas como en mundos. Pero, si no me equivoco, la parte que debería tener mayor peso específico en esta sección es la que atañe a las formas. Aquí es donde estas generaciones de vanguardia han arriesgado más. En *Barbazul*, la última novela del gigantesco KURT VONNEGUT, una escritora de aspiraciones un tanto zafias dice de un cuadro de POLLOCK que lo único que se podría hacer con él «es ilustrar el anuncio de un remedio para resacas o de pastillas para el mareo». Probablemente, muchas almas planas de nuestro mundillo habrán pensado lo mismo de los trabajos de alguien tan cabal como MICHARMUT. Lo mejor que podría decirse de él, y de tantos autores de la nueva historieta, es que no se parece a ninguno de sus predecesores. Y no es que la tradición no exista, sino que, cuando llega la auténtica madurez, esta tradición está ya digerida, irreconocible tras la acción de los jugos gástricos más íntimos.

Por último, la exposición dice que las viñetas son, en cierto modo, como el espejo stendhaliano. La realidad de la época y los temas fundamentales del pensamiento y la sociología de nuestro tiempo no tienen más remedio que reflejarse en ellas. Aunque hay quien ha caído en el juego especular sin proponérselo, en la nómina de nuevos historietistas no escasean quienes se lo han propuesto como meta. NAZARIO y su lumpenismo *gay*, MONTESOL y sus hilarantes reciclados y, especialmente, VALLÉS y sus impresentables jubilados paseando sus perritos tienen en el retrato más o menos fiel de la realidad los mejores logros de su obra.

La nueva historieta seduce, explora y refleja. O lo hizo en un momento bastante afortunado, en el que el movimiento pudo articularse con cierta coherencia. En la lista de treinta autores conviven tipos bien diversos: desde decanos como NAZARIO hasta recién llegados como KEKO. La nueva historieta nació con el *underground*, floreció con la eclosión de revistas en los tiempos del *boom* y crecerá no necesariamente como tal historieta. Que estamos en una situación de *impasse* está bien claro. Dedicarse a mirar con ojos inteligentes lo que ha sido y está siendo esto que llamamos «nueva historieta» es, no cabe duda, un buen síntoma.

Jordi Costa,
periodista y especialista en comics.

Variaciones pictóricas alrededor de la figura de ***El Niñato*** de MIGUEL GALLARDO. Álbum ***Los sueños del Niñato***, Ediciones La Cúpula.

PANORAMA DE UN MERCADO

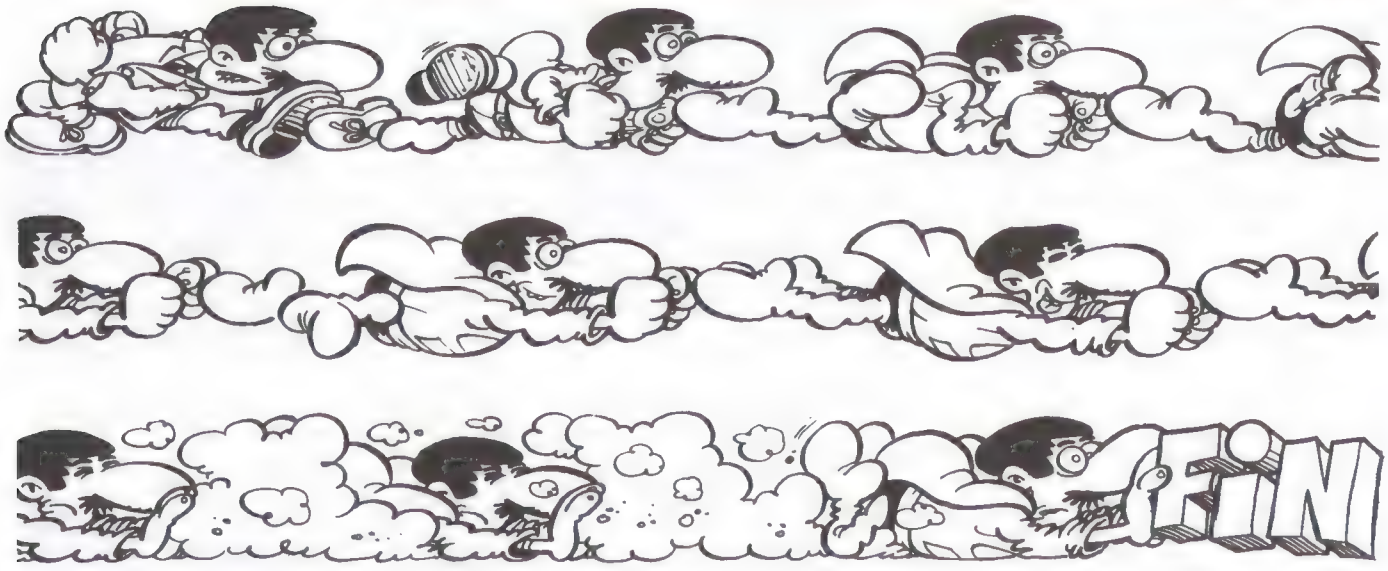

El presente artículo pretende hacer un repaso de lo publicado en estos doce últimos meses en el mercado español del cómic por las diversas editoriales: para ello, dicho repaso será clasificado por los diversos tipos de productos editoriales presentes en nuestro mercado, con el fin de orientar al lector interesado: revistas para adultos, revistas infantiles/juveniles, comic-books y álbumes o libros.

Naturalmente, se intentará dar una visión global de cada sector, sin caer en la exhaustividad. Como se podrá observar, existen publicaciones para todos los gustos y edades, si bien algunos sectores parecerán sobresaturados y otros ofrecerán lagunas.

Revistas para adultos

Contando con más de una veintena de títulos hace 6 ó 7 años desde hace 2 ó 3 quedó reducido este sector a cinco títulos básicos: ***Cimoc, Cairo, Zona 84, Totem*** y ***El Víbora***. Acaso podría añadirse ***Corto Maltés***, editada por New Comic, si bien ésta tiende más hacia el campo de los comic-books, por estar íntegramente dedicada al personaje de HUGO PRATT y no ser una revista de varios autores.

Cimoc y ***Cairo***, publicadas por Norma editorial, siguen en la línea tradicional del cómic de aventuras una, y en la de un cómic más modernista y de vanguardia la otra. ***Zona 84*** y ***Totem***, ambas de Toutain Editor, siguen centrándose en la ciencia-ficción y lo fantástico la primera, y en el erotismo la segunda. Es de destacar que si, hasta hace poco en Norma se señalaba una tendencia más «francófona» en el material, y en Toutain otra más «americana», últimamente ambos editores han tendido a hacer coexistir ambas tendencias en sus publicaciones respectivas. Un ejemplo es la serie ***León el terrible***, de THEO VAN DEN BOOGAARD, que saltó recientemente de la revista ***Cairo***, tan asociada a la «línea clara», a las páginas de ***Totem***. En otra línea, la «chunga», Ediciones La Cúpula sigue otorgándonos con ***El Víbora*** «el cómix para supervivientes», siempre en busca de nuevas rutas para el cómic marginal, que ya no es tan marginal.

Todas estas «publicaciones clave» son mensuales, salvo ***Cairo*** que es bimestral. Asimismo, y desde hace poco, ***Zona 84*** incluye un encarte, ***Forja 84***, de periodicidad trimestral y dedicado a incluir historietas de noveles y consejos artísticos.

Se concluye este repaso al mercado adulto con un vistazo a las revistas de humor. ***El Jueves*** sigue siendo la líder, junto con ***A Tope***; otras me-

nores de este tipo, generalmente centradas en el sexo, no están tan centradas en la calidad.

Revistas infantiles/juveniles

Un sector generalmente minusvalorado por la crítica, debido sobre todo a la falta de rigores estéticos con que se ha solido concebir, pese a ser consumido por públicos masivos, que presenta actualmente unas condiciones que le permitirían ofrecer una esperada renovación de contenidos a sus lectores. Ediciones B, descendiente de la antigua Bruguera, continúa con los inefables *Mortadelo, Zipi y Zape* y el ya recientemente renovado *Superlópez*. Su creador JAN tiende a desbancar a IBÁÑEZ del puesto de autor puntero de la casa, formándose ya a su alrededor una «nueva escuela» de jóvenes valores: RAMIS, BIÉ, MAIKEL, etc. El renacido *TBO* sigue amalgamando su material antiguo con material importado, nuevos talentos —destacando SEMPERE— y material más convencional de veteranos autores Bruguera. No tan afortunado es el intento de «resucitar» a la *Familia Ulises* por parte de manos anónimas. En definitiva, su contenido le permite hacer coexistir el lectorado joven con el adulto. Tebeos, S.A., englobada en el Grupo Z lo mismo que Ediciones B, continúa ofreciendo con *Guai!* material de creadores de Bruguera —con escasa renovación de fórmulas— con series francófonas juveniles de calidad, aunque generalmente no siempre bien presentadas y adaptadas.

Una novedad relevante surgida estos meses es la irrupción de publicaciones para público preescolar. Así, Tebeos, S.A. debutó en este campo lanzando *Pimpa*, sobre el personaje homónimo creado por el italiano ALTÁN; posteriormente, Ediciones Milán, procedentes de Francia, se han introducido con *Tupí, Parastú* y *Wapiti*, mientras que Ediciones S.M., asociadas con el también francés grupo Bayard, han presentado *Caracola*.

De excelente presentación y nula presencia anteriormente en nuestro mercado, estas publicaciones hacían falta, ya que introducen al lector en el lenguaje del cómic, a la par que inician su formación estética desde su más corta edad.

Álbumes

Prefiriendo algunos el término «libros» con objeto de otorgar a este producto la seriedad concedida a los libros «de letra escrita», éstos buscan su consolidación en el mercado librero. Tanto el sector juvenil, representado por Juventud, Junior y Casals —esta última, que empieza a pegar fuerte, puede convertirse en rival de la anterior— como el adulto, con las ya citadas Toutain, Norma y La Cúpula, junto con Complot y alguna otra, ofrecen un amplio catálogo, si bien en este campo se está todavía lejos cuantitativamente de Francia y otros países europeos. Los libros de tiras, generalmente concebidos para adultos pero leíbles por todas las edades, comienzan a causar mayor irrupción, con las asimismo citadas Ediciones Junior y Ediciones B y un nuevo volumen de la perenne *Mafalda*, por parte de Lumen, con sus tiras hasta entonces inéditas en libro. Aún quedan no pocas lagunas en este campo en nuestro país; una de ellas, afortunadamente, será pronto cubierta con la edición de *Calvin and Hobbes*, por parte de la librería Madrid-Comics. Esta obra maestra de nuestros días sobre un niño y su tigre le valió a su autor, BILL WATTERSON, ser premiado en nuestro anterior Saló.

Finalmente, conviene resaltar la colección *Pendones del Humor* que sigue recopilando el material de *El Jueves*, con obras globalmente interesantes y en algunos casos imprescindibles, como *Quotidianía delirante* de MIGUELANXO PRADO.

Este es, a grandes rasgos, el panorama editorial español. Un panorama que ciertamente puede y debe acoger mejoras, pero eso depende en buena parte de alguien: el lector.

Alfons Moliné

Super López, el conocido personaje creada por JAN.

COMIC-BOOKS: ASIGNATURA PENDIENTE

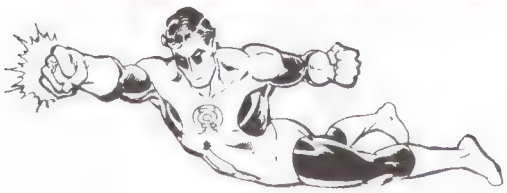

Estamos en 1989; lejos quedan los tiempos en los que el *comic-book* era algo bastante marginal y poco leído en un país que contaba con muy pocos editores que creyeran en él. Pero un buen día, algunos editores pensaron que podría ser interesante publicar este tipo de cómics. Y así, a partir de 1983, los *cómics-books* han ido aumentando su acogida entre el público lector, ante la mirada sorprendida de muchos observadores, hasta obtener una aceptación que hace algunos años hubiese sido tema perfecto para un libro de ciencia-ficción.

Cuando este mercado empezó a crecer y la suma de todos sus títulos llegaron a cuarenta, ya se pensaba que se había llegado al techo máximo posible. Más tarde, cuando ese número subió a cincuenta (1988), se pronosticó una inminente debacle. Bien, un año después se están editando setenta colecciones y la mayoría de los editores tienen ya proyectos que serán una realidad en los próximos meses. Y ha sido precisamente en este último año, más que en ningún otro, en el que se han podido observar mejor las características que han hecho que el *comic-book* no redujese su número de títulos, sino que, contra todo pronóstico, éstos aumentasen.

Algunas de estas características son: la diversidad de opciones que el lector tiene en el mercado y que hace que pueda encontrar aquella o aquellas colecciones que más interés le despierten; el precio asequible de estos cómics; lo concreto de su material, con lo que el lector compra lo que sabe seguro va a leer, y, por último, su adaptabilidad, que ha ocasionado que el público lector tenga ante sí una extensa gama de posibilidades en las que se barajan diferentes formatos y precios.

De este modo, durante el último año editores como Toutain se han aventurado en un mercado que hasta ahora tenían olvidado, reeditando en *comic-book* material aparecido en sus revistas «para adultos». Este es el caso de ***Mundo Mutante*** y ***As de Pique*** de Toutain, extraídas de las ya desaparecidas ***1984*** y ***Comix Internacional***. Por su parte, Norma llevó a cabo la reedición de ***The Spirit***.

También, durante la última temporada, ha aparecido una nueva compañía especializada en material americano: Tebeos, S.A., que reproduce material de la editorial First, y que planea publicar de tres a cinco colecciones que se unirán a ***Nexus***, ***Dynamo Joe***, ***Corum***, ***Elric*** y ***Hawkmoon***, y que debido a ajustes de producción no pueden ser especificadas aquí. Aunque se barajan los nombres de ***Badger***, ***Grimjack*** y ***Sable***.

Zinco sigue demostrando su capacidad para adaptarse a las necesidades del mercado. Ofreciendo un pequeño número de colecciones regulares (***La Legión***, ***Superman***, etc), y una mayor variedad de ***Series Limitadas*** que publica dentro de los más variados formatos. El ejemplo más inmediato es ***Universo DC*** que sirve de escaparate para series cortas (cuatro o seis números).

Comics Forum decana dentro de este panorama se ha confirmado como la compañía con más posibilidades editoriales, y durante los últimos meses ha acabado de adaptar su gran diversidad editorial, reorganizando sus colecciones (***Marvel Two In One***), y abandonando títulos como los del ***Nuevo Universo***, ***Modesty Blaise*** y ***James Bond***, centrándose dentro del Universo Marvel y publicando colecciones como: ***What if?***, ***Nick Furia***, ***Estela Plateada***, ***Excalibur***, ***Capa y Puñal*** y ***La Cosa***. Y más recientemente: ***Daredevil***, ***La Saga de Sub-mariner***, ***Infierno*** y ***El origen de los Superhéroes***.

Todo ello indica que el actual estado de efervescencia no es producto de una moda, sino fruto de las propias posibilidades del *comic-book*, por lo que su futuro está asegurado.

Raimon Fonseca,
co-editor del fanzine Plot

50 ANIVERSARIO BATMAN

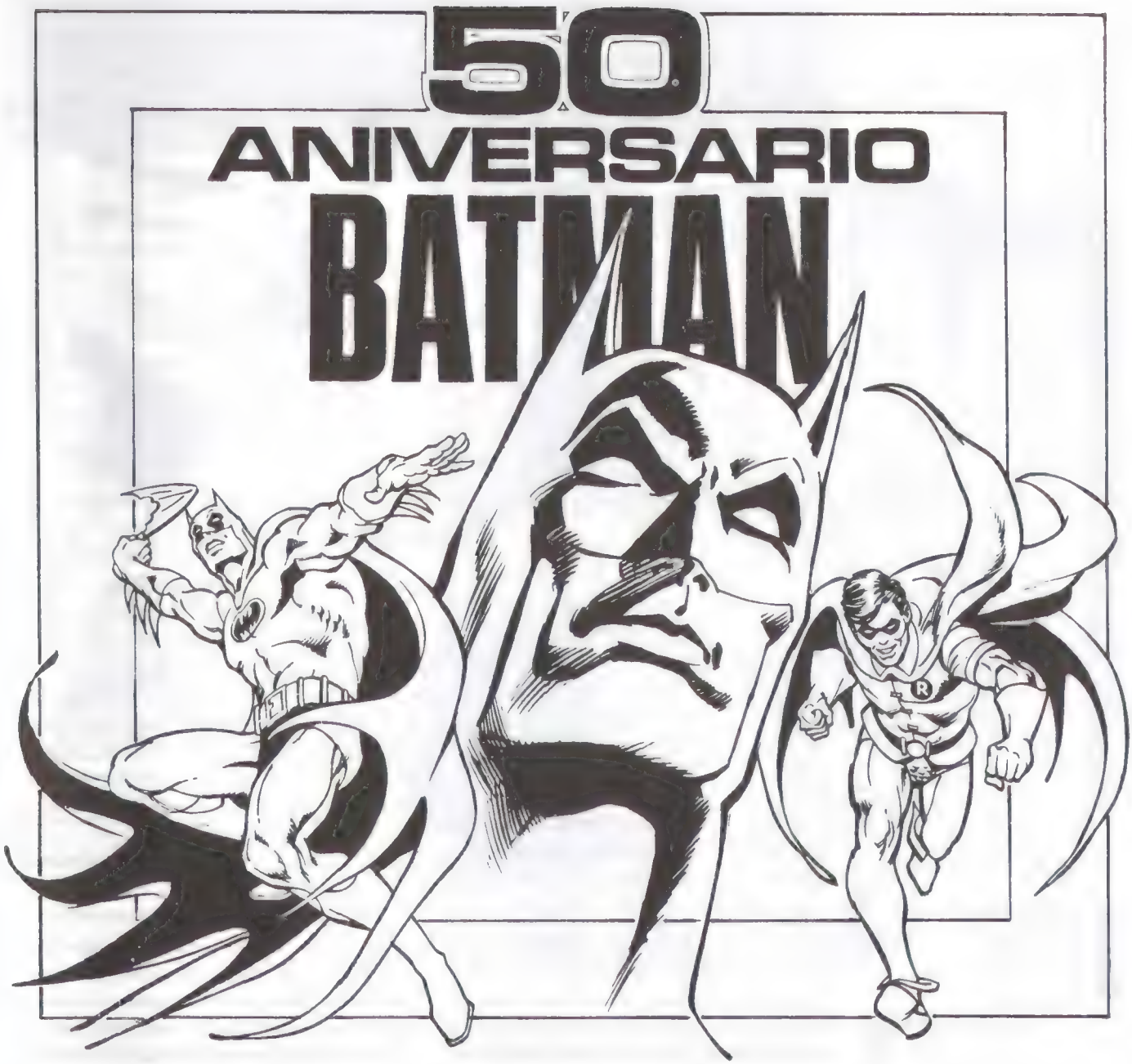

ediciones
zinco

FANZINES: LA NUEVA GENERACIÓN

4 Historias del dibujante TAMAYO para el Fanzine ***Sólo para locos***.

Kontainer (Barcelona), *Sólo para locos* (Barcelona), *TMEO* (Pamplona), *Caspa de rata* (Zaragoza), *Empordà* (Girona), *Reostatos* (Zaragoza), *Fénix* (Barcelona), *Who* (Barcelona), *Plot* (Barcelona), *Continuará* (La Coruña).

¿Qué es esto? ¿Lo sabéis, tenéis idea? No, no son bares de marchosas ciudades; esto son fanzines de cómic. Unos grandes y otros pequeños, unos jóvenes y alguno con un poco de historia, porque la mayoría de fanzines tiene un corto tiempo de vida, y también un pequeño e impreciso espacio en el hecho comunicacional.

De todo este elenco de ideas y formas distintas de hacer cómic, los más representativos son: *TMEO*, *Caspa de rata* y *Sólo Para Locos*. Estos tres, siendo los de mayor calidad y número de lectores, no dejan por eso de padecer los grandes problemas de un fanzine: distribución, continuidad y falta de recursos económicos, y es éste, el factor económico, el que determina la vida de un fanzine. ¿Y esto por qué? La razón es simple. Sus autores son personas de bajo poder adquisitivo (jóvenes), incluso algunos de ellos todavía no han tenido su primer trabajo. Llegamos ahora a la pregunta ¿quién tiene la solución?, y con ella la poco esperanzadora respuesta: las Instituciones. ¿Cuáles?; las que dicen tener que ver con la juventud y la cultura; porque lo que se ofrece en estos fanzines es la forma de ver y hacer de una nueva nueva generación de dibujantes y guionistas que generan a su alrededor, en sus respectivos puntos de origen, exposiciones o actividades socioculturales, sirviendo como medio reivindicativo juvenil y un buen número más de actividades.

Carles Dolls,
co-editor del fanzine Sólo para locos

¿HISTORIETA INFOGRÁFICA?

En los últimos años mucho se ha hablado y escrito sobre las relaciones del cómic, historieta, con las nuevas tecnologías, especialmente los ordenadores.

Sin ir más lejos, esta misma revista en su edición anterior, recogía ya algunos elementos de una polémica importante sobre el tema.

La polémica podría resumirse en los siguientes términos: ¿es posible afirmar que algunas producciones realizadas gráficamente por ordenador, realizadas incluso por dibujantes de cómic, puedan ser consideradas historietas? Si nos atenemos a algunos de los parámetros que definen la historieta podremos afirmarlo o negarlo.

En primer lugar, los nuevos cómics no se sustentan en el mismo soporte, al mismo tiempo que las operaciones requeridas para su lectura son muy distintas de las realizadas en el tradicional soporte editorial. En segundo lugar, la sintaxis utilizada para la encadenación de imágenes varía de forma substancial en los nuevos cómics; cortinillas, arrastres, fundidos, etc. Por último las pautas narrativas del cómic tradicional se sustentan en la idea de un único recorrido, desde el principio al final, mientras que la tendencia de los nuevos cómics se basa en la interacción entre el usuario y la historieta creada.

En este contexto, desde el punto de vista de la especificidad del medio, es muy difícil argumentar que estas nuevas producciones puedan encasillarse en la etiqueta historieta.

Es por ello que el Laboratorio de Tratamiento y Síntesis de la Imagen y el Texto de la Universidad de Barcelona, único organismo dedicado al estudio sistemático de la historieta en relación a los soportes de las nuevas tecnologías, ha propuesto el término de *narraciones infográficas* para etiquetar estas nuevas historietas.

Es interesante señalar que la introducción de este concepto supone establecer que existe una familiaridad entre la historieta tradicional y las narraciones infográficas, al mismo tiempo que reclama la necesidad de abordar el estudio del cómic desde unos parámetros más amplios que los existentes en la bibliografía al uso. Efectivamente, como *media* bastardo por definición, la historieta ha habido de la especificidad de otros media (teatro, literatura, cine, pintura, música, etc.) amalgamando una especificidad propia que, para ser explicada, tan sólo puede abordarse desde la perspectiva más amplia del concepto acuñado por A. ALTARRIBA; el de *Narración Figurativa*. Es decir desde el punto de vista del cometido narrativo que la figuración posee en determinados tipos de relato gráfico.

Dibujo hecho por ordenador por BAXTER para la revista ***El Víbora***.

Antonio Remesar,
Director del Laboratorio de Tratamiento y Síntesis de la Imagen y Texto de la Universidad de Barcelona

AKÍ HAY KOMIC

No estoy seguro de que si me hubieran encargado un soneto me vería ahora en más aprieto. Pero no hay tal, se espera de mí que haga un artículo sobre el cómic en euskera, lo que no es exactamente lo mismo que el cómic vasco, aunque a veces puedan confundirse.

A estas alturas ya no debiera ser necesario poner de relieve la existencia de un número apreciable de buenos dibujantes, de algunos guionistas, de autores, en suma, que optan por el cómic como medio de expresión. Por su parte

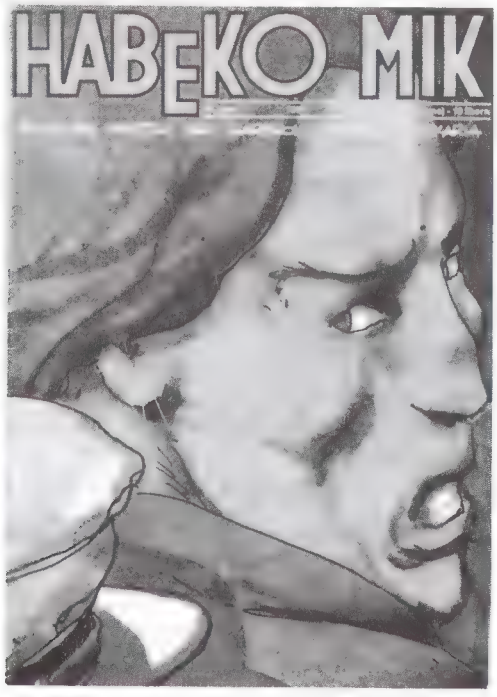

Portada de IBARROLA para ***Habeko-Mik*** nº 25.

el euskera está tratando de salir de ese camino que, prácticamente, lo estaba arrastrando hacia su extinción. Y, para facilitar esa labor el cómic aparece como un vehículo privilegiado.

Las publicaciones en euskera que, con una periodicidad, más o menos fija, mantienen su presencia entre los lectores tienen en ***Ipurbeltz***, destinada al público infantil, y en ***Habeko Mik***, fundamentalmente un instrumento al servicio del aprendizaje del idioma, sus casi exclusivos representantes. Para colmo de «bendiciones» no es fácil encontrarlas fuera de librerías especializadas. Encontrar una publicación de cómic en euskera en un quiosco es casi tan, por no decir, más, difícil que encontrar una aguja en un pajar.

Lo más habitual es el recurso a la edición bilingüe. Así, la editorial Ikusager suele publicar una versión en euskera de casi todos sus álbumes. Incluso llegó a lanzar una versión en euskera de ***Bianca*** de CREPAX (Zuriñe). La editorial Lur está publicando la serie ***Gabai, historia de nuestro pueblo*** realizada por un equipo de dibujantes que firman como STESÓ con guiones de RAFAEL CASTELLANO. Naturalmente ***Gabai*** se publica simultáneamente en castellano y euskera. El hecho de que la revista ***Habeko Mik*** y los álbumes que de ella se derivan no conozcan esta doble versión se debe a su función alfabetizadora. La revista otorga a cada historieta un lápiz de diferente grosor en función del nivel de dificultad que entraña la comprensión del idioma. Hay que decir que la mayoría de las historietas que publica se realizan en castellano para ser posteriormente traducidas al euskera.

La supervivencia de este tipo de publicaciones se debe a las subvenciones del Gobierno Vasco (caso de ***Ipurbeltz***) o al hecho de ser publicada por un departamento del mismo (caso de ***Habeko Mik***). Otras publicaciones (como el fanzine ondarrés ***Globbo***) deben su existencia más o menos duradera a la voluntarista labor de aficionados entusiastas. Se pueden encontrar versiones en euskera (editadas en el País Vasco francés) de ***Los pasajeros del viento*** de BOURGEON o del ***Jaunes*** de TITO y BUCQUOY así como del ***Corto Maltés*** de HUGO PRATT.

O sea, que se puede decir que existe un cómic vasco, incluso que existe un cómic en euskera y aunque a la «cultura seria» (y casi siempre indigesta) le cueste aceptarlo, va ampliando su presencia en todos los ámbitos a través de jornadas, exposiciones, charlas, concursos, etc... Así que cabe esperar que esta historia tenga un «continuará»...

Laureano Domínguez,
Comentarista de cómics

UN ANY DE CÒMIC EN CATALÀ

Repassar la producció de còmic en català durant els dotze mesos que han transcorregut des del maig de 1988 és un ritus trist, però ja hi estem acostumats. Com que manca una política editorial i oficial adequada, els lectors de còmics en llengua catalana ens dediquem quasi exclussivament a llegir quinzenalment les aventures de les «joves» *Cavall Fort* i *Tretzevents*, igualet que els nostres pares i els nostres oncles. Ja comentaré més tard la situació d'aquestes revistes. Ara el que compta és fer un repàs ràpid de les principals activitats de la historieta en català a la premsa i els àlbums.

Els dos periòdics *Avui* i *Diari de Barcelona* segueixen criteris diferents. A l'*Avui* s'hi publiquen *Mister Hyde* de l'ALFONS FIGUERAS i *Peanuts* de SCHULTZ, i en el suplement dominical *Tallaferro, l'Almogàver* de J. BLASCO i VÍCTOR MORA; ja es veu... un grup de veterans. El *Diari de Barcelona* aposta per a la novetat, al costat de les tires de TONI, a la secció setmanal del Taxi i el Brusi Jove hi ha publicat un bon nombre d'autors novells. D'altra banda, al suplement dominical, es començà a publicar *Lavinia 2092*, de l'EMILI TEIXIDER i l'ANTONI GARCÉS, continuació llunyana en el temps d'aquell famós *Lavinia 2016* escrit per TEIXIDER i dibuixat per l'ENRIC SIÓ.

El camp dels àlbums es mou entre *Tintin* (Joventut), *Astèrix* i *Lucky Luke* (Grijalbo), als quals cal afegir alguns àlbums de *Mortadelo i Filemón* i altres personatges d'Edicions B, i les novetats de Casals. Aquesta editorial, després de completar la publicació de les *Aventures d'en Pere Vidal* de CARBÓ i MADORELL, publica noves aventures d'en *Massagran*, també de la mà de MADORELL, i aposta per a la historieta belga, gràcies a en *Benet Tallaferro* de PEYO, el creador dels *Barrufets*, i en *Gil Pupil·la* de TILLIEUX. Aquesta darrera historieta mereix, sens dubte, l'atenció del públic, atès que en TILLIEUX és un mestre de la categoria de HERGÉ i FRANQUÍN. Les atmosferes d'aquesta sèrie de «lladres i serenos» i la gràcia dels seus diàlegs no poden oblidar-se; són d'un gran autor clàssic.

Vinyeta d'una historieta de ***Felip Marlot***, de FRANCESC INFANTE.

Norma Editorial ens regala tímidament les versions catalanes de *Sabotatge*, de TORRES, les noves aventures del *Marsupilami* de FRANQUÍN i l'àlbum *Els drets humans*.

L'adaptació dels episodis de la sèrie de TV3 *Història de Catalunya* (Grijalbo) no necessita ser comentada. També han aparegut alguns àlbums d'històries de diferents pobles, ciutats, com *La història de Palafrugell* (Ed. Saco Roto), escrit i dibuixat per JOAN ALUS.

Respecte a *Tretzevents* i *Cavall Fort*, la primera segueix publicant material de l'editorial francesa Lombard i les aventures de *Bibi i Tobi* de M.A. SAYRACH. En canvi, *Cavall Fort* aposta per a l'evolució i barreja de manera sàvia els de sempre: PICANYOL, FRANQUÍN, MADORELL... amb novetats tan refrescants com l'adaptació d'en FRANCESC INFANTE dels contes de *Felip Marlot*, el personatge de CARBÓ i RICARD MONRÓS.

Un record per als marginals: el fanzine *Crach* de Mataró segueix endavant i apareix el fanzine d'entrevistes *EA*, que va inaugurar-se amb en PELLEJERO i continua amb en GIARDINO.

En resum: el de sempre. I mentrestant, cal esperar que algun dia algú estableixi un mitjà de normalitzar, ni que sigui sota mínims, la producció de la historieta en català.

Josep Rom, redactor editorial d'Ediciones Edebé

LES RELACIONS DEL CÒMIC AMB EL QUART PODER

El còmic és una manifestació cultural que pateix per part dels mitjans de comunicació, en general, una marginació, fruit d'un menyspreu respecte a la historieta. La constatació d'aquesta realitat i la necessitat de propiciar un canvi d'aquesta situació van ser debatuts una tarda del passat mes de març, per un reguitzell de persones que escriuen sobre l'actualitat del còmic a la premsa escrita, ja que és el mitjà imprès l'únic que es preocupa una mica dels *tebeos*.

FERRAN RIERA, conegut redactor i crític del ***Diari de Barcelona***, va referir-se a la incomprensió del còmic per part de les direccions dels diaris, que el consideren *«com un fenomen marginal, fet que propicia que no tingui ni tan sols un status similar al que té el rock and roll»*. Per JAUME VIDAL, col·laborador habitual de revistes com ***El Món***, ja desapareguda, o diaris com l'***Avui***, un dels principals problemes són els perjudicis existents a les redaccions respecte al còmic. *«Solen associar la historieta»*, va afirmar, *«amb el tebeo infantil, que és el seu bagatge cultural sobre el còmic»*. En aquest sentit, PEPE GÁLVEZ, també col·laborador d'***El Món*** i l'***Avui***, va destacar el voluntarisme per part d'aquells periodistes interessats en els *tebeos*, que s'enfron-

ten a vegades amb la incomprensió dels responsables de les seccions de cultura. *«La manca d'un espai fix dedicat a la crítica de còmics a la premsa és un dels inconvenients més importants, ja que d'entrada és un fet que condiciona la situació de la historieta a les pàgines de cultura»*, va assenyalar.

L'obligació que té la premsa de reflectir l'actualitat passa també pel còmic. Aquesta sentència la va fer TONI GUIRAL, guionista i crític de còmics, que escriu habitualment al *Diari de Barcelona*. *«La historieta pot ser tan minoritària, pel nombre de lectors, com l'òpera o la dansa. Però a aquestes darreres se'ls dedica una atenció als mitjans de comunicació desconeguda per la primera»*. Aquesta afirmació de TONI GUIRAL va propiciar que PEPE GÁLVEZ digués que tant l'òpera com la dansa tenen un prestigi socialment reconegut, cosa que no succeeix amb el còmic. Tots els presents van coincidir, una vegada més, amb la idea que la ignorància és el pitjor enemic amb qui han de fer front els *tebeos*. Per la seva banda, JORDI COSTA, articulista de l'edició catalana de l'*ABC*, va parlar sobre el fet que el còmic havia estat de moda a principi dels anys vuitanta, encara que aleshores *«no va poder ocupar un lloc normalitzat a les pàgines dels diaris. El que seria desitjable és que el còmic tingués una presència habitual als diaris»*.

Responsabilitats compartides

La poca atenció que dediquen els mitjans de comunicació al còmic no és únicament responsabilitat d'aquests mitjans, ja que les editorials no es preocupen de difondre entre els periodistes que escriuen sobre còmics les novetats que treuen o aquells fets susceptibles de ser noticiables. No hi ha una política adreçada a la premsa, fins i tot es va parlar d'una certa desconfiança i recel per part de certs editors. L'exposició de l'experiència personal dels presents va acabar per constituir-se en un veritable quadern de greuges. Una primera conclusió que es pot treure és que els periodistes i crítics que es dediquen a parlar de còmics s'enfronten amb un doble inconvenient: incomprensió a les redaccions i escassa col·laboració per part de les editorials. Es va constatar, però, que s'introdueixen certes modificacions pel que fa als hàbits de les editorials. Un bon exemple d'això és *Barcelona Media*, que va informant i convocant els mitjans informatius a mesura que es va desenvolupant el projecte i vénen a la ciutat comtal els dibuixants que hi participen.

Però per canviar les coses, la crítica sempre ha de ser constructiva; cal proposar alternatives. FERRAN RIERA va dir que la resolució positiva de la situació era cosa de temps i que tant els mitjans de comunicació com les editorials, fonamentalment les especialitzades en còmic, acabarien per millorar les seves relacions. Els trets de JORDI COSTA apuntaven en aquesta direcció: una major i millor relació del triangle editor-autor-periodista. JAUME VIDAL va destacar la necessitat de muntar algunes mogudes per dinamitzar el món de la historieta portes enfora. Tant PEPE GÁLVEZ com TONI GUIRAL van parlar de la necessitat d'organitzar iniciatives concretes, com poden ser unes jornades obertes a tots els professionals per donar marxa a l'assumpte.

El debat va quedar obert, encara que certes reflexions haurien de servir de llavor que pogués fructificar per a una propera collita. Tots ho agrairíem, tant els aficionats com aquells, que gràcies a la tasca divulgadora i crítica dels mitjans de comunicació, es comencin a interessar per un art tan antic com el cinema i que ocupa, per mèrits propis, un lloc destacat a la cultura contemporània. Evidentment que aquesta tasca no pertany, única i exclusivament a aquests dos àmbits. Les institucions no es poden limitar a subvencionar un cop a l'any un Saló del Còmic i la resta no preocupar-se de la qüestió per res. La introducció del còmic als diversos nivells del sistema educatiu seria una manera de normalitzar la historieta en aquest país.

Carles Santamaria, periodista
i crític de còmics (El País)

Dibuix de PERE JOAN.

1988: LA PRODUCCION EDITORIAL EN CIFRAS

Cómic adulto

Resulta significativo que la revista de cómic adulto de mayor venta en el país sea un semanario, y además de humor; *El Jueves*, que reproduce en sus páginas un 100% de material nacional, es casi el único título del mercado que pertenece a este género. En sus páginas encontramos viñetas de IVÁ, ÓSCAR, VAQUER, BIGART, MARIEL, LÓPEZ, PRADO, THA,... Pero éste es un caso aparte. El resto de publicaciones de historieta adulta se ven sometidas a la cadencia mensual, o incluso a la bimestral como es el caso de *Cairo*, que con un 69,9% de material español, frente al 30,1% extranjero, resulta vencedora en su modalidad. Esta periodicidad no la ha perjudicado, sino que ha permitido el florecimiento de interesantes series producidas directamente para ella, como son las de PRADO-LUNA, SEMPERE, F.P. NAVARRO, BEROY, MIRALLES-SEGURA, NAVARRO, etc.

A una cierta distancia de ella está *El Víbora*, con un 59,4% de autoría española contra un 40,6% de material producido fuera. Esto es posible gracias a una amplia plantilla, que alterna trabajos de BOADA, PONS, MARTÍ, BALAGUER, MURILLO-RESANO, SEGUÍ, MAX-MIQUE, GALLARDO o DAS PASTORAS. También sobre un 59% tenemos al bimestral de humor *A Tope*, y sus ROSANAS, JAIME MARTÍN, RENÉ o RAMIS.

A partir de aquí, el material nacional ocupa menos de la mitad de las páginas de las revistas, aunque sea por poco, como es el caso de *Zona 84*, que con un 48% de historieta hispana ocupa el siguiente lugar. Este porcentaje se ha visto beneficiado por la reciente renovación de la misma, y el consiguiente apoyo a valores como M. ÁNGEL MARTÍN y OSCARAIBAR-F. DE FELIPE, junto al dúo SEGURA-ORTIZ, a FERNANDO FERNÁNDEZ o el también joven FERRY.

Seguido muy de cerca en porcentajes, encontramos a *Cimoc*, con un 45,3% español, que también apoya a gente como ROSANAS o los hermanos POLLS, respaldados por las páginas de FONT, ORTIZ-SEGURA, o PELLEJERO-ZENTNER.

En cuanto a *Totem*, con un 33,8% español, se perfila como el título con porcentaje más bajo, puesto que, aparte de la serie de OSCARAIBAR-F. DE FELIPE, encontramos a FONT-COTHIAS y BERNET-ABULÍ, con series publicadas originariamente en el extranjero.

No podemos olvidar a una revista como *Me-*

Tira dibuixada per ARRANZ a ***Medios Revueltos***.

dios revueltos, que pese a su frecuencia trimestral y su amplio concepto como revista de artes, publica un alto porcentaje de historieta, 100% española, obra de algunos de los autores de la extinta *Madriz*, como KEKO, ANA JUAN, RAÚL, DEL BARRIO, OLIVARES, MICHARMUT, LPO o JAVIER DE JUAN.

Mercado juvenil

Aparte del lanzamiento de algunas revistas de tipo infantil como ***Wapiti, Parastú, Tupí*** o ***Caracola***, la hegemonía del mercado juvenil es ostentada por Ediciones B, filial del todopoderoso grupo Zeta, que ha sido la encargada de recoger la antorcha de la extinta Bruguera para seguir ofreciéndonos sus más típicos productos, y aprovechar para ampliar la oferta.

Tanto en el caso de ***Mortadelo***, como en el de ***Zipi y Zape*** y sus respectivos «supers» encontramos alrededor de un 95% de autoría española, ya sea perteneciente a los personajes principales (desposeídos actualmente de sus creadores iniciales), como a algunos jóvenes que intentan abrirse camino entre los montones de páginas «recicladas» de los componentes de la escuela de humor Bruguera.

El nuevo ***TBO*** logra combinar la vieja fórmula con la nueva, alternando así un 70% de material español con un 30% extranjero.

Super López ha sufrido también una renovación, lo que le supone una mejoría. Pese a que la estrella de la revista es JAN, las series de producción franco-belga son de considerable peso, 60% de material español.

En cuanto a ***Guai!***, sensiblemente adelgazado tras su paso de Grijalbo a Ed. B, contiene un 45% de series propias, aunándolas con otras super-conocidas procedentes del catálogo de editoriales franco-belgas como Dargaud o Dopuis.

Formato comic-book

Si hay una característica resaltable en el actual panorama de la historieta española, es la saturación del mercado por el formato *comic-book*. De entre ellos, el único con material español es ***Andrax*** de BERNET-CUSSÓ, que, no obstante, obtuvo su primera edición en Alemania. Podríamos incluir también en este apartado las reediciones de las historias originales de ***El capitán trueno***, ***El jabato*** y ***El corsario de hie-***

rro, ideadas por VÍCTOR MORA y plasmadas por los pinceles de AMBRÓS, DARNIS y las cubiertas de BERNAL.

Álbumes

Aparte del mercado de revistas, la infraestructura editorial española ha producido un total de 176 álbumes, contabilizados en los últimos 12 meses. No es una cifra como la que se produce en Francia (600) pero sí es mayor de la de hace un par de años, lo que demuestra que el mercado de libros de historietas va conformando cada año un espectro más amplio de compradores.

La editorial que más álbumes editó el pasado año fue La Cúpula, con un total de 27 libros, seguida de cerca por Norma, con 25 títulos. Un poco más distanciados encontramos a Ediciones Junior con 16, a Toutain con 15, a El Jueves con 13, Grijalbo-Dargaud con 11, y a partir de aquí la producción se reduce a menos de 10 libros por editorial, hasta totalizar alrededor de una treintena de editoriales.

Del total de álbumes editados tan sólo 50 son de autoría española, lo que representa un 28,4% de la producción total; de ellos, la práctica totalidad han sido producidos para revista, siendo luego recopilados. Las reediciones han llegado hasta 36, un 20,4% del total editado. En cuanto a la encuadernación, 125 títulos (71%) fueron editados en rústica, que resulta ser el método más generalizado de edición; en cuanto a los 51 títulos restantes, editados en cartoné, son responsabilidad en su mayor parte de Grijalbo y Juventud, que junto a Casals e Ikusager parecen luchar contra la desaparición del álbum de tapa dura.

Otra característica básica a la hora de vender es el empleo del color; este año un 57,9% del total, 102, han sido impresos en cuatricomía, frente a los 74 restantes, que tienden a disminuir cada vez más en beneficio del color.

Por autores, el mayor número de títulos editados pertenece a MILTON CANIFF, con 7, frente a los 4 de historietistas como MORRIS, MOEBIUS, LEVIS, FRANQUÍN o MAGNUS, y los 3 de MANARA, BOURGEON o TRIPP. La mentada victoria pertenece a Ed. Eseuve encargada de recopilar una de las obras maestras de su autor, STEVE CANYON.

De autoría española es BERNET quien se alza con el triunfo, con 4 títulos (3 de ellos reediciones), frente a los 3 del tandem ORTIZ-SEGURA y J.L. MARTÍN, o los 2 de FONT, BEROY, THA, BELTRÁN o ALFONS LÓPEZ.

Por editoriales ha sido El Jueves la que más títulos patrios editó, seguida por Toutain, Norma y La Cúpula, con un número semejante (7 u 8).

Un detalle significativo: tan sólo un título editado como primer álbum de un autor, que pertenece a JORDI GUAL, y que bajo el título ***Surfing U.S.A.*** fue editado por Complot.

Otros hechos significativos, fueron a lo largo del año:

La recuperación de la saga ***Los pasajeros del viento*** de BOURGEON.

La sorprendente relación calidad-precio conservada por ***El Jueves*** en sus libros en color.

La normalización del formato *prestige*, introducido por Zinco, y respaldado por Forum.

La esperada edición de los dos álbumes de ***Cleopatra***, de MIQUE BELTRÁN.

La continuación de la saga del ***Incal***, por JODOROWSKY y MOEBIUS.

La continuidad de series como ***Jeremiah, Cartland*** y ***XIII*** por el grupo Grijalbo-Dargaud y Junior.

La edición en lujoso álbum de ***Fuegos***, de MATTOTTI. Todo un acontecimiento editorial.

Señalar, para terminar, que el total de los precios de estos 176 títulos asciende alrededor de 135.000 ptas. lo que nos da de precio medio por álbum unas 770 ptas.

Saquen ustedes mismos sus propias conclusiones.

Tino Reguera, editor del fanzine (Continuará...) de La Coruña

RESTAURANTE AMAYA

cocina selecta y típicamente vasca

Ramblas, 24 junto a Colón - Parking en ed. Atarazanas - Tel. (93) 302 10 37

horario ininterrumpido de 13 h. a 0,30 h.

••angulas ••kokotxas ••bacalao al pil-pil ••lubina estilo santurce
••jamón de guijuelo ••sidra natural de usúrbil ••txakolí de zarautz
••repostería de la casa ••fresitas del bosque •••• y mil cosas más

CAFÈ DE L'ÒPERA

Cafés
Aperitivos
Tea
Vinos

Licores
Sandwiches
Pastelería
Selecta

La Rambla, 74. Telf.: 317 75 85 - 302 41 80 - 08002 Barcelona

modelo

MODAS:
Señora
Caballero
Niño

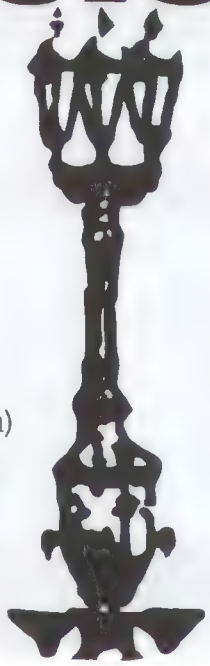

Ramblas, 131 (Plaza Cataluña)
Teléfono 301 90 00 (5 líneas)
08002 Barcelona

HOTEL ORIENTE

★★★

RAMBLAS, 45 y 47
DIR.TELEG.: ORIENTHOTEL
TEL. (93) 302 25 58 - TELEX 54134
08002 BARCELONA

GRUPO HOTELES HUSA

NOMINATS
MILLOR OBRA DE L'ANY

Com ja es va fer l'any passat al VI Saló del Còmic de Barcelona, un seguit d'experts en historieta han emès els seus vots, per crear una llista de deu nominats per al Premi al Millor Autor, valorant l'obra publicada durant l'any 1988.

En aquesta edició, hem volgut que el públic conegui una mica aquests dibuixants i guionistes, i hem confeccionat les següents pàgines amb una mostra de la seva obra, acompanyada per un escuet comentari de deu especialistes en còmic d'arreu de l'Estat.

MIGUELANXO PRADO (La Corunya, 1958) és un d'aquells autors d'historieta que sense pressa, però també sense pausa, s'han preocupat per la realització d'una obra coherent, pensada i desenvolupada amb la inquietud constant de la recerca tant gràfica com literària. Com a resultat d'aquest esperit, han nascut obres com ***Quotidianía Delirante***, historietes de tres o quatre pàgines plenes d'humor i subtil ironia publicades a les pàgines del setmanari ***El Jueves***.

Prado

RUBÉN PELLEJERO (Badalona, Barcelona, 1952) i JORGE ZENTNER (Basavilbaso, Argentina, 1953) son una parella de dibuixant i guionista, respectivament, molt ben avinguda que des de 1983 van produint amb rigurositat obres de la categoria de *Dieter Lumpen*, un personatge amb força que trenca motlles en el mercat europeu de la historieta. ***Enemigos comunes***, primera història llarga d'en ***Lumpen***, es prepublicà per entregues al mensual de còmics *Cimoc*.

Rubén Pellejero i Jorge Zentner

El món estilístic i conceptual de NAZARIO (Castilleja del Campo, Sevilla, 1944) aprofondeix visceralment en els barris baixos barcelonins, humanitzant amb ironia una llarga llista coral de putes, proxenetes, travestits i camells de més o menys fortuna. Però ***Mujeres raras***, l'obra sel·leccionada per aquest premi, envolta la figura de la dona amb una sensualitat molt particular, tan sols posseïda per qui, com NAZARIO, coneix molt bé d'allò que està parlant.

Nazario

Amb quasi bé vint-i-set anys de professional a les espatlles, l'ALFONSO FONT (Barcelona, 1946) és, avui per avui, un dels noms clau de la historieta espanyola. L'èxit de tots els seus personatges tant a l'Estat com a l'estranger l'ha convertit en un autor especial, valorable en la doble versió de clàssic contemporani i, a la vegada, renovador constant del gènere d'aventures i ciència-ficció. ***El laberinto del dragón*** és el títol de la primera aventura de ***Taxi***, un dels darrers personatges nascuts de la vibrant imaginació d'en FONT.

Alfonso Font

És com aquell acudit que explica l'EUGENIO, si aquell del senyor a qui atropellen successivament una bicicleta, una moto, un cavall, un cotxe de bombers i un coet interplanetari. Així són les historietes de MIQUE BELTRÁN, —vertiginosos cavallets de fira on els *gags* s'encadenen ininterrompudament— que traslladen *Cleopatra*, —aquesta reencarnació historietística de KIM NOVAK— des d'una *Sex-shop*, fins a Hong-Kong tot passant pel Cairo, és a dir un circuit turístic que molt pocs es deixarien perdre.

Mique Beltrán

Uns ulls engrandits per la por i l'ansietat, ens obren el camí d'aquesta fira tenebrosa, en la que MARTÍ exerceix d'irònic i morbós presentador d'horrors contemporanis. Passin senyors, passin i observin amb aprensió aquesta acurada selecció d'angoixes, desordres i violències; contemplin aquestes agosarades escenes en blanc i negre i tanquin després els ulls: els malsons són servits!

Dins del gran teixit social de les metròpolis, les escales de veïns són microcosmos ecològics, en els quals la vida es converteix en una obra melodramàtica de quotidiana representació. D'aquesta realitat por sortir tant una tele-sèrie costumista, com una historieta nostàlgica eisneriana, o bé, per què no?, un catàleg de passions ocultes, vicis privats, fugides impossibles i d'altres itineraris de la frustració. Recollits tots ells en vinyetes amb eficàcia gairebé cruel, per aquest mestre de desolacions que es diu PONS.

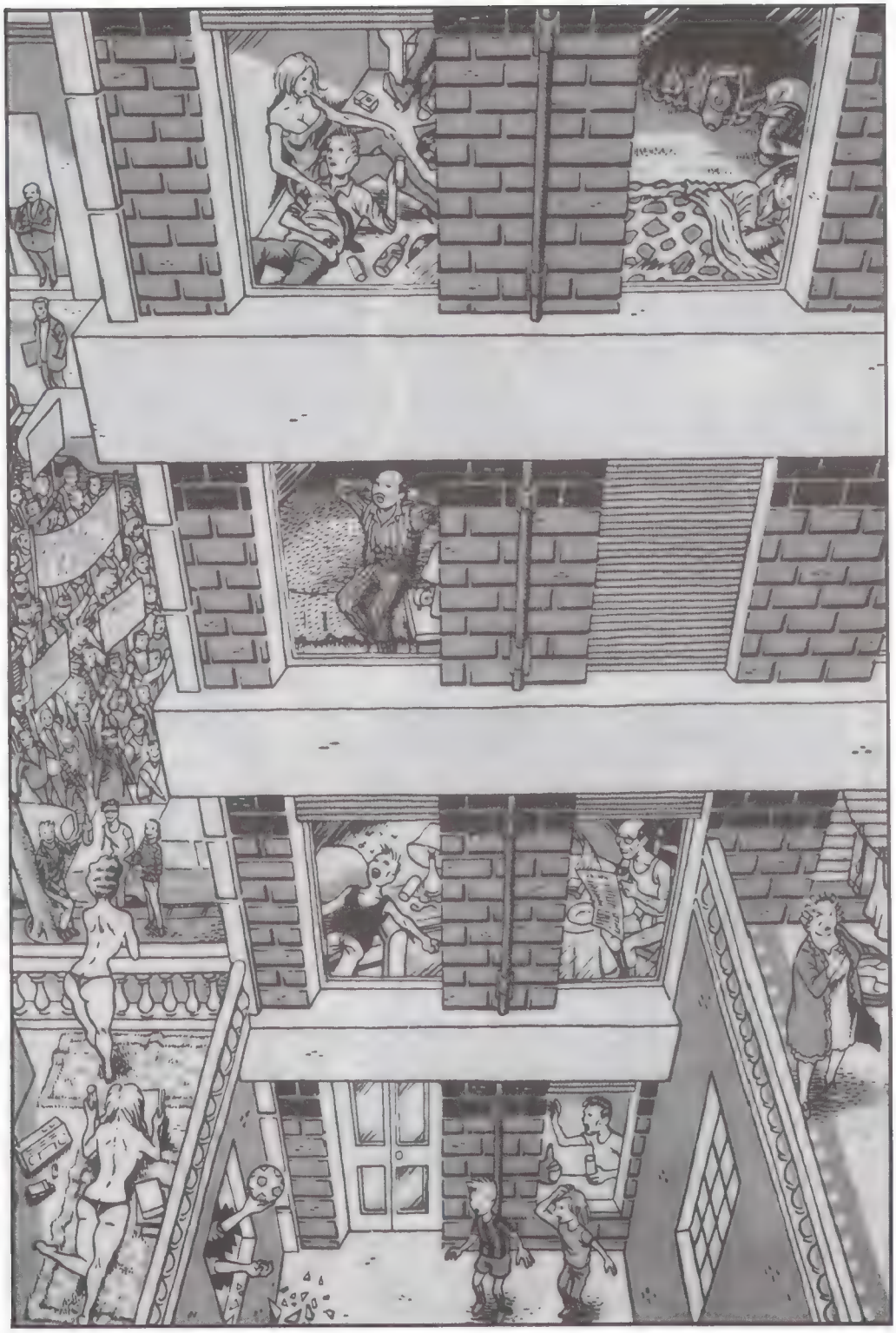

Pons

SUBSCRIVIU-VOS A CAVALL FORT

LA REVISTA DEL CÒMIC CATALÀ

CAVALL FORT

VINT-I-SET ANYS D'HISTORIETA GRÀFICA AMB LES MILLORS SÈRIES DEL CÒMIC EUROPEU.
NOMÉS HEU DE FER QUE OMPLIR I ENVIAR AQUEST BUTLLETÍ.

CAVALL FORT - Plaça de Lesseps, 33, entresol, 2.ª - 08023 Barcelona

Nom i cognoms .....

Adreça ..... Telèfon .....

Població ..... D.P. ..... Prov. .....

Se subscriu a CAVALL FORT per l'any 1989. L'import de 3.250,— pessetes, corresponent a 24 números, el faig efectiu:

☐ per taló nominal adjunt ☐ per gir postal núm. ..... ☐ per domiciliació bancària

ANTIFAZ COMIC

C/. Mayor de Gracia 205
Tel. 237 81 19
(COMPRA-VENTA)

AMPLIO STOCK COMICS ZINCO

ULTIMAS NOVEDADES COMIC BOOK USA

ESCOLA DE CÒMIC

APRENDE COMIC EN TUS VACACIONES

CURSO INTENSIVO MES DE JULIO

Gran Vía, 581, 6.º Tel. 254 52 60
08011 Barcelona (entre Aribau y Muntaner)

Con la colaboración de:

GUARRO CASAS, S/A

Fundada en 1698

NOMINATS PER AL PREMI AL MILLOR AUTOR NOVELL

Continuant amb la tònica de l'any passat, aquesta edició del Saló ha volgut repetir les nominacions per al Premi al Millor Autor Novell de 1988. D'aquesta forma és pretén reconèixer la feina d'uns professionals de la historieta que poden portar molts o pocs anys treballant amb vinyetes, però que amb data 1 de gener de 1988 encara no tenien cap àlbum editat al mercat.

Deu són els autors que figuren en una llista on cal saber que d'alguna manera el seu és l'art del futur, i que les seves aportacions a la historieta els han fet acreedors d'aquesta nominació.

RAÚL (Madrid, 1960) és, tot i la seva joventut, un veterà en això del còmic. Darrerament el seu peculiar i personalíssim estil s'ha vist reflexat a les pàgines de la desapareguda revista ***Madriz*** i, més recentment, a ***El País*** com il·lustrador i a ***Medios revueltos*** amb les seves atrevides propostes estètiques. Precisament pel seu treball gràfic a ***Vendrán por Swinemunde***, publicant-se encara a la revista dominical d'***El País***, RAÚL ha estat nominat per aquest premi.

Raúl

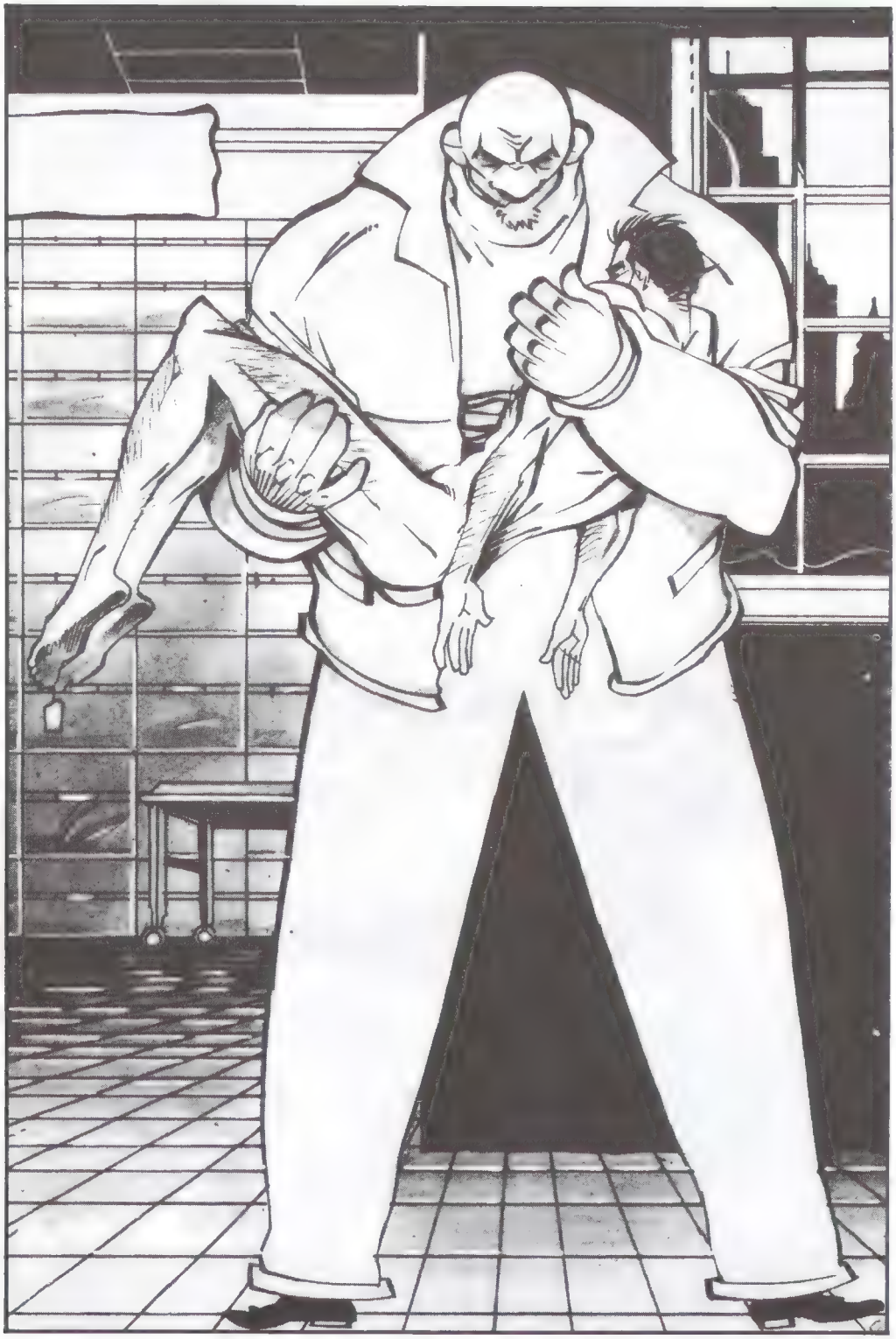

PASQUAL FERRY (Barcelona, 1961) és un altre professional que porta ja sis anys treballant com a tal a publicacions com ***Rambla***, ***Más madera!***, ***Cairo***, ***HdiosO***, ***Madriz*** i ***TBO***, entre d'altres, i que ha aconseguit fer-se un nom amb una narració molt personal i un dibuix pletòric de força. La nominació correspon a la seva sèrie ***Crepúsculo***, publicada per entregues al mensual ***Zona 84***.

Pascual Ferry

F. DE FELIPE no porta més que dos anys en el circuit comercial del còmic però ja s'ha fet acreedor a una nominació per aquest premi. DE FELIPE ha estat col·laborador de ***Taka de tinta***, ***Totem*** i ***Zona 84***, destacant-se per les seves històries curtes a ***Totem*** (escrites per OSCARAIBAR) on queda clar que el seu potent estil gràfic ha despertat l'admiració de molts afeccionats i professionals.

F. de Felipe

RICARDO MARTÍNEZ i IGNACIO MORENO dibuixant i guionista, respectivament, de la sèrie *Goomer*, publicada setmanalment a la revista dominical d'*El País*, demostren que amb una pàgina ben pensada i amb molt sentit de l'humor es poden dir moltes coses cada set dies.

Ricardo Martín i Ignacio Moreno

MONTECARLO és d'aquells autors que ha sabut evolucionar amb calma i sense presses, i que ha aconseguit fer-se un nom a la professió després d'una feina silenciosa i continuada. De les seves col·laboracions a ***Taka de tinta***; fanzine de la Facultat de Belles Arts; MONTECARLO ha passat a ser un dels col·laboradors fixes a ***Cairo***, on amb les seves històries curtes ha donat a conèixer un món personal ple de referències i ric en matisos.

ANTONIO NAVARRO (Madrid, 1959) remonta els seus inicis com a professional sis anys endarrere, a les pàgines de *Rambla*. A més d'historietista que després d'un temps prudencial ha passat de ser una promesa a confirmarse com una ferma realitat. NAVARRO es guanya la vida en el món de la publicitat, on el seu estil concís i àgil és idoni per a realitzar story-boards. Simone, una sèrie publciada a *Cairo*, és el treball, que l'ha fet acreïdor d'aquesta nominació.

Antonio Navarro

BARTOLOMÉ SEGUÍ (Palma de Mallorc a 1962) ha publicat a *Madriz*, i ben aviat va ser valorat pels editors de *Cairo* i *El Víbora* per publicar a les seves revistes. Amb un estil personal i evocador, SEGUÍ ens explica històries quotidianes, reals com la vida mateixa, en les que ens podem reconèixer sense dificultat. Els seus darrers treballs per *El Víbora* són l'obra nominada.

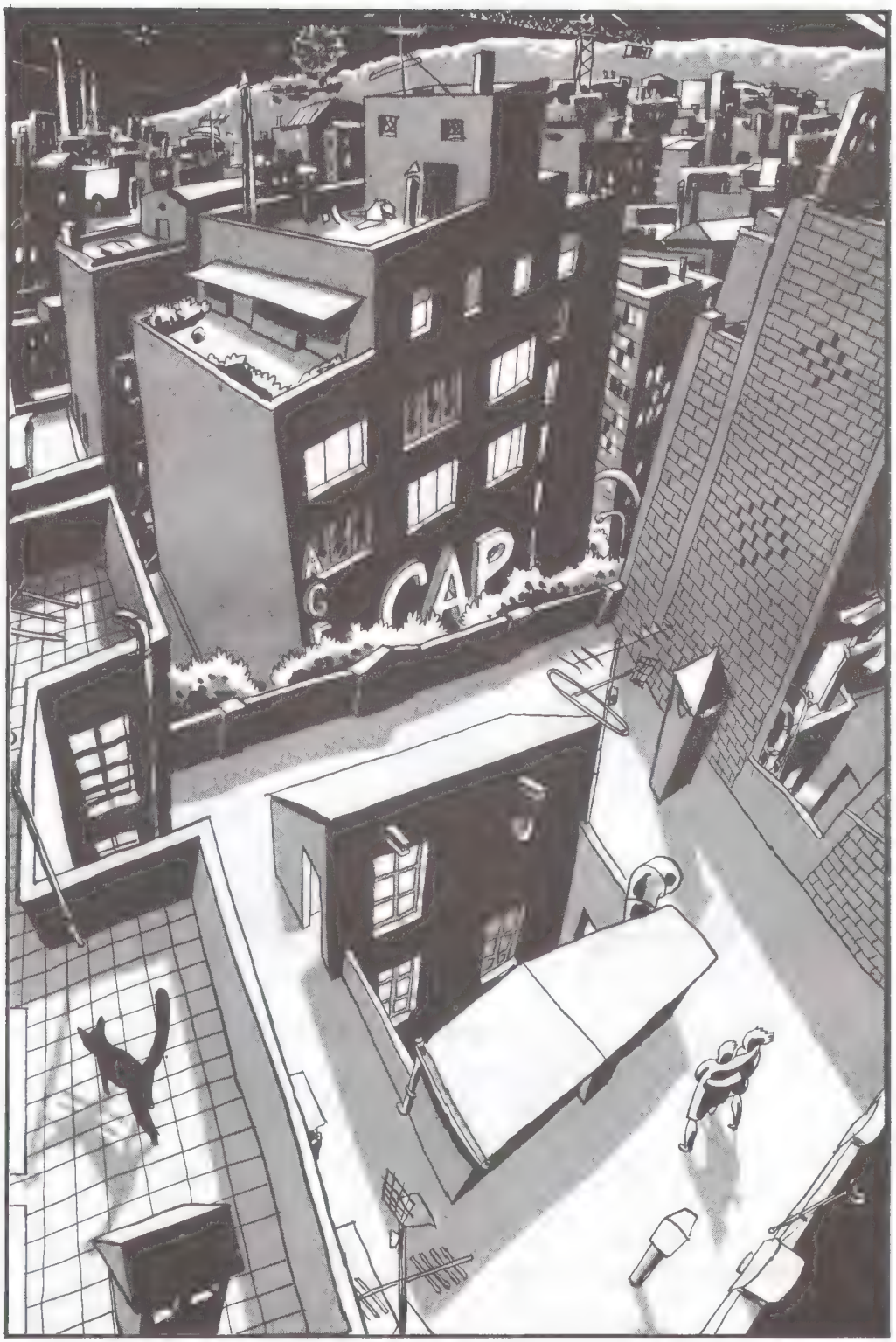

Bartolomé Seguí

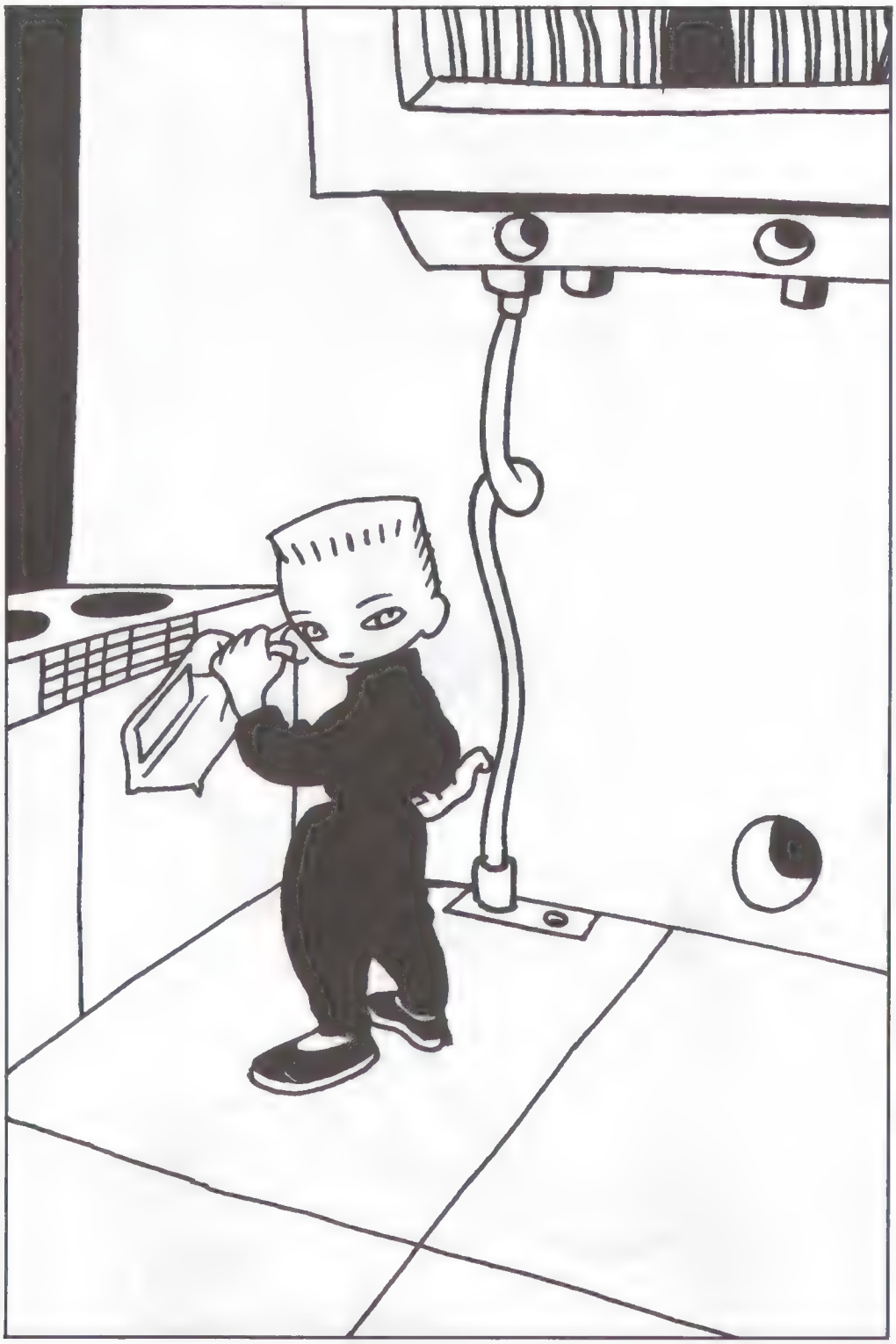

MIGUEL ANGEL MARTÍN (León) és autor d'històries directes i sense concessions, narrades amb un dibuix net i efectiu, que tant s'ha vist al diari *La Crónica de León* com a les pàgines de *Zona 84*. Precisament per aquestes darreres historietes ha estat nominat per aquest premi.

Miguel Angel Martín

DASPASTORAS (Santa Eugenia de Riveira, La Coruña); és un altre professional amb uns sis anys de carrera que tant ha fet còmics com il·lustració com publicitat. ***Comix Internacional***, ***Zona 84***, ***Cimoc*** i ***El Víbora***, són algunes de les revistes on ha publicat amb regularitat. Els seus atractiu color, i particular manera d'entendre l'historieta, el converteixen en un autor molt especial. La nominació és per la sèrie *Canal 44*, publicada a *El Víbora*.

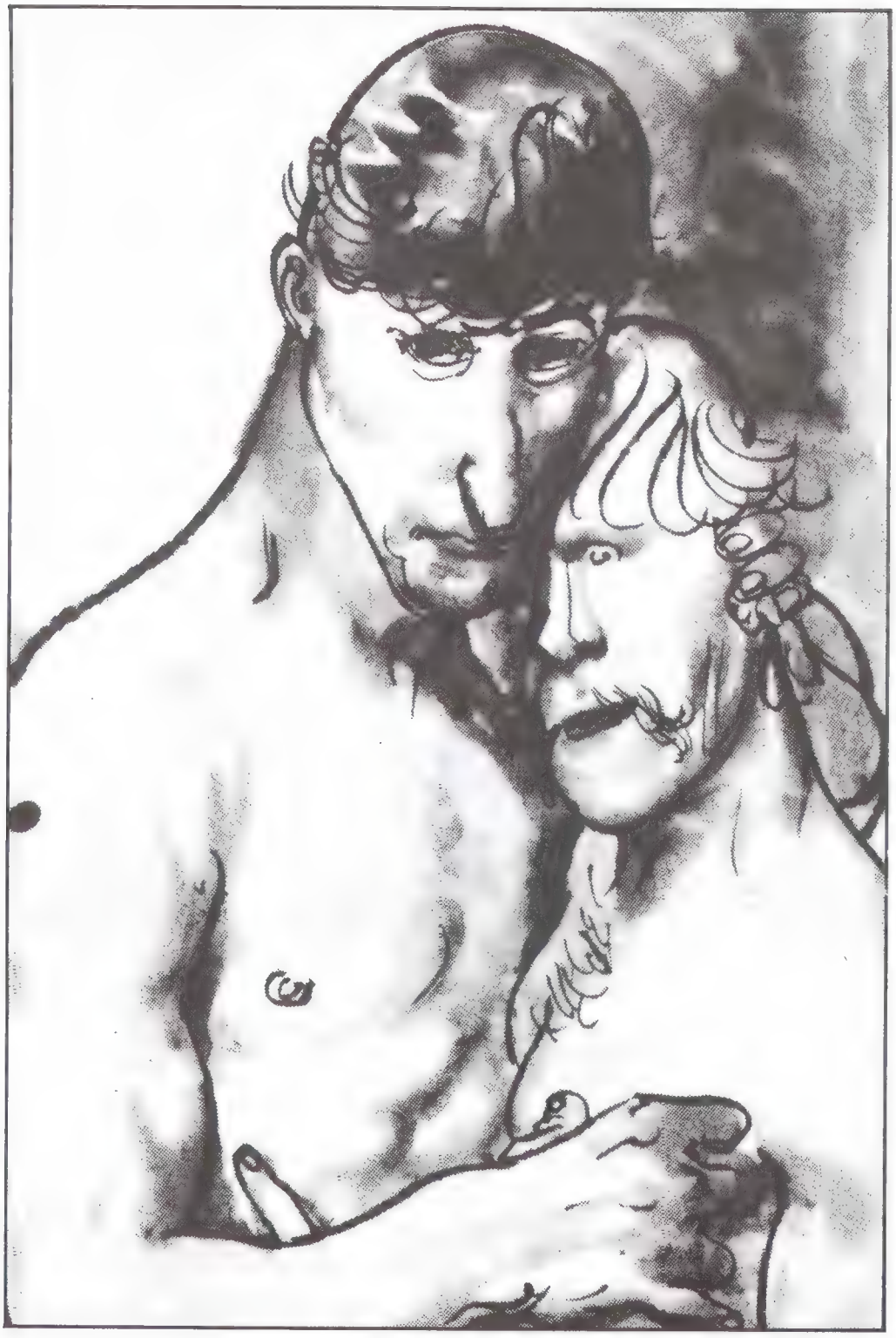

Daspastoras

Nunca se había visto nada igual

GALLARDO

MARISCAL

MAX

Michanmut.—

MIQUE.

Pere Joan

ROGER

tha &TP. BIGART

D. TORRES

COLECCION MISION IMPOSIBLE

editorial COMIC NT

La nueva historieta española

EL MILLOR CÒMIC PRODUÏT A L'ESTRANGER

El Saló del Còmic de Barcelona sempre s'ha interessat per la producció internacional en el món de la historieta. Bona prova d'aquesta afirmació han estat els premis internacionals adjudicats a autors, obres i revistes que edició rera edició s'han atorgat.

Aquest any, amb l'afany d'unificar posicions i enfortir el valor dels premis únics que concedeix el jurat, l'element de caire internacional es concentra en el Premi a la Millor Obra Internacional publicada a l'Estat Espanyol. D'aquesta forma es justifica l'esforç dels editors per tal de donar a conèixer a l'afeccionat espanyol les millors obres d'autors estrangers publicades arreu del món.

Per els que no hi creien gaire en això del *comic-book USA* va ser, junt amb ***Watchmen***, tot una sorpresa. Per els devoradors insaciables d'aquests tebeos populars plens de super-herois ha estat quelcom decepcionant, segons uns, i quelcom meravellós, segons d'altres. Estem parlant de ***La broma asesina***, una història publicada per Ediciones Zinco en la que els seus autors britànics ALAN MOORE i BRIAN BOLLAND ens ofereixen una introspecció psicològica d'en ***Batman*** i en ***Joker***, transposicions quimèriques del bé i el mal, segons el concepte quotidià del tema. El resultat és una obra de qualitat i fermesa narrativa.

Quan el traç d'un dibuixant es torna dolç però inquietant, quan la seva història sap gaudir d'un grafisme i contingut molt personals, empenyats en traslladar tot un món de sensacions als lectors, no us càpiga cap dubte que estem parlant d'autors com l'italià LORENZO MATTOTI. ***Fuegos*** (Ed. La Cúpula) és poesia pura, imatge encisadora, transfons ecològic, i tot allò que sàpiguen o puguin veure-hi els seus lectors. MATTOTI recull les sensacions a volapluma i no fa més que traslladar-les als papers. Sembla fàcil, però no ho és pas.

El *thriller*, com a subgènere, és a mercè de qui l'utilitza per a narrar una història més o menys convencional. Per això és d'agrair que quan dos autors madurs com el dibuixant WILLIAM VANCE i el guionista JEAN VAN HAMME, belgues de naixement, aborden aquest críptic tema ho facin amb una perspectiva clàssica però a l'hora enriquidora, respectant els esquemes però introduint una força gràfica i narrativa poc comú. ***Spads*** (Grijalbo/Dargaud) pertany a la sèrie ***XIII***, i mostra un afer dels serveis secrets nord-americans que persegueixen a un dels seus propis agents per destruir-lo.

Sueño de Tiburón II
SCHULTHEISS.
Totem. Toutain Editor.

L'aventura ha perdut la seva innocència. Ja s'han jubilat els vells pirates de pura crueltat i àcrata amor a la llibertat. Ara, per les aigües contaminades dels mars del Tercer Món, naveguen paràsits que rampinyen les escorrialles que genera la corrupció del poder i les finances. Però si el mite s'ha embrutat, el drama s'ha enriquit amb les febleses d'uns protagonistes que es rebel·len contra la seva condició de titelles. I, a més a més, hi ha aquest sol que esclata sobre una Àfrica que reflecteix tota la seva turbulència cromàtica en les aquarel·les del nominat SCHULTHEISS.

Si yo fuera rey
R. CRUMB.
Ed. La Cúpula.

Somnis de seducció, d'exercici ple de l'eròtica del poder, il·lusió del domini sobre les obsessions que ens dominen. Historietes de ROBERT CRUMB, aquell dibuixant de grans culs femenins i llibertins felins que animà amb la seva mordacitat la moguda de «l'underground». Ara, el poder ianqui ha aconseguit succeir-se a si mateix amb caricatures més atrevides que les que elaboren aquells rebels connixeros. Potser és per això que la sornegueria domina les vinyetes d'aquesta especial reivindicació monàrquica.

Los compañeros del crepúsculo III

FRANÇOIS BOURGEON.
Revista Cimoc.
Norma Editorial.

Tercer capítol d'una sèrie que es perllonga indefinidament, sense forçar el seu ritme per a aconseguir una conclusió narrativa. Tercer episodi de les aventures d'uns personatges que es mouen tot seguint impulsos contradictoris: els poderosos intentant fugir de la seva decadència, els febles procurant sobreviure sempre més enllà del proper parany. Tercera etapa d'un viatge que fan conjuntament autor i lector, fins una època desconeguda, en la qual penetren, sense més protecció que l'ànsia de conèixer, uns fets, uns mites, uns homes i unes llegendes que constitueixen el seu passat.

Juego de luces

MUÑOZ y SAMPAYO.
El Víbora. Ed. La Cúpula.

La decadència física del mític autor cau lentament, com si fos un teló que posa novament fi a una més de les seves grans interpretacions. La fama, l'art, la bellesa i la ficció, han consolidat un compacte mur al voltant del vell histrió, tot formant un refugi on cultivar acuradament el seu narcisisme. Però tot d'una, l'enemic s'infiltra en la daurada ciutadella i els records s'escapen al control de l'autocomplaença. La memòria es revolta contra la seva manipulació i es converteix en un crit feridor, en un missatger del passat que acabarà per destruir l'artificial armonia de les mentides.

SIS FANZINES PER A UN PREMI

Aquest any al Saló del Còmic de Barcelona ha instituït un nou premi per tal de valorar els esforços dels afeccionats a la historieta que durant l'any 1988 han dibuixat i escrit una sèrie de treballs editats a publicacions minoritàries que reben el nom de fanzines.

Tot i el reduït cercle pel que aquests futurs professionals han publicat els seus articles i historietes, és evident que la existència dels fanzines significa tot un revulsiu en el món de la historieta. Des d'aquells que mostren les seves personals formes d'entendre aquest mitjà de comunicació que és la historieta, fins els que es rebanyen el cervell per tal d'informar i criticar les novetats aparegudes tot passant pels que aprofondeixen en l'estudi d'aquest cap mitjançant documentats articles. Tots ells mereixen un reconeixement per l'imprescindible tasca que duen a terme en el mercat del còmic.

De les votacions emeses per diversos especialistes en historietes de tot l'Estat, sis són els nominats que aspiren al Premi al Millor Fanzine de 1988. De Barcelona tenim ***Sólo para locos***, que barreja historietes amb articles i entrevistes; ***Plot***, que aprofondeix en el món dels super herois nord-americans, i ***El Boletín***, fanzine d'informació del còmic en general. ***TMEO***, que aquest any ha obtingut el Premi al Millor Fanzine Europeu al Primer Saló de la Historieta de Grenoble (França), és editat a Pamplona; ***Kaspa de rata***, irreverent amb tot i tothom, ve de Saragossa, i ***Comic Guia***, editat pel veterà FRANCISCO TADEO JUAN, és produït a València.

Però creiem interessant que el públic coneixi també la llista dels que no han arribat a finalistes però que han obtingut més d'un vot. ***Phoenix***, ***Bocatas***, ***Quétrames*** i ***Superman*** són realitzats a Barcelona; ***Urich*** (ja desaparegut) ve de Madrid; ***Comic Studio*** és fet a València; ***El Wendigo***, la revista especialitzada, més que fanzine, de Gijón, porta més de quinze anys donant guerra; ***Cinder***, fet a Màlaga, i ***Continuarà***, produït i pensat a La Corunya.

Evidentment de fanzines n'hi ha molts més. I no està de més aprofitar l'avinentesa per aconsellar als afeccionats, o no, a la historieta, que es donin un tomb per llibreries especialitzades i s'apropin a aquestes modernes publicacions plenes de ganes i il·lusió, que són la base, en algunes ocasions, per els futurs professionals

Revista íntegramente por suscriptores - nº 3
TMEO
JOYERIA - R
16 pags. más

PLOT
El Fanzine Definitivo
¡¡17 años de Marvel,
Especial Fénix,
Y mucho más!!
Nº1
Especial
Verano
196 págs.!
525 ptas.

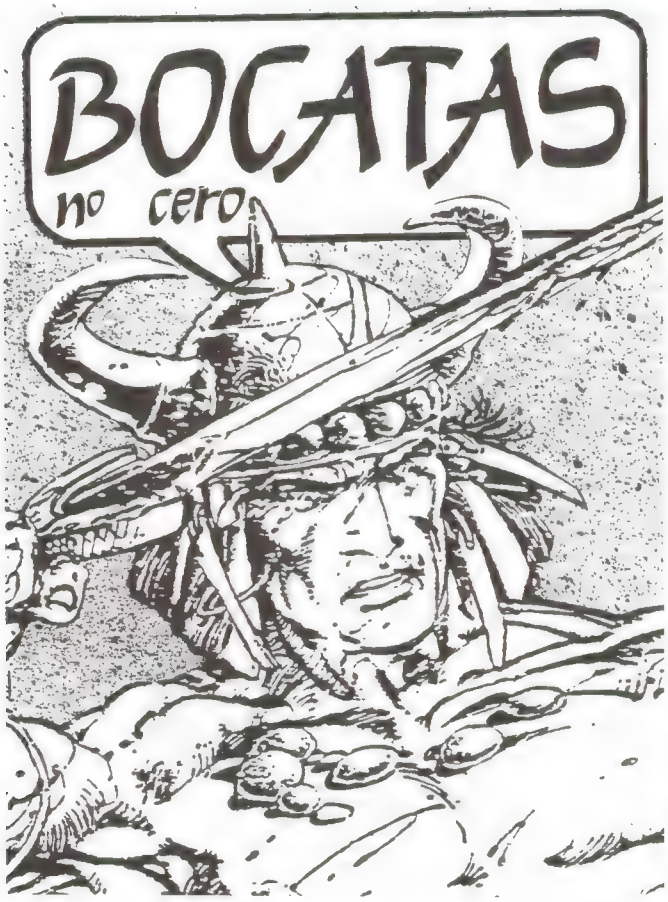
BOCATAS
no cero

FANZINE
SOLO PARA LOCOS Nº 11 250 ptas.

ELS PRINCIPALS ESPECIALISTES EN MATERIAL DE DIBUIX DE CATALUNYA

J. GARRIGA PRAT
SABADELL

HELIOS
BARCELONA

NOVA DISSENY
TERRASSA

CASA PIERA
BARCELONA

CARBÓ
GRANOLLERS

ANTIGA CASA GUARDIOLA
BARCELONA

ALFOR
TARRAGONA

VICENÇ PIERA
BARCELONA

Heliocases
BARCELONA

STEIN
GIRONA
FIGUERES

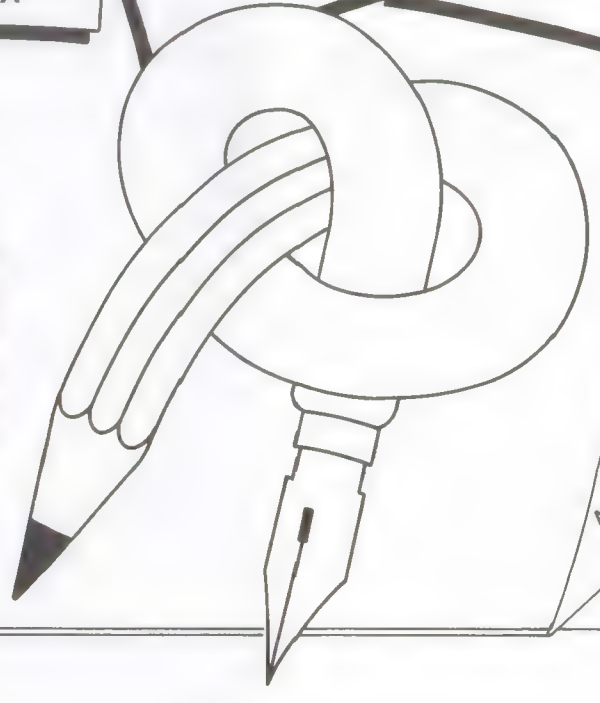

ASSOCIATS PER UN MILLOR SERVEI

Sett tirup

58 COMERÇOS ESPECIALITZATS A TOT ESPANYA

GRUP DALBE
ASSOCIAT A SETT GRUP
50 ESPECIALISTES A FRANÇA I BELGICA

dalbe

VA DE SORPRESAS

Acabo de acudir a una conferencia sobre interpretación de los sueños. Sorprende que hayan expulsado al compañero de la última fila por haberse quedado dormido, cuando seguramente lo que hacía era una sesión práctica del significado de sus sueños; además no roncaba y sorprende porque cada cual se lo monta como puede.

Veo en el café a un individuo realizando oposiciones para borracho pues ya lleva dos chupitos de whisky. Lleva un periódico. Aparte de los intentos de sacar humor (siempre les queda basto), por parte de los gobiernos, de la *jet-set*, de las multinacionales y demás instituciones, sobresale una tira de ALFONS FIGUERAS. Es difícil hablar de FIGUERAS con o sin chuleta, como resulta difícil hablar de cualquier evolucionista, o artista que sorprenda por ser diferente. Y lo es. No acabo de entender cómo abunda tanto crítico y comentarista en cuestiones de Arte, cuando el Arte es algo que se mide por sensaciones. Analizar la obra y el fenómeno FIGUERAS podría acabar en un completo fracaso técnico y para fallos técnicos ya están los expertos de la NASA. Para mí y mi café (que no opina pero consiente), lo destacable de FIGUERAS, aparte de su ingente obra, es la función de eslabón que ha ejercido en la difícil época que le ha tocado vivir, cuando el cómic necesitaba más que nunca (y especialmente el de humor) un salto hacia adelante. El cómic de humor, pues, debe agradecer a este autor la creación de otras técnicas y recursos narrativos para que el humor no se estancara en una sola tendencia. Pero con FIGUERAS puede ocurrir lo que a grandes maestros del cine irónico: algunos *gags*, hoy por hoy, quizá no nos sorprendan puesto que se han retomado una y otra vez. Sin embargo, el mérito reside en haber inventado (¿descubierto?), evolucionado y realizado una forma peculiar de humor. El hombre del periódico pide otro chupito. Sigo. Confieso que cuando leía revistas como ***Vampus*** o ***Rufus*** (corría allá por el Plioceno, creo), acababa siempre recurriendo a la página donde aparecía el *gag* de ALFONS FIGUERAS. Ja-

Bon Jan, personatge d'ALFONS FIGUERAS aparegut en format de tires al diari ***Avui***.

más me han convencido las excelsas portadas de revistas de cómics con desvalidas mujeres de buenas medidas rescatadas por los forzudos «cónanes» de turno de ser devoradas por mocosos lagartones. ***Doctor Mortis*** me sorprendía y llegaba más contundente. Continúo pues sin analizar a FIGUERAS de forma académica porque no comulgo con las clasificaciones y los encasillamientos establecidos (afortunadamente en el D.N.I. ya no inscriben que eres tal cosa o tal otra, auxiliar de esto o de lo otro). Me quedo en que lo destacable de dicho autor es su aportación al cómic de humor. Es el mayor aplauso que se le puede otorgar (venga ese aplauso). Ha sabido dominar las circunstancias de su tiempo y ser él mismo (con perdón de ORTEGA Y GASSET). Si FIGUERAS empezara ahora, seguramente sería un innovador en esto de las infografías por ordenador, como estoy seguro de que LEONARDO DA VINCI no sólo utilizaría el *software* sino que lo habría inventado. A FIGUERAS, conocedor de la cultura popular y de los tics cotidianos, no hay que olvidarle porque forma parte del programa del cómic de humor. ***Doctor Mortis***, ***Mister Hyde***, ***Nuevas Narraciones Extraordinarias***, ***Roby***, ***Shock***, ***Simplicio***, ***Topolino***, ***¡Vaya Guerra!***, entre otras tantas, son obras que están ahí y que han trascendido de forma positiva en el desarrollo de la historieta irónica. El hombre del periódico se ha ido. Afortunadamente, aunque en el papel de la prensa que no suele ser de la calidad más óptima para la reproducción de sus trazos, podemos seguir con FIGUERAS. Es hora de volver a la segunda sesión sobre interpretación de los sueños. Igual me quedo dormido y sueño con el ***Mister Hyde*** de ALFONS FIGUERAS. Sería toda una sorpresa y todo un significado.

Joan Tharrats P. Bigart,
guionista de historietas

PAPELERIA TECNICA

Transferibles
Aerógrafos
Mesas dibujo
Archivadores de planos
Enceradoras
Encuadernadoras

ARTi-Letra
S. A.

GELABERT, 38-44 (Esquina Infanta Carlota) - TEL. 410 50 05 - 08029 BARCELONA

ALFONS FIGUERAS, LA IMPOSSIBLE TRANSFORMACIÓ

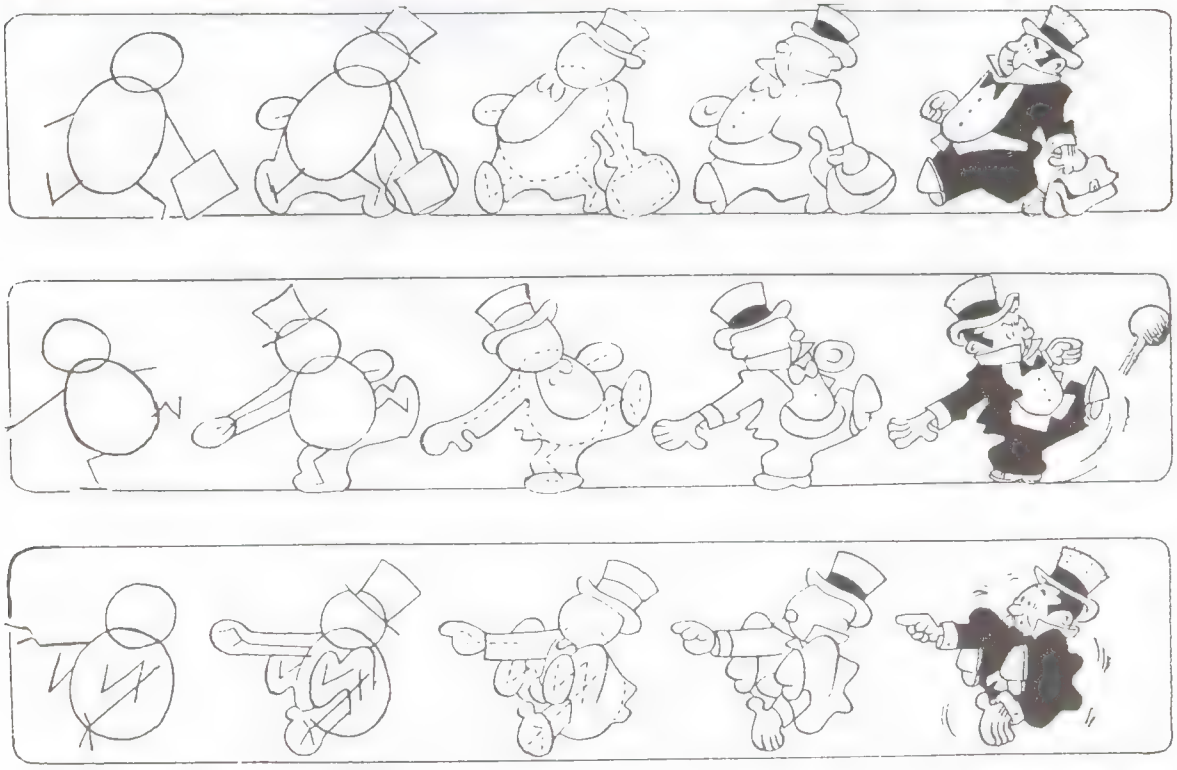

Té més cara de *Bon Jan* que de *Mr. Hyde*. Vull dir que entra per la redacció amb la passa tímida i el gest discret, com aquell que no vol fer soroll, no pas per cap mena de prevenció especial sinó per un tarannà que sembla més enllà d'usos i costums, de modes i modetes. Diu el Diccionari que bon jan indica un geni bo: no la falta de geni, que és una cosa diferent...

ALFONS FIGUERAS entra a la redacció i enfila decidit el despatx de les «Pilars», les secretàries del director. Les «Pilars», a l'*Avui*, són aquells personatges que, en un diari, ho saben tot, però que exhibeixen una discreció impecable; que formen part, des del primer dia, del seu paisatge; que són capaces de solucionar des del més complicat problema d'allotjament al detall aparentment més trivial de relacions públiques. ALFONS FIGUERAS hi té una tirada indissimulada: ha vist molta aigua sota els ponts de l'*Avui* durant aquests tretze anys de visita quasi diària i, per això, ha triat els racons més inamovibles, aquells que estan a recer de qualsevol contingència. Perquè el cert és que ni ALFONS FIGUERAS ni els seus personatges semblen agradosos de novetats. Més aviat semblen provenir d'un temps i d'un país on la perseverància era elogiada i calia aprendre l'ofici de ninotaire amb les mateixes ànsies de perfeccionament de l'enginyer més perfeccionista. Ninotaire i enginyer de ninots, ara a *Mr. Hyde* l'han col·locat damunt la tira de l'*Snoopy* i no m'estranyaria que qualsevol dia sortís de la casella i li etzibés un cop d'escombra. Carinyós, això sí. Potser només per recordar a amics i llegidors la impossible transformació dels signes: *Bon Jan* o *Mr. Hyde*, les dues cares d'una moneda que ALFONS FIGUERAS inventa cada dia. A mi, quan passa cap el despatx de les Pilars, m'agrada sentir la seva fressa i, comprovar que, un vespre més, s'ha acomplert un d'aquells petitíssims ritus que ens identifiquen amb nosaltres mateixos.

Agustí Pons,
redactor en cap del diari Avui

TEXIDOR

DIBUIX TÈCNIC • BELLES ARTS
PAPERERIA

PRESENTA AL 7è SALÓ INTERNACIONAL DEL CÒMIC LA NOVA FORMA DE DIBUIXAR I CREAR. VISITI EL NOSTRE STAND Nº A-1 y A-2.

COMMODORE AMIGA 500

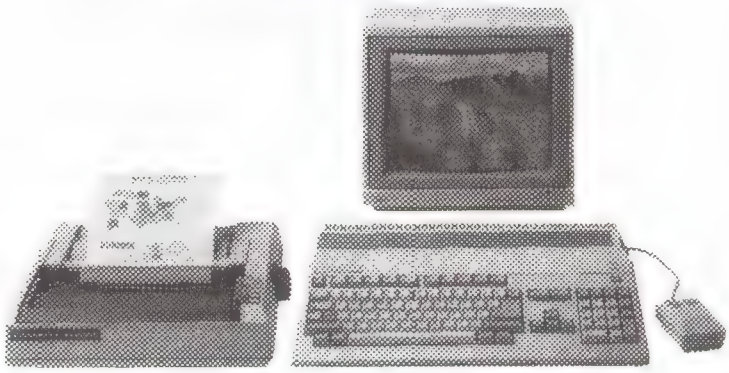

Rda. Sant Pere,16. T: 301 82 90-49. 08010 BARCELONA

ASPIRINO Y COLODION (1966) Alfons Figueras

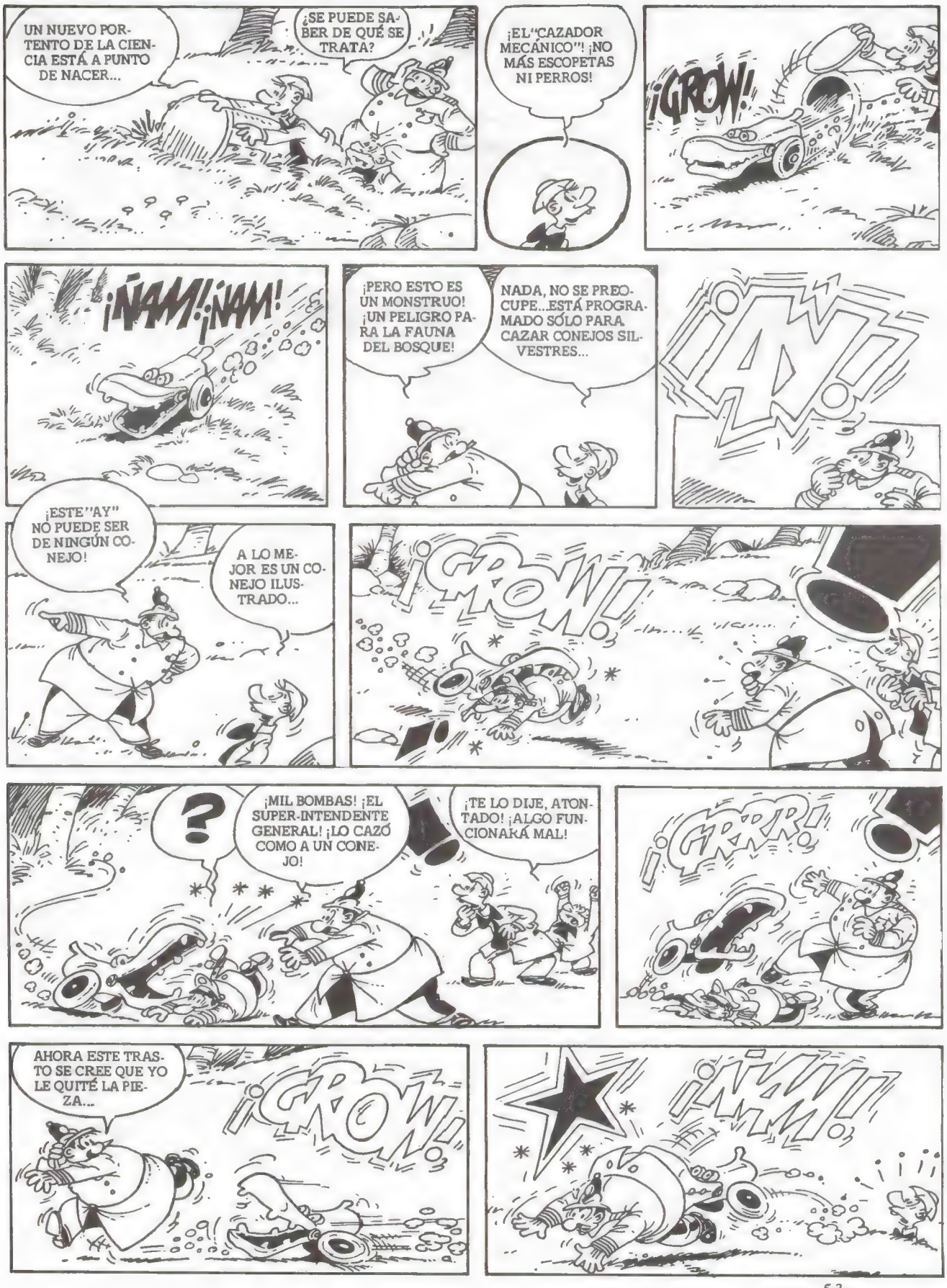
UN NUEVO PORTENTO DE LA CIENCIA ESTÁ A PUNTO DE NACER...
¿SE PUEDE SABER DE QUÉ SE TRATA?
¡EL "CAZADOR MECÁNICO"! ¡NO MÁS ESCOPETAS NI PERROS!
¡GROW!
¡ÑAM! ¡ÑAM!
¡PERO ESTO ES UN MONSTRUO! ¡UN PELIGRO PARA LA FAUNA DEL BOSQUE!
NADA, NO SE PREOCUPE...ESTÁ PROGRAMADO SÓLO PARA CAZAR CONEJOS SILVESTRES...
¡AM!
¡ESTE "AY" NO PUEDE SER DE NINGÚN CONEJO!
A LO MEJOR ES UN CONEJO ILUSTRADO...
¡GROW!
?
¡MIL BOMBAS! ¡EL SUPER-INTENDENTE GENERAL! ¡LO CAZÓ COMO A UN CONEJO!
¡TE LO DIJE, ATONTADO! ¡ALGO FUNCIONARÁ MAL!
¡GRRRR!
AHORA ESTE TRASTO SE CREE QUE YO LE QUITÉ LA PIEZA...
¡GROW!
¡ÑAM!

¡ROW!
¡VIENE A POR MÍ OTRA VEZ!
¡REVISA ESE CACHARRO AHORA MISMO, COLODIÓN!
¡PAM!
NO SÉ LO QUE PASA, PERO ALGUIEN TIENE QUE DARME UNA EXPLICACIÓN.
ES MUY FÁCIL...ES DECIR...CREO QUE MI CAZADOR LO CONFUNDE CON UN CONEJO...UN CONEJITO SILVESTRE...
¡KRAK!
¡PERO QUÉ HORROR!
¡EN CUANTO EMPEZÓ LA HISTORIETA, YA SABÍA QUE IBAN A OCURRIR DESGRACIAS!
¡ALGUIEN PAGARÁ POR ESTO! ¡LES DOY CINCO MINUTOS PARA REPARAR LA AFRENTA!
¡SE LE HA CAÍDO ALGO, MI "SUPER"...
ES MI PATA DE CONEJO DE LA SUERTE. SIEMPRE LA LLEVO ENCIMA.
¡RAYOS! ¡CREO QUE ESTO LO EXPLICA TODO! ¡QUÉ FINURA DE OLFATO!
OLÍA SU PATA DE CONEJO...
¡ACABARÉ CON ESTO A LA BRAVA!
¡CRETINOS!

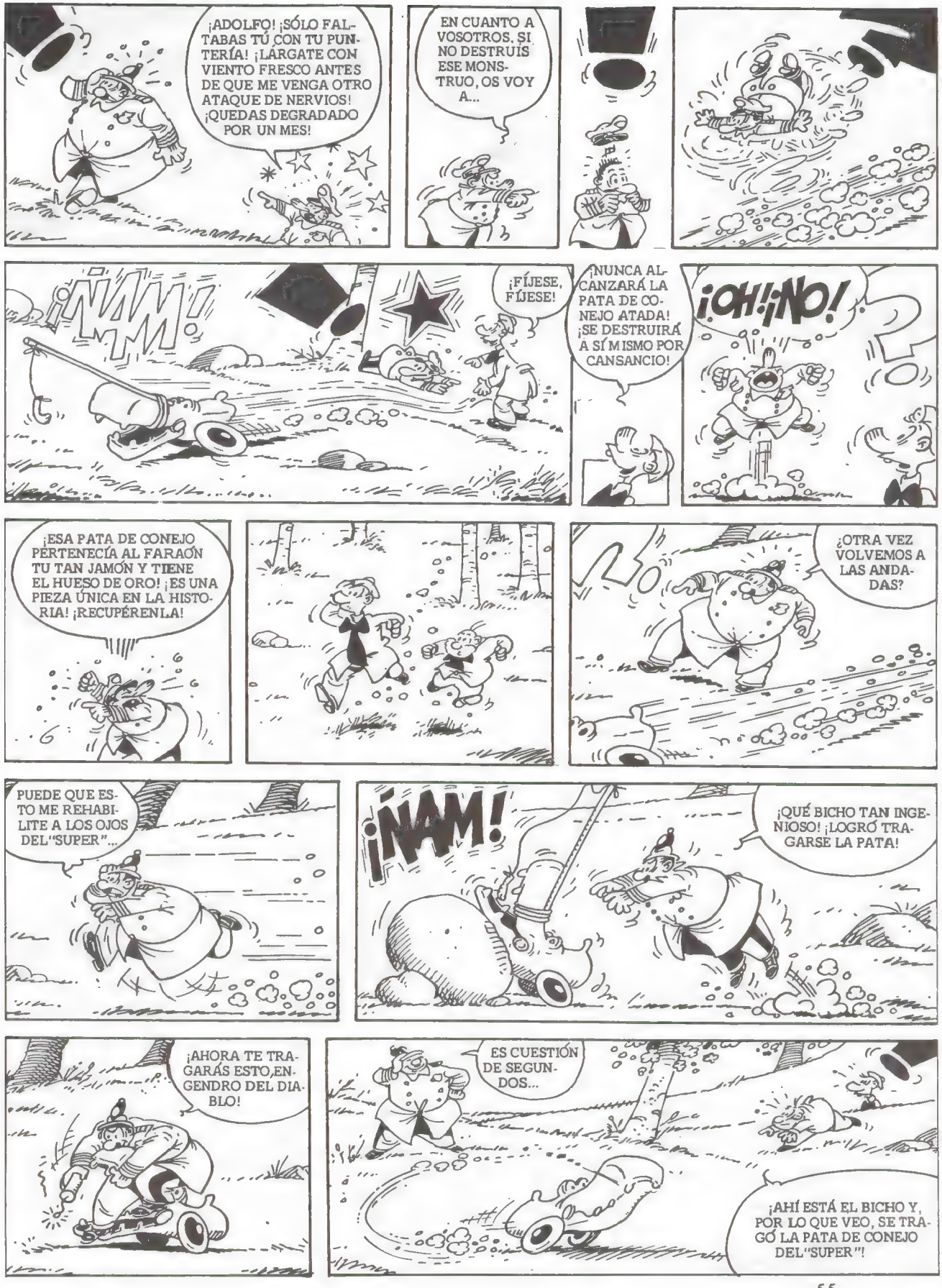
¡ADOLFO! ¡SÓLO FALTABAS TÚ CON TU PUNTERÍA! ¡LÁRGATE CON VIENTO FRESCO ANTES DE QUE ME VENGA OTRO ATAQUE DE NERVIOS! ¡QUEDAS DEGRADADO POR UN MES!
EN CUANTO A VOSOTROS, SI NO DESTRUÍS ESE MONSTRUO, OS VOY A...
¡ÑAM!
¡FÍJESE, FÍJESE!
¡NUNCA ALCANZARÁ LA PATA DE CONEJO ATADA! ¡SE DESTRUIRÁ A SÍ MISMO POR CANSANCIO!
¡OH! ¡NO!
¡ESA PATA DE CONEJO PERTENECÍA AL FARAÓN TUTANJAMÓN Y TIENE EL HUESO DE ORO! ¡ES UNA PIEZA ÚNICA EN LA HISTORIA! ¡RECUPÉRENLA!
¿OTRA VEZ VOLVEMOS A LAS ANDADAS?
PUEDE QUE ESTO ME REHABILITE A LOS OJOS DEL "SUPER"...
¡ÑAM!
¡QUÉ BICHO TAN INGENIOSO! ¡LOGRÓ TRAGARSE LA PATA!
¡AHORA TE TRAGARÁS ESTO, ENGENDRO DEL DIABLO!
ES CUESTIÓN DE SEGUNDOS...
¡AHÍ ESTÁ EL BICHO Y, POR LO QUE VEO, SE TRAGÓ LA PATA DE CONEJO DEL "SUPER"!

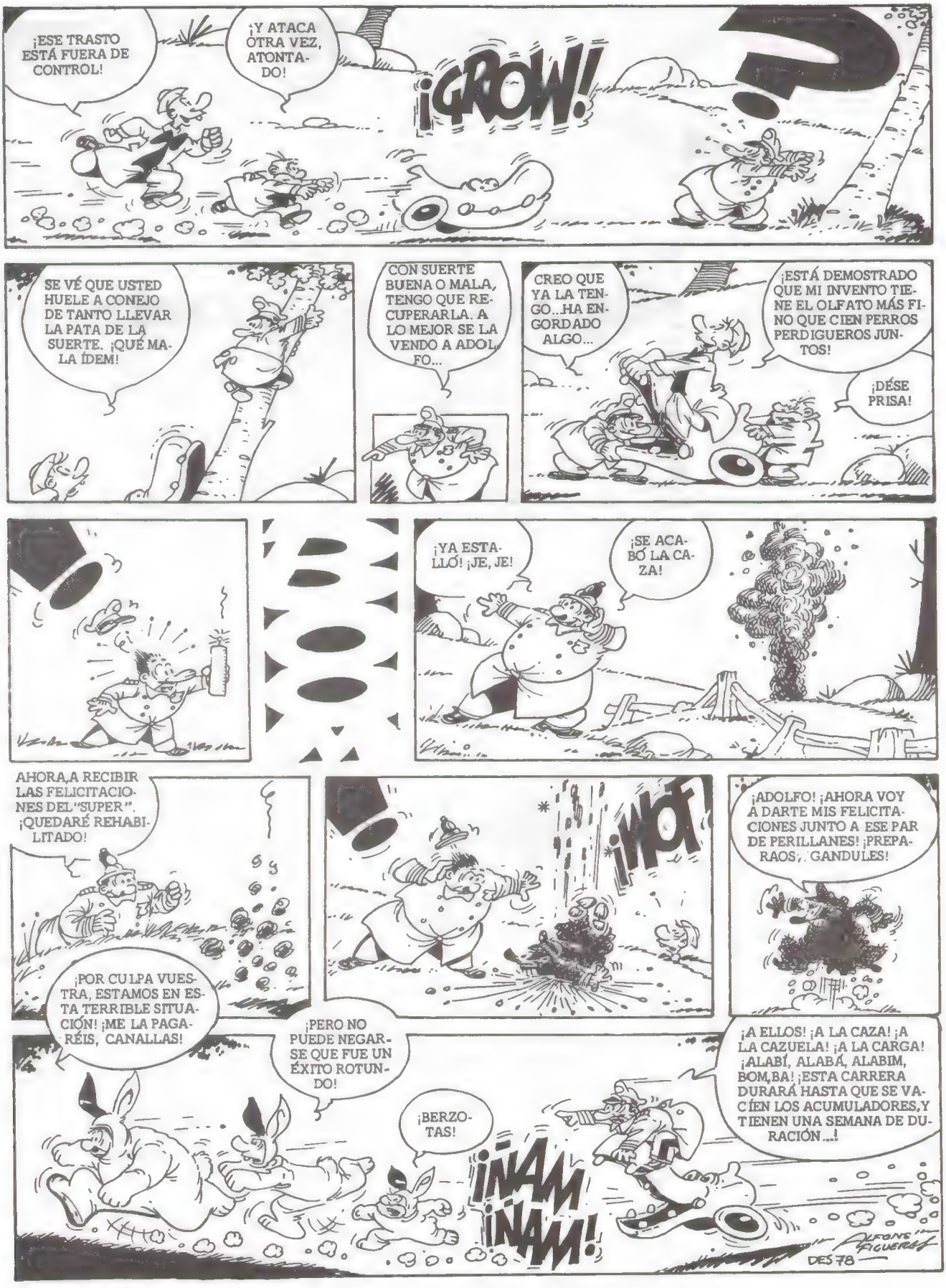
¡ESE TRASTO ESTÁ FUERA DE CONTROL!
¡Y ATACA OTRA VEZ, ATONTADO!
¡GROW!
SE VÉ QUE USTED HUELE A CONEJO DE TANTO LLEVAR LA PATA DE LA SUERTE. ¡QUÉ MALA ÍDEM!
CON SUERTE BUENA O MALA, TENGO QUE RECUPERARLA. A LO MEJOR SE LA VENDO A ADOLFO...
CREO QUE YA LA TENGO...HA ENGORDADO ALGO...
¡ESTÁ DEMOSTRADO QUE MI INVENTO TIENE EL OLFATO MÁS FINO QUE CIEN PERROS PERDIGUEROS JUNTOS!
¡DÉSE PRISA!
¡YA ESTALLÓ! ¡JE, JE!
¡SE ACABÓ LA CAZA!
AHORA,A RECIBIR LAS FELICITACIONES DEL "SUPER". ¡QUEDARÉ REHABILITADO!
¡POR CULPA VUESTRA, ESTAMOS EN ESTA TERRIBLE SITUACIÓN! ¡ME LA PAGARÉIS, CANALLAS!
¡PERO NO PUEDE NEGARSE QUE FUE UN ÉXITO ROTUNDO!
¡BERZOTAS!
¡NAM ¡NAM!
¡ADOLFO! ¡AHORA VOY A DARTE MIS FELICITACIONES JUNTO A ESE PAR DE PERILLANES! ¡PREPARAOS, GANDULES!
¡A ELLOS! ¡A LA CAZA! ¡A LA CAZUELA! ¡A LA CARGA! ¡ALABÍ, ALABÁ, ALABIM, BOM,BA! ¡ESTA CARRERA DURARÁ HASTA QUE SE VACÍEN LOS ACUMULADORES,Y TIENEN UNA SEMANA DE DURACIÓN...!
ALFONS FIGUERAS
DES 78

Copyright by Alfons Figueras

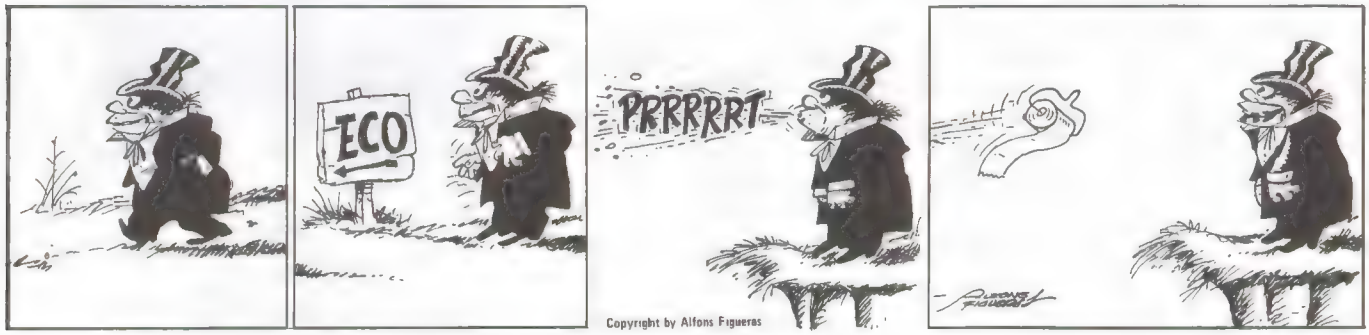
ECO
PRRRRRT
Copyright by Alfons Figueras

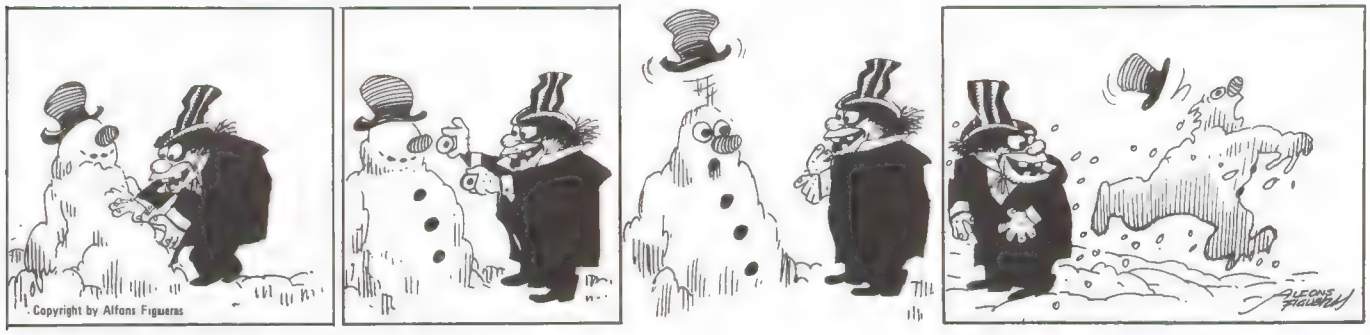
Copyright by Alfons Figueras

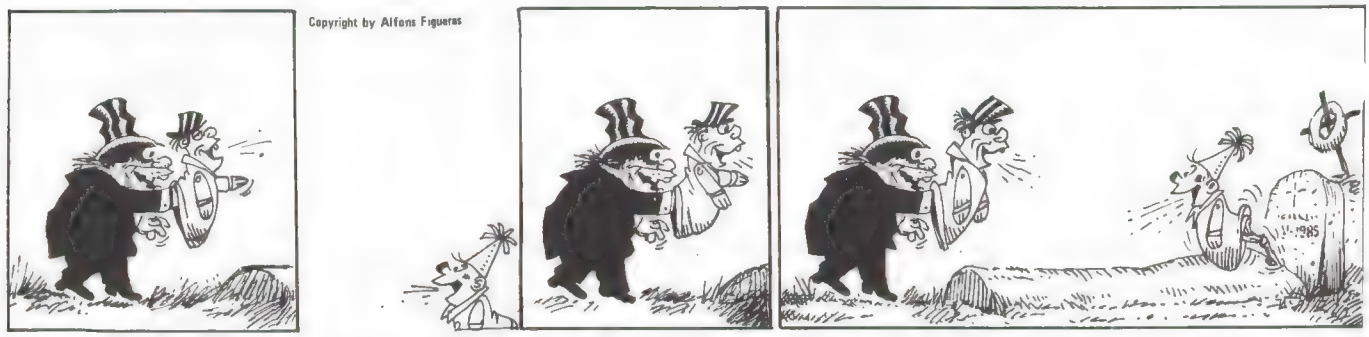
Copyright by Alfons Figueras
1985

Copyright by Alfons Figueras

CENSO APRESURADO DE HISTORIETAS DE ALFONS FIGUERAS

Aspirino y Colodión. En la Revista *El Capitán Trueno,* 1966. En el *DDT* y restantes revistas Bruguera posteriormente.
Aventuras de Don Golondro.
En *Leyendas*, 1946.
Bombo. En *Nicolás*, 1949.
El Bon Jan. En *Avui*, 1976.
El Caballero Topito. Revistas Bruguera, 1965.
Capitán Kidd. En *Historietas*, 1949.
César el Hombre Relámpago.
Cuadernos Ed. Marco, 1942.
César y Cleopatro. En *Historietas*, 1949.
Cine. En *Aventurero*, 1953.
Cine Locuras. En *Din Dan*, 1969.
El «Chipirón» y su tripulación.
Revistas Bruguera, 1968.
Dedalito. En *Nicolás*, 1951.
Diavolo. En *Chicos*, 1946.
Diavolo Tallerini. En *Chispa*, 1948.
Disko. En *Chicos* 2ª época, 1951.
Disko y Sisko. En *Cubilete*, 1949.
Doctor Mortis. En *Vampus*, 1971.
Don Gaspar. En Revistas Bruguera, 1965.
Don Marqués y Bomberín. En *Nicolás*, 1954.
Don Merlín. En *Aventurero*, 1953.
Don Plácido. En *La Vanguardia*, 1970.
Don Terrible Buñuelos. Revistas Bruguera, 1976.
Drácula. En *Drácula*, 1970.
La Familia Roby. Revistas Bruguera, 1965.
Feliz y esposa. En *El Gorrión*, 1953.
Filmo. En *Chicos*, 1947.
El Gordito Atómico. En *Nicolás*, 1954.
Gorila Circus. En *Chicos*, 1949.
Gummo. En *Chicos*, 1949.
Gummo en la guerra. En *Chicos*, 1950.
Gummo Kid. En *Nicolás*, 1954.
Harry Kawallo. Revistas Bruguera, 1967.
Hércules Puput. En *Nicolás*, 1951.
Historietas varias en *Leyendas*, 1944.
Historietas varias en *Matarratos*, 1968.
El Hombre Eléctrico. En *El Coyote*, 1947.
Inocencio Pifa. En *Historietas*, 1949.
Jaime Bazán. Cuadernos Ed. Marco, 1942.
Kalamar Kartón. En *Nicolás*, 1955.
Kaor. En almanaque *Leyendas* 1945
y *Chiquitito*, 1950.
The Keystone Kops, En *Matarratos*, 1970.
Koruko. En *Chispa*, 1948.
Laurita. En *Florita*, 1953.
Lo que dice Mr. Bull del fútbol. En *Chicos*, 1950.
Loony. En *Nicolás, 1951 y Paseo Infantil*, 1956.
Marteínez. Revistas Bruguera, 1966.
Mefisto. En *Chicos*, 1946.
Mister Hyde. En *Búfalo*, 1950.
En *Famosos Monsters del Cine*, 1971.
Mister Hyde.
Tiras diarias en el diario *Avui*, 1988.
Mister Mosifón. En *Pocholo*, 1951.
Mister Radar. En *El Coyote*, 1947.
La muerte a la izquierda. Inédito, 1947.
Mysto. En *Chicos*, 1946.
Napulión Chiquito. En *KKO*, 1948.
Nuevas narraciones extraordinarias.
En *Rufus*, 1976.
Óscar. En *Chispa*, 1948.
Pancho Colate. En *Yumbo*, 1956.
Patoflor. En *Nicolás*, 1952.
Paupinadas. En *Chicos* 3ª época, 1952.
Pepito Pájaro Rayo. En *Yumbo*, 1954.
Pistolini Lupo. En *Historietas*, 1949.
Pipo y Teka. En *Yumbo*, 1956.
Poky. En *Cubilete*, 1949.
El profesor Truko. En *Nicolás*, 1954.
Pupo el payaso. En *Chicos*, 1949.
¡Qué cosas!. En *Chicos* 2ª época, 1951.
Chicos 3ª época, 1952.
¡Qué guerra!. En *Nicolás*, 1952.
¡Qué tren!. En *Nicolás*, 1955.
Quiteria. En *Búfalo*, 1950.
El Rey bobito. En *Yumbo*, 1954.
Roby. Revistas Bruguera, 1965.
Rubin Ruud. En *Cubilete*, 1949.
El sheriff Martínez. En *Chicos*, 1949.
Shock. En *Dossier Negro*, 1969.
Simplicio. En *Aventurero*, 1953.
Sopera-Man. En *Historietas*, 1949.
Tonty. En *Cubilete*, 1949. En *Búfalo*, 1950.
En *Chicos* 2ª época, 1951. En *Pocholo*, 1951.
Topolino. En *Bravo*, 1968
y revistas Bruguera posteriores.
Torero Otto. En *Nicolás*, 1954.
¡Vaya guerra!. En *Paseo Infantil*, 1956.

Bibliografía publicada en el libro ALFONS FIGUERAS (Classic Comics, 1985), y escrita por SALVADOR VÁZQUEZ DE PARGA.

V CONCURS DE CÒMICS

«Ciutat de Cornellà»

Trobaràs les bases al Saló

INFORMACIÓ:

TRAILER. SERVEI D'INFORMACIÓ JOVE
Bonavista, 6
08940 Cornellà de Llobregat
Tel. (93) 375 42 05

Termini de presentació d'obres fins al 22-9-89

Ajuntament de Cornellà de Llobregat

Diputació de Barcelona
Servei de Joventut

Coordinació Tècnica
la BOTXACA
GESTIÓ DE RECURSOS I ACTIVITATS

LA SOLUCION
DEL COMIC PASA POR...
FOTOMECANICA
ART-3 S.a.
-FOTOCOMPOSICION Y MONTAJES
-ESPECIALIDAD EN TRABAJOS DE ALTA CALIDAD
-COMICS, REVISTAS, CATALOGOS...

SANTA CAROLINA, 95-97 - Tels. 433 17 10 / 433 18 35 - 08025 BARCELONA

DIBUJANTES DE MURCIA

FRANCISCO RICO SORIANO / JOSE LUIS MUNUERA MIÑARRO / FRANCISCO YEPES CANDEL / ABEL IPPOLITO RUIZ / JOSE MARIA GALAN TRABA / FRANCISCO ANTONIO PEÑALVER GIMENEZ / FRANCISCO ALEMAN CONEJERO / JOSE MARIA LUELMO JAREÑO Y SALVADOR TORRES VERA / VICENTE TIBURCIO CABALLERO / JUAN ALVAREZ MONTALBAN / JUAN ESPALLARDO JORQUERA /

ESTAMOS EN EL SALON

¡BÚSCANOS¡

AYUNTAMIENTO DE MURCIA

Juventud

MAX: ENTRE EL HORROR Y EL HUMOR

En un afán por conseguir la fusión exacta entre la forma y el contenido, MAX, desarrolla toda su fuerza expresiva a través de paisajes cargados de formas enigmáticas, y de personajes que se van procesando y reflejan fielmente su estilo.

La construcción de la imagen es para MAX una equilibrada arquitectura cromática que permite el arranque del relato o lo deja en suspenso, describiendo un misterio originario, una pasión visceral o la placidez contemplativa de un pasado siempre imaginario.

En la obra de MAX, más allá de una mera consideración técnica, prevalece la fuerza visual de la imagen, su capacidad de seducción destila misterio, que a veces es nostálgico o «romántico», otras desgarrado, demoníaco, otras es el sentido de lo cotidiano elevado a literario, pero nunca están ausentes, sino todo lo contrario, la ironía y el humor.

Esta fuerza visual está constantemente presente en una completa tensión expresiva. Entre el cartel o la ilustración y la viñeta no hay fractura, la capacidad narrativa es algo intrínseco a las imágenes y ambos soportes se articulan en lo que podemos definir como unidad de estilo.

Sin embargo éste es el último —hasta ahora— momento de un proceso creativo que se remonta a los años 70, cuando MAX empieza a dibujar implicándose en los movimientos contraculturales. Su participación en el ***Rollo Enmascarado*** le sirve de plataforma para ir definiendo sus posturas vitales. En este sentido los personajes de sus historietas constituyen un prototipo histórico y generacional, que resumen una forma específica de ver los problemas, las relaciones personales y hasta de meter la pata y estrellarse.

No hay desarrollo en un mismo personaje, ***Gustavo*** el progre resume las actividades inconformistas y esperanzadoras de la transición entre carreras, manifestaciones, porrazos policiales, el canuto y el querer liberarse sexualmente.

Peter Pank por el contrario, ejemplifica la obligada reconversión, pero esta vez el problema se aborda de una forma más sutil. La inspiración literaria se convierte en transgresión, en subversión intencionada de las escenas, de los personajes, y ofrece la lectura desdoblada de la percepción actual. Si *Peter Pan*, el libro de SIR JAMES BARRIE, es un cuento de aventuras para niños victorianos, el *Peter Pank* de MAX se convierte en una reconsideración para adultos del post-punkismo, a través de un molde literario desprovisto del edulcoramiento disneyano, y junto al *Licantropunk* en un pretexto para seguir tratando los problemas de las tribus urbanas, sus relaciones de fuerza y sus simbologías descontextuadas.

Imagen a imagen

Los otros personajes son la mayoría de las veces puntuales, personajes de relato breve, que transportan fugazmente a mundos ensoñados y por eso perdidos a posibilidades imaginarias.

El escultor cuyas obras son devoradas por el musgo, el ratero sorprendido sobre el tejado de la catedral por un extraño aquelarre pétreo y convertido en gárgola, los ciervos, los demonios...

Todos ellos, no obstante sus diferencias y relevancias, están atrapados en un potente ritmo narrativo que fluye de imagen a imagen, construyendo siempre un relato consecuente, que se sirve de apropiaciones e interpretaciones. Esa carga negativa no excluye lo poético, sino que lo potencia.

La insistencia referencial de MAX en las raíces celtas, en las leyendas medievales, es la búsqueda en esos referentes de la pureza perdida, de la autenticidad de las pasiones. Más recientemente, el mundo mitológico de las ruínas idílicas de Grecia es enfocado como momento de conjunción entre la ensoñación y la pasión telúrica (de los faunos y las bacantes).

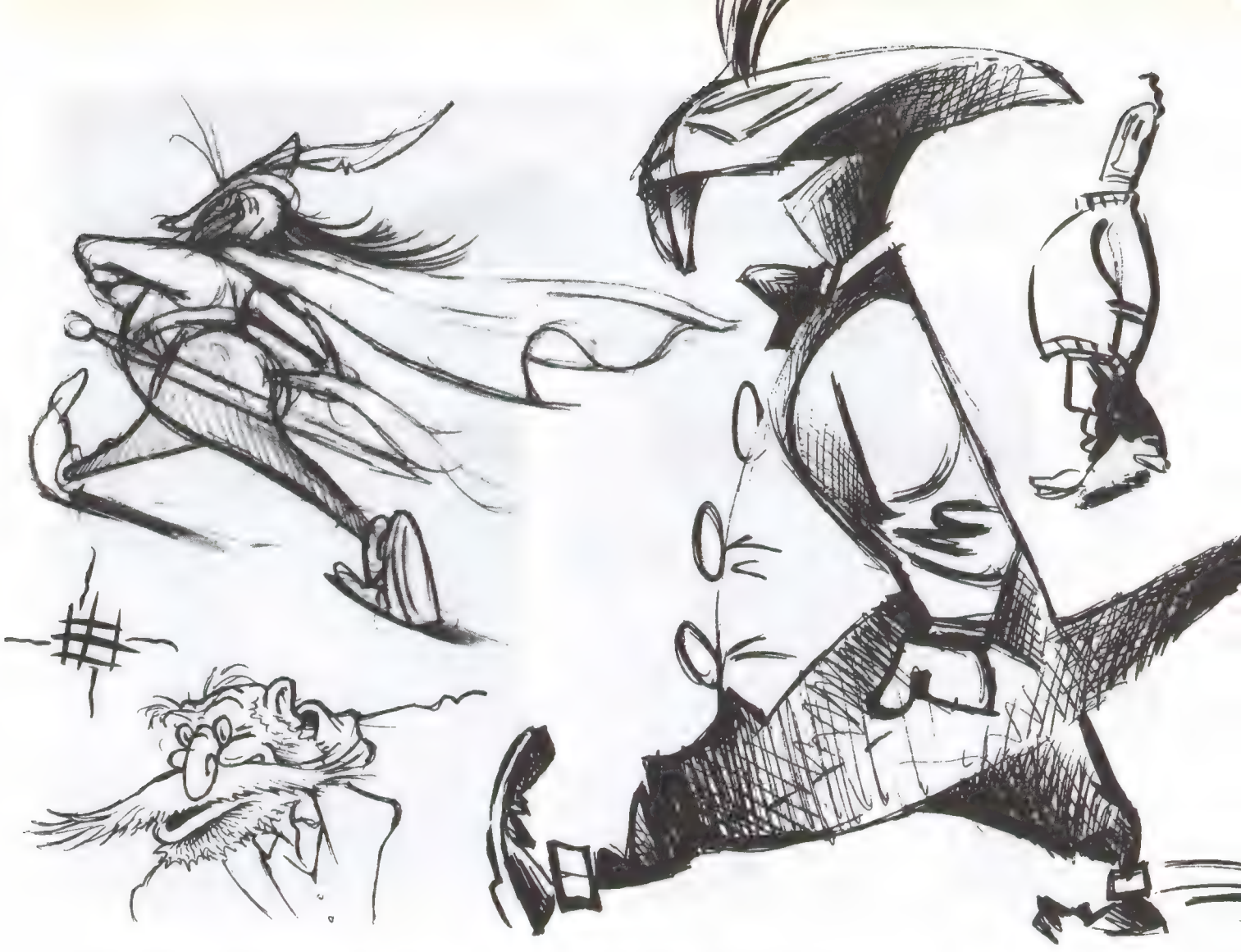

Bocetos y apuntes extraidos del álbum ***Diagramas y Fascinación*** de MAX y PERE JOAN, editado en 1987 por Sin Nombre Ediciones.

MAX resume de una forma muy personal toda una simbología (siempre heterogénea) generacional de la contracultura, aunque hoy se haya convertido en cultura; desde los mundos perdidos del pasado imaginario —nunca histórico— hasta el desencanto del «no futuro» del punk.

Por eso mismo es en el drama humano donde se concentra su atención y se subrayan las formas de sentir, desde la satisfacción o la frustración.

La sexualidad está constantemente presente, comprometida con los personajes y con el humorismo, vivida por ellos de una forma suelta, y a menudo es un engarce en el relato.

Estilo-trayectoria-secreto

El estilo de MAX es también admirablemente fiel a sus mujeres, todos sus conocimientos quedan perfectamente reflejados en un grado de exactitud que hace que las curvas sean un mero instrumento transformador de ideas en creaciones artísticas.

La trayectoria de MAX está construida sobre una seria y consciente continuidad en el trabajo, que se plasma con rigor en cada una de sus expresiones, investigando incesantemente con nuevas posibilidades y perspectivas. Y como tantas veces ha ocurrido con algunas historietas célebres estoy seguro que el lector ve en los personajes de la viñeta un reflejo de sus aspiraciones y sueños.

El secreto de MAX, si lo tiene, radica en la honestidad y brota del sustrato de los anhelos forjadores de mitos, dejándonos una brillante creación artística.

Marta Sierra i Cussó,
Directora de la Setmana del Còmic de Palma de Mallorca y Comisaria de la Exposición «Max».

L'HOME, TITELLA ENTRE EL CAOS I L'ORDRE

En l'univers historietístic de JOSÉ MARÍA BEROY, l'home és una mena de fràgil mecanisme vital, que s'enfronta amb una conspiració de forces poderoses que empenyen el seu destí més enllà de la determinació de la seva voluntat. Aquesta lluita de l'heroi contra les seves circumstàncies limitadores, manté l'objectiu final d'assimilació a la Natura, de defugir de la seva artificialitat envers un estat d'impossible puresa. Els camins per accedir a aquesta utòpica meta, es bifurquen maniqueament en dues direccions, les que porten respectivament al Caos o a l'Ordre. L'Ordre apareix com la suprema harmonia de les relacions socials, creada mitjançant normes rígides que s'alcen com murs entre la vida i les seves manifestacions incontrolables. Aquesta voluntat totalitzadora s'encarna en el rol del superhome, del gran vigilant, que imposa la seva autoritat als seus conciutadans, per protegir-los de les seves debilitats. L'Ordre és el sommi impotent de superar les imperfeccions, de dominar la natura, concebuda com la conjuminació del conegut i del desconegut, síntesi davant de la qual l'home sempre ressuscita pors ancestrals i se sent inferior, desvalgut, necessitat de protecció i per tant accessible a la subjugació. El Caos sorgeix com la resposta inevitable a la repressió de l'Ordre, és l'afirmació de l'espontaneïtat, de la inseguretat, del moviment continu, de la destrucció, de la negació. El caos podria arribar a ser la llibertat, però l'obra de BEROY, l'enfrontament entre els dos pols oposats es regula per una dinàmica mecanicista. A l'acció segueix la reacció, la qual no implica més que la resposta a un estímul i no un procés de formació de noves forces orientades a la creació d'un equilibri social. En realitat, l'oposició no s'estableix entre dos models socials sinó entre dos individus que representen les dues cares d'una mateixa realitat. Són dos antagonistes, que es necessiten mútuament per justificar la seva existència.

Aquesta confrontació esquemàtica, es veurà molt més matisada i enriquida a ***Ajeno***, però a

Vinyeta de l'àlbum ***La enfermedad del sueño***.

Doctor Mabuse encara hi té plena vigència i constitueix el motor narratiu de l'àlbum. El grafisme que recull aquesta tensió està impregnat d'expressivitat romàntica, que es manifesta en la recreació de l'espiritualitat, mitjançant una sensitiva utilització de tota la parafernàlia de l'escenificació, i així aconsegueix elevar el ritme narratiu a través d'una sèrie de salts ambientals. Són aquests els moments en els quals l'autor transforma les seves imperfeccions, especialment la caricaturització i la fredor, en virtuts que impacten la sensibilitat del qui es troba a l'altre costat de les vinyetes. És el gran mèrit o la característica més definitòria de l'actual BEROY, la consecució de situacions dramàtiques, que a vegades arriben a condensar-se en una vinyeta plena d'imatges que transmeten una forta càrrega emotiva, que modifiqui substancialment l'evolució de la trama argumental. Així, a l'àlbum hi ha dues progressions narratives, la que desenvolupa estrictament la narració i la que formen els diferents clímaxs ambientals, les dues són paral·leles, però és la segona la que defineix l'obra. Un element escenogràfic determinant és l'arquitectònic, la presència d'un urbanisme fred, perllongació decadent del neoclassicisme, pren protagonisme en el nivell estètic i és l'expressió de l'obsessió que pateix l'Ordre per dissenyar una realitat al seu gust. La línia recta és la norma que regula l'estabilitat social. L'asepticisme urbanístic és un component inseparable dels projectes utòpics conservadors, com ja apareixia a *La Fievre D'urbicande* de SCHUITEN i PEETERS encara que en aquesta darrera obra, el domini polític té manifestacions més suaus que a *Mabuse*.

La pluralitat de les fonts o referències estètiques i temàtiques que mostra aquest primer àlbum de BEROY, són l'exponent més significatiu de l'ambició i rigurositat de l'autor i alhora expliquen la repercussió d'aquesta «opera prima», plena de suggeriments i en la qual el joc creatiu avantatja de lluny les insuficiències tècniques. ►

Vinyeta de l'àlbum **999**.

Fidel als orígens

Doctor Mabuse no va ser però una obra improvisada, ni la genial creació d'un nou vingut al món de la historieta. L'aprenentatge artístic de JOSÉ MARÍA BEROY s'inicià al fanzine *Zero*, del qual també procedeixen M.A. PRADO , PASQUAL FERRY, DAS PASTORAS, GARCÉS, ESPINOSA, SEMPERE, CASTELLS, RATERA... Aquell «tebeo», va ser un producte col·lectiu d'un grup de joves autors, convençuts de les possibilitats del mitjà amb el qual s'expressaven i per tant preocupats per l'exigència professional, és a dir per aprofitar al màxim les seves capacitats creatives. Eren, com gairebé tots en aquesta professió, autodidactes, i la seva teoria es desprenia de les necessitats de la pràctica i d'una actitud oberta a les tendències més innovadores de la vanguàrdia d'aquells moments, situada a França i als Estats Units. A més a més, es manifestaven crítics respecte als corrents dominants de la historieta espanyola. De manera que a diferència de l'actitud predominant en una bona part del sector, mantenien, i encara ho fan ara, una forta inquietud per conèixer tot el que es fa en el món de la historieta, són crítics i no autosuficients i han estat sempre receptius respecte a influències gràfiques alienes a l'univers de les vinyetes. Aquestes característiques són presents a l'obra de BEROY, en la qual el treball, el coneixement, i l'experimentació tenen un pes fonamental. És per això que no hi ha resultats gratuïts ni fruits de l'atzar, sinó que són conseqüència d'una permanent preocupació per narrar més i més bé.

Hola i adéu doctor Mabuse

Després de *Doctor Mabuse* i gairebé en el termini d'un any, BEROY ha publicat tres àlbums, dos a l'estat espanyol i un a França: *999, La enfermedad del sueño* i *Alienation*. La darrera ha estat publicada primerament a la revista *Cairo* amb el nom de *Ajeno*.

Curiosament l'àlbum més homogeni d'aquests tres és *999*, ja que és el menys innovador, perquè es limita a ser una mena de segona part de *Doctor Mabuse*. Tot i així, i potser per la falta d'ambició, és força divertit. La tendència caricaturesca s'integra en un ritme narratiu més lleuger i entretenidor. Però aquesta pausa no és massa llarga i gairebé simultàniament sorgeixen *Ajeno* i la sèrie *La enfermedad del sueño*. Totes dues representen una progressió estilística per a BEROY; *La enfermedad del sueño* significa la incorporació del color al grafisme de BEROY, i *Ajeno* la maduració guionística, tot i que manté la ja tradicional irregularitat.

L'aparició del color ha reforçat encara més la capacitat de generar atmosferes, ampliant el potencial suggeridor d'emocions i d'altres percepcions difícilment dibuixables. Un altre avantatge del color per a BEROY és que esmorteeix la fredor del seu traç.

Ajeno, malgrat la confusió, que en determinats moments arriba a dominar la narració, és un salt cap endavant respecte a *Doctor Mabusè*, ja que abandona el sopluig del mite, la comoditat de l'allunyament, per arriscar-se a la definició de l'heroi i per situar-ho en uns decorats contemporanis i verges de referències temàtiques. Aquesta operació d'acostament a la realitat reforça encara més el component romàntic de l'estil de BEROY, perquè en renunciar a l'artifici i al seu codi, ha de crear l'atmosfera irreal manipulant elements propis de la nostra quotidianeïtat, trascendint, amb el seu grafisme i amb la concepció narrativa, la seva actual condició urbanística. L'inici de la sèrie a l'abandonada Estació del Nord de Barcelona o l'activació d'escollits ornaments arquitectònics de GAUDÍ, són exemples d'aquesta recreació. La mateixa feblesa de l'heroi magnifica la seva figura, que d'altra banda assumeix una representació col·lectiva impregnada alhora de derrota i de voluntat de venjança, sentiments que empenyen el relat cap a la tragèdia.

Pepe Gálvez,
economista y crític d'historieta

"¡¡ATRÁS, TODOS ATRÁS!!", "¡FOTOS NO!". DE NUEVO HA VUELTO A LAS TABLAS. EL MISTERIO, LA SEDUCCIÓN, LA AMBIGÜEDAD, TIENEN UN NOMBRE: LULÚ... COMO SIEMPRE, SU CONDICIÓN: NADA DE FOTOS NI ESPEJOS. NADA QUE REFLEJE SU IMAGEN... GUARDADA TAN CELOSAMENTE COMO LOS RUMORES SOBRE SU PASADO COMO HOMBRE... ¿POR QUÉ? HOY VOY A SABERLO...

"¡CINCO MINUTOS, MADEMOISELLE!". EN SU INEXPUGNABLE CAMERINO, LA DIVA SE DA LOS ÚLTIMOS RETOQUES... MI NOMBRE BRILLARÁ MÁS ALTO QUE CUALQUIER OTRO... MI CÁMARA REVELARÁ AL MUNDO EL SECRETO DE... LULÚ.

beroy

TODOS TENEMOS UN PRECIO. INCLUSO ALGUIEN COMO LULÚ ESTÁ EXPUESTO A LA TRAICIÓN DE UN JUDAS CUALQUIERA... (UNA SUERTE PARA MÍ.

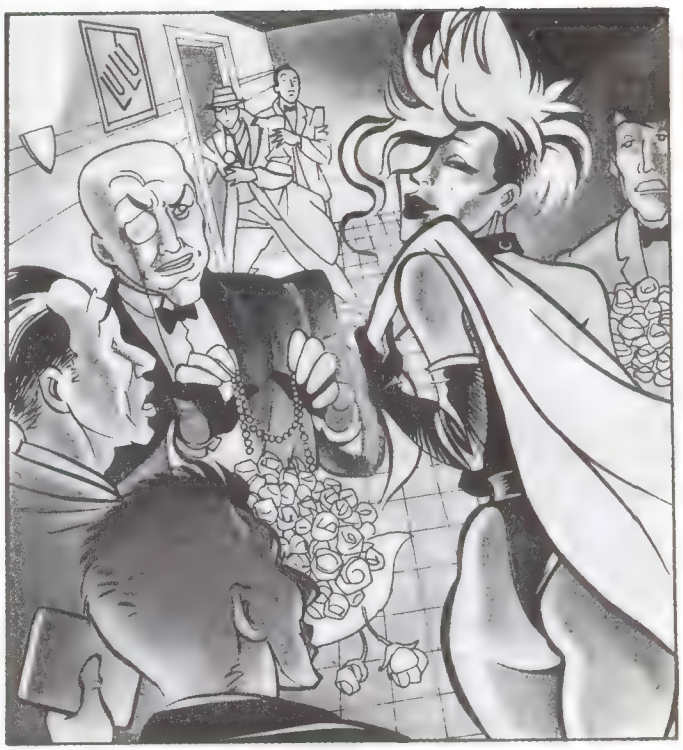

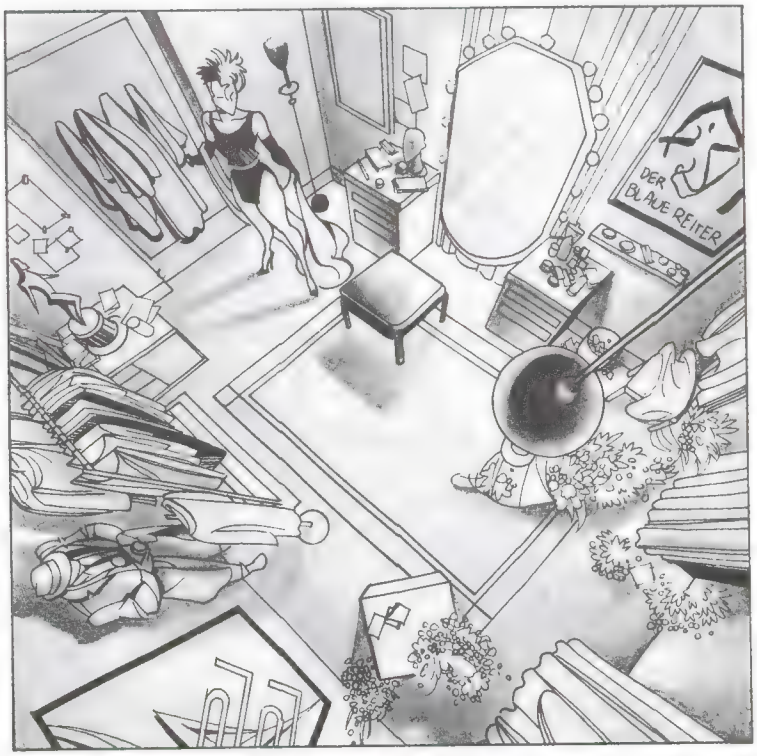

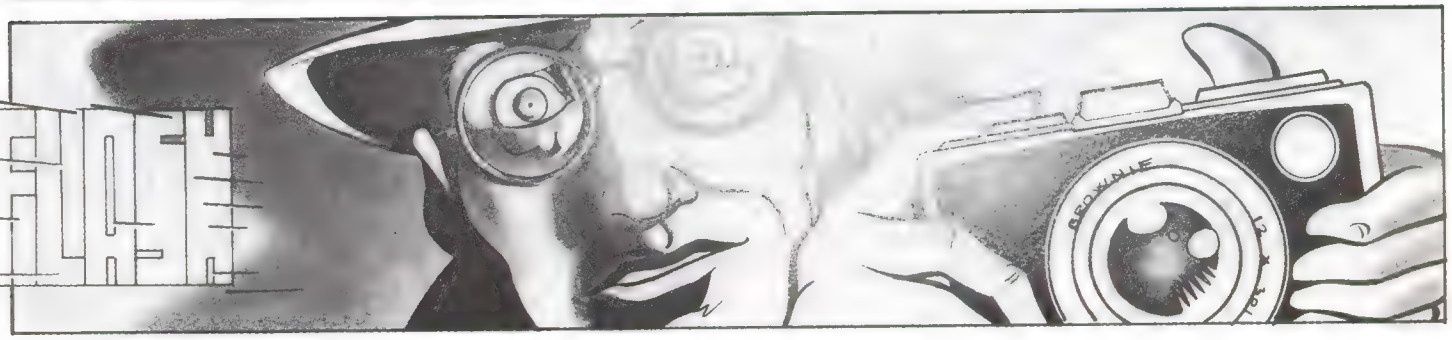

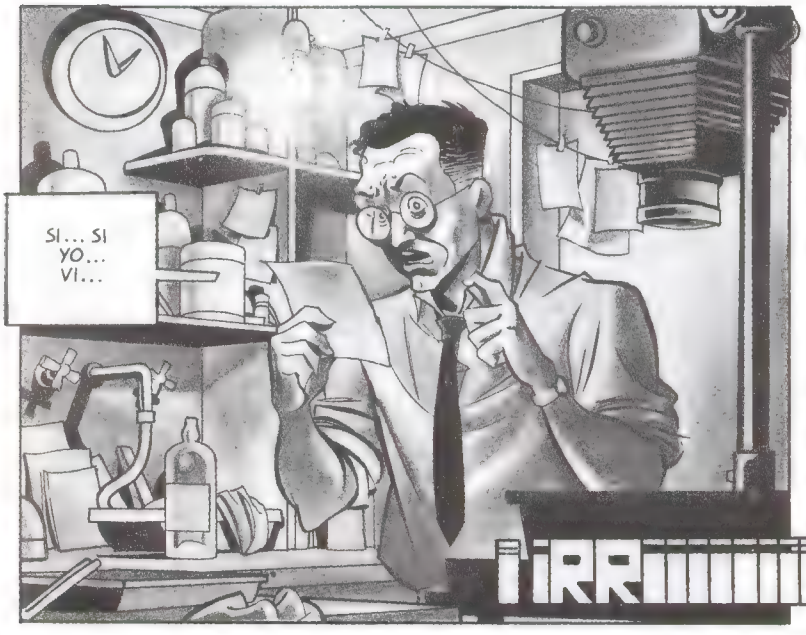

¡IRRRRRRRRRRRRRRNNG!

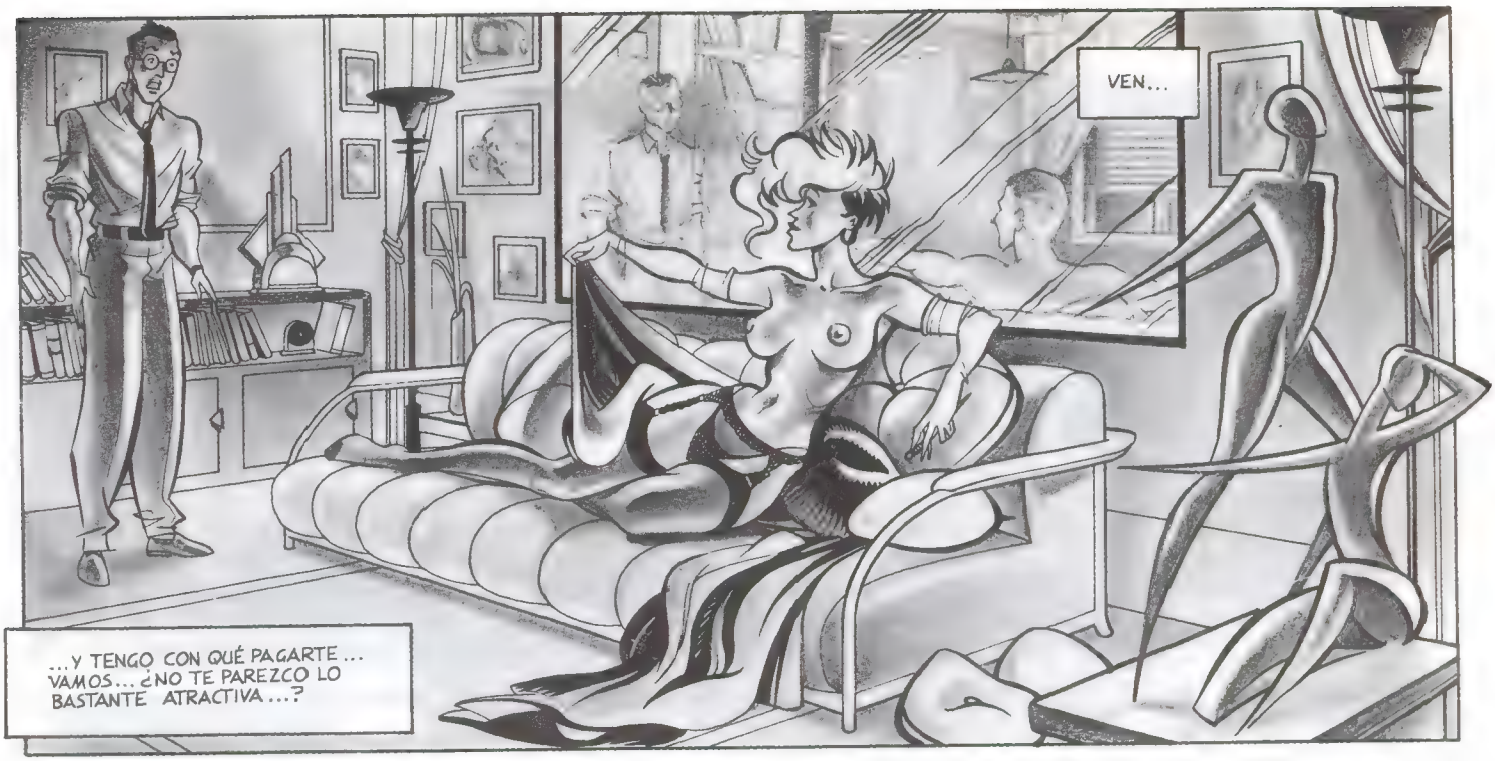

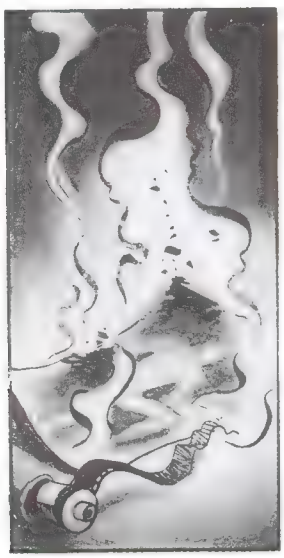

GUIÓN: MONTECARLO/J. M. DIBUJOS: beroy

BREU HISTÒRIA D'UNA LLARGA HISTORIETA

Quan els darrers dies del maig del 1988, el Saló Internacional del Còmic va obrir de nou les seves portes per sisena vegada, després de dos anys de silenci, l'esdeveniment superava els aspectes formalistes i es constituïa en un autèntic repte pel món de la historieta, obligat a demostrar de nou la seva capacitat de convocatòria. Una situació similar es va viure l'any 1981 quan va néixer el certamen, després d'un part laboriós, segons paraules textuals de FERNANDO FERNÁNDEZ, membre del primer Comitè Organitzador. I en les dues fites, la resposta dels afeccionats va constituir el resultat més engrescador i positiu. Però abans existiren les llargues i costoses negociacions, que es dirigiren primer a aconseguir la unitat de la professió, —amenaçada pels cismes de Sitges i de Madrid, encapçalats respectivament per COMA i ROCABERT i per MARIANO AYUSO— i més tard per a comprometre a les Institucions en la tasca comuna d'impulsar el Saló. Finalment, es van contabilitzar deu mil entrades venudes, l'absència de Nueva Frontera, a les hores una de les més potents editorials, i la presència d'una àmplia representació internacional composta per: MOEBIUS, NEAL ADAMS, MILO MANARA, RICHARD CORBEN, ALEX TOTH, WILL EISNER, BORIS VALLEJO, JULIO RIBERA, ENKI BILAL, WILHEM, TOPPI, SWARTE i DICK MATENA. La ubicació va ser el Recinte Firal de Montjuïc (Palau Victòria Eugènia), marc que es repetiria fins a la cinquena edició. Encara que en aquest any Sitges va compartir l'exercici de seu, realitzant-se dins del seu escenari urbà algunes activitats culturals. En conjunt, la historieta va sortir guanyadora davant de l'opinió pública, demostrant que tenia molt a dir en el terreny cultural.

La segona edició, la del 1982, va registrar una certa davallada en l'assistència de públic, les entrades venudes baixaren a 7.000; i el número de stands estrangers va passar de 9 a 6. Els convidats foranis també minvaren, i foren: BILAL, EISSER, PRATT, MANARA, MATENA, JOE KUBERT, BRUCE JONES, LIBERATORE, GUILLON i ALTUNA. Per contrarrestar tantes inflexions negatives, les presentacions de revistes s'incrementaren desproporcionadament: ***Cul de Sac***, ***Makoki***, ***Calibre 38***, ***Epic***, i ***Vertigo***, començaren llavors la seva navegació en el tormentós oceà de les vinyetes.

Al 1983 les estadístiques es mostraren més optimistes, i el número de visitants controlats per les entrades va pujar fins a 15.000. De totes formes, les estrelles internacionals continuaren perdent esplendor i la seva representació es reduí a: JIM SHOOTER, HUGO PRATT, LIBERATORE, TAMBURINI, MUÑOZ, i el persistent DICK MATENA. Això sí, en aquella ocasió ens obsequiaren amb la seva grata assistència un bon grapat d'experts en còmics: MAURICE HORN, HENRI FILIPPINI, DENNIS GIFFORD i RINALDO TRAINI, van ser convidats, diuen, per a que més tard escrivissin les excel·lències del Saló. Faltaren a la cita, aquella vegada, la revista i el periòdic del Saló, a més a més d'una anunciada i esperada exposició de còmic eròtic-sado-masoquista; sembla ser va patir problemes de censura. Els que sí hi van ser foren els fanzines amb el seu stand i la seva publicació pròpia, anomenada apropiadament ***El Fanzineroso***.

La IV edició, sorprenentment, no té dades que avalin el nivell d'assistència dels afeccionats, ara bé ALFONS FONT tenia la impressió que l'any passat hi havia més públic. De fora vingueren MILLAZZO, BERARDI, BILAL, BRECCIA, MARGERIN, SPIEGELMAN, NEAL ADAMS, FRANK THORNE, CARLOS TRILLO, JODOROWSKI i HORACIO ALTUNA. Destacà dins del Saló, la presència de ***Microbius***, fanzine gairebé microscòpic, així com l'Encuentro de Escritores sobre la Historieta, que agrupà a quasi tots els plumífers historietístics que exercien en aquells moments. Però la gran notícia d'aquell any 1984, van ser els Premis de Còmic i Il·lustració (Gaudí) Ciutat de Barcelona. Els nacionals s'atorgaren a ALFONS FONT pel ***Prisionero de las Estrellas***; BIGART va ser considerat el millor guionista; ídem dibuixant, JUAN GIMÉNEZ; la revista més votada pel jurat va ser ***Cairo*** i a AMBRÓS li reconegueren la totalitat de la seva obra. També foren premiats l'àlbum ***El archivo secreto del comisario Kelele***, JOSEP TOU-

A dalt: ALFONS FIGUERAS, JESÚS BLASCO i VÍCTOR DE LA FUENTE.
A baix: RIBERA, JORDI BUXADÉ, CHIQUI DE LA FUENTE y MANFRED SOMMER.

TAIN, JOSEP MARTÍ RIPOLL, la revista *Madriz*, ANTONI REMESAR i MIGUEL CALATAYUD. Però no s'acabà ací la pluja de guardons, encara ens resta per ressenyar els internacionals que varen anar a parar a la revista ***Corto Maltèse***, al dibuixant ENKI BILAL, al guionista CARLOS SAMPAYO, a l'obra general d'ALBERTO BRECCIA i a ***Life force*** (Afán de vida) de WILL EISNER.

I arribà l'any 1985, en el que el cinquè Saló es va situar al bell mig del sidral de la Fira de Mostres barcelonina, com si la historieta fos un producte comercial més, sense cap valor afegit cultural. Conseqüentment l'assistència i la vitalitat interna del certamen baixaren sota mínims. El número d'autors internacionals presents tampoc va ser molt alt, en tot cas recordem els noms de BERARDI, MILAZZO, MEZIÈRES, CHRIS CLAREMONT, BRECCIA i WILL EISNER... El *stand* de fanzines, que va provocar un incident «diplomàtic» amb uns firaires sudafricans, fou una de les poques coses animades dins del tedi general. Els premis Ciutat de Barcelona continuaren amb la seva marxa gratificadora, encara que en aquesta segona edició es reduí la prodigalitat de guardons que caracteritzà la primera. ***Psico-Killer*** de GALLARDO i ***Torpedo 1936*** d'ABULÍ i BERNET. Compartiren la designació a la millor obra, i aquests dos darrers autors repetiren premi com a guionista i dibuixant respectivament. A més a més es va considerar ***El Víbora*** com la revista de l'any, i ALFONS FIGUERAS va veure reconegut el mèrit del conjunt de la seva obra. El jurat internacional per la seva banda va donar els seus vots a ***Verano indio*** de PRATT i MANARA, al dibuixant MORT DRUCKER, al guionista GIANCARLO BERARDI, a la revista argentina ***Fierro*** i a WILL EISNER per la producció global. A l'any següent s'inicià el parèntesi que duraria fins a 1988 i que es va intentar omplir amb l'atorgament dels III premis Ciutat de Barcelona.

Malgrat tot, la travessia del desert no va ser massa llarga i vint anys més tard del més mític del maigs, es va obrir la VI edició del Saló, marcada per la voluntat de renovació. A més d'una sèrie de canvis organitzatius de certa importància, tendents a professionalitzar i autonomitzar la gestió del Saló; el fet més innovador va ser el canvi d'ubicació, amb el trasllat a Les Drassanes. Aquest nou escenari, junt a la gratuïtat de l'entrada i la propaganda als carrers afavorí l'èxit de públic, amb una assistència calculada al voltant de les 150.000 persones. La presència estrangera va ser més aviat escassa: MARTIN VEYRON, HUGO PRATT, LAUZIER, GIARDINO, JHON ROMITA i uns quants *stands* d'editors. Aquesta insuficiència va ser deguda, sense cap mena de dubte, a les improvisacions d'una manifestació que no va veure assegurada la seva realització fins a gairebé dos mesos abans de les dates previstes

Dos mestres del còmic: MOEBIUS i WILL EISNER.

MAX CAHNER, Conseller de Cultura de la Generalitat el 1981, inaugurà oficialment el 1r Saló del Còmic amb companyia de JESÚS BLASCO.

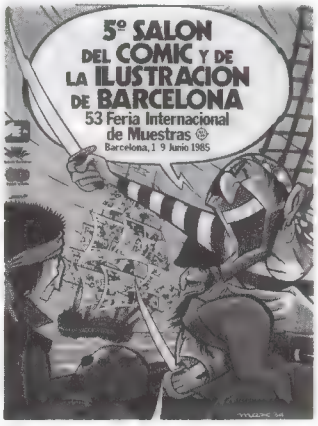

L'alcalde de Barcelona, PASQUAL MARAGALL, «treient-li la pols» a la Pedrera, dins l'exposició ***Barcelona en el còmic***, realitzada l'any passat.

HUGO PRATT a punt d'entrar al Saló del Còmic de l'any passat.

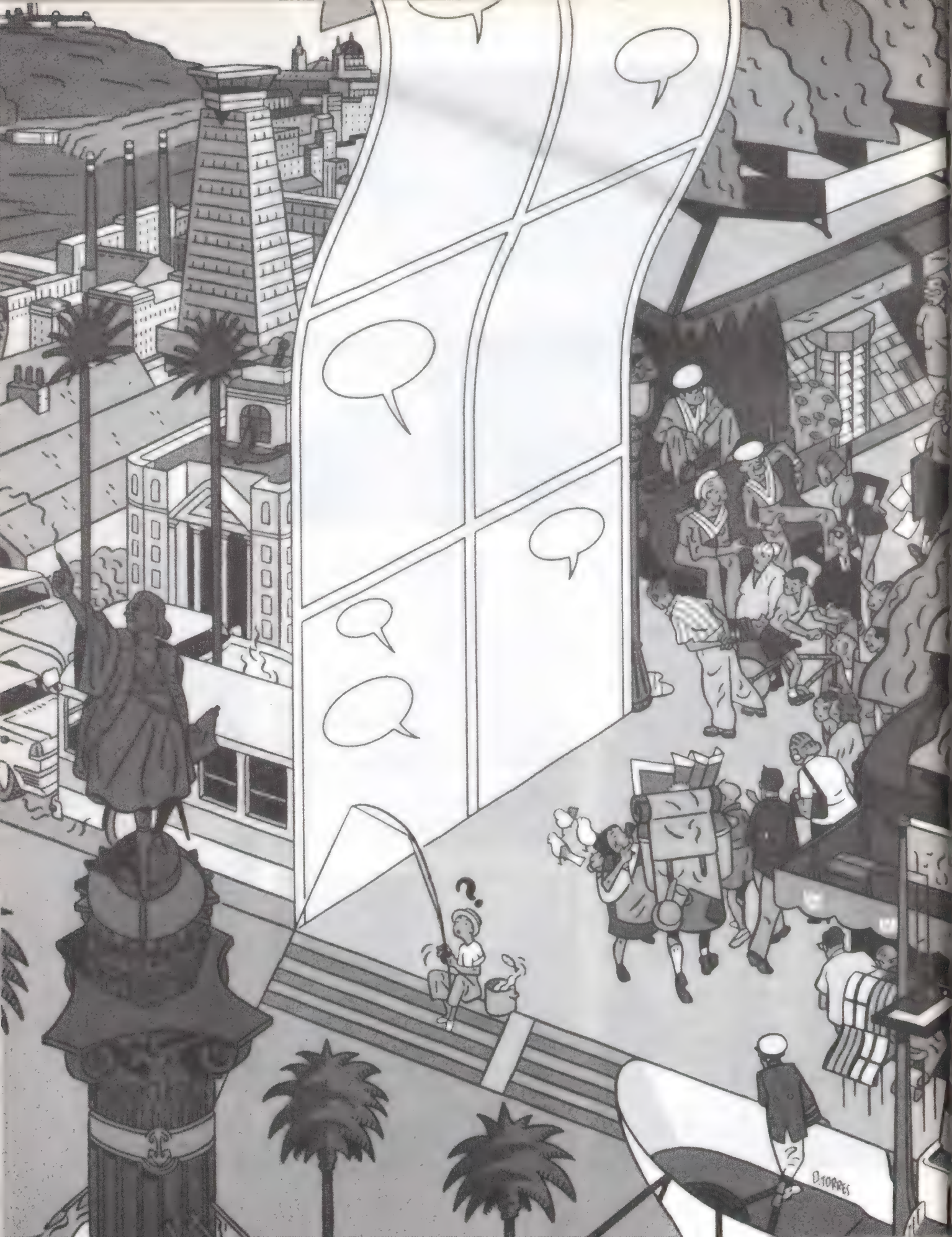
D.TORRES

FERRAN MASCARELL, de l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, entrega el premi per la Millor Obra de l'any passat a MAX (guanyador per ***El licantro punk***), en presència del president del Gremi d'Editors de Catalunya.

per a la inauguració. Una altra novetat es donà en el terreny de les exposicions, on per primera vegada el Saló en va produir una amb temàtica diferenciada; va ser ***Barcelona en el còmic***, que com el seu nom indica és un homenatge a la ciutat i als autors que l'han representada en les seves vinyetes.

En l'apartat de les publicacions, es tornà a editar el Catàleg d'autors espanyols, que recollia referències i mostres de cent seixanta-vuit dibuixants i guionistes.

També va sortir el ***Tebeo del Saló***, revista que recullí informacions i opinions prou representatives de la situació del món dels tebeos, així com historietes relacionades amb les exposicions previstes per aquella edició.

Els premis també es modernitzaren, o més ben dit, es monetaritzaren, doncs al valor simbòlic s'afegiren el d'unes interessants dotacions econòmiques. A aquest innegable atractiu, s'agregà un nou mecanisme d'atorgament. Així es va introduir un procés previ de nominacions, en el que participaren més de trenta especialistes i crítics d'Historieta. Després, un jurat «nacional» seleccionà d'entre els nominats els triunfadors. ALFONS FIGUERAS va rebre el premi a la millor trajectòria professional, remunerat en 1.000.000 de pessetes. La millor obra de l'any, segons el jurat, va ser ***El Licantropunk*** de MAX i rebé una compensació de 500.000 pessetes; finalment el ***Doctor Mabuse*** guanyà per JOSÉ MARÍA BEROY, 250.000 pessetes com millor obra novella. El jurat internacional distribuí guardons meŋament nominatius a les obres ***Juego de Luces*** de MUÑOZ y SAMPAYO, *ex-aequo* amb ***Calvin and Hobbes*** de WILL WATTERSON, al dibuixant CARLOS NINE i a MARTIN.

VEYRON en la seva vessant de guionista. Finalment HUGO PRATT va ser designat gran mestre dels còmics.

En el balanç final d'aquest Saló de la *rentrée*, és el compte de la repercussió pública, el que decantar l'equilibri clarament cap a l'haver. Un aspecte important en aquest camp, va ser la incidència en els mitjans de comunicació, que màlgrat ser cojuntural i insuficient, contribuí força a generar una atmosfera d'interès i redescubriment dels valors continguts per les vinyetes, trencant amb la dinàmica de buit i silenci predominant els darrers anys.

Una de les demostracions de la nova vitalitat del Saló, han estat les expectatives que a nivell internacional s'han manifestat al voltant de la nostra historieta i dels seus creadors. La presència d'una representació oficial del nostre Certamen als Salons d'Angulema, Grenoble, Alger... ha evidenciat l'interès d'editors, públic i crítica respecte a la nostra producció. I curiosament aquesta expectació aliena ha engrescat de retruc als de casa nostra.

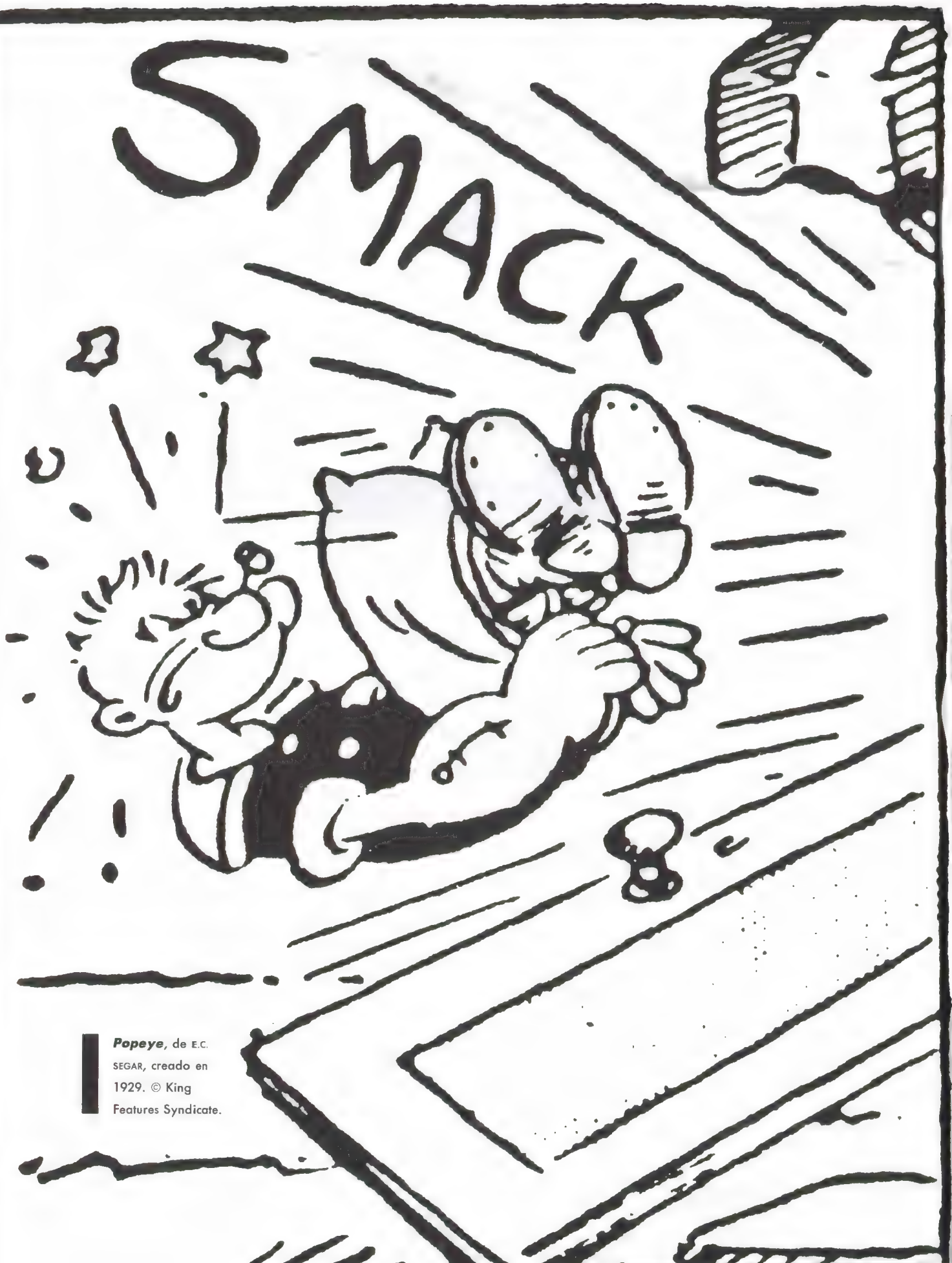

Popeye, de E.C. SEGAR, creado en 1929. © King Features Syndicate.

CUANDO EL CÓMIC ES HISTORIA

La breve historia de los cómics ha desarrollado en algo más de un siglo un cúmulo de posibilidades técnicas y artísticas para conducir a la historieta al punto donde hoy se encuentra. No es difícil, por eso, como consecuencia de la intensidad creativa de los pioneros del medio, recordar a menudo alguna de las efemérides que jalonan esa historia de los cómics.

En este sentido, 1989 es un año propicio para el recuerdo y la conmemoración. En 1989 se cumplen 150 años del primer intento conocido de definición de los cómics —cuando aún no habían viajado a América y todavía no se llamaban así—, o al menos el primer intento de explicar al público los elementos que componían la entonces llamada literatura en imágenes, la función de esos elementos y su unidad conceptual. Fue nada menos que el escritor y dibujante suizo RODOLPHE TÖPFFER, el invento de tan original literatura, quien, consciente de lo que había hecho, se atrevió a formular su idea en un artículo escrito, en 1839, a propósito de uno de sus libros de estampas: «*Este librito* —decía— *es de naturaleza mixta. Se compone de una serie de dibujos autógrafos. Cada uno de estos dibujos viene acompañado de una o dos líneas de texto. Los dibujos sin este texto tendrían sólo un significado oscuro; el texto, sin los dibujos, no significaría nada. El conjunto forma una especie de novela...*». Con estas palabras el invento estaba consagrado. Ciento cincuenta años después, la idea de los cómics no ha cambiado demasiado. No se ha encontrado todavía una definición plenamente válida, pero el concepto de TÖPFFER es aún en gran medida aplicable a los cómics de hoy.

Ochenta años más tarde de que TÖPFFER lanzara su fórmula, la literatura en imágenes había cruzado el Atlántico, se había aposentado en los Estados Unidos, había cambiado de soporte difusor, se había revitalizado, había evolucionado y ya se conocía con el nombre de cómics, un nombre adecuado desde luego a su humorístico contenido primitivo. Y 80 años después de TÖPFFER, hace ahora setenta, nació en América una de las series más revolucionarias de la historia de los cómics. Se llamaba ***Thimble Theater*** y lo firmaba, sólo con su apellido, ELZIE CRISLER SEGAR. Se inauguró el 19 de diciembre de 1919 en las páginas del ***New York Journal*** y reunía al principio una larga serie de personalidades entre los que destacaban la esbelta y desgarbada ***Olive Oyl*** y su colérico hermano ***Castor Oyl***. La serie comenzó pronto a discurrir por los cauces de la aventura fantástica y el humor absurdo, pero casi diez años después de su nacimiento, hace ahora sesenta años, apareció en ella un personaje emblemático, quizá el primer superhombre de los cómics, cuya fama y popularidad se ha incrementado con el tiempo. Se trata de ***Popeye el marinero***, porque a pesar de su aspecto juvenil, con su ojo cerrado, su mandíbula potente y su pequeña pipa, ***Popeye*** cumple este año los 60. En América y en Europa fue desde el principio un personaje popular. Prescindiendo del contenido de sus historietas, del extraño mundo en que vivía, de la fantasía surrealista de sus aventuras, de su brillante personalidad, de las inspiradas figuras que le rodeaban y de la genialidad de su autor, ***Popeye*** fue erigido por el público, gracias a los dibujos animados, en símbolo de la fuerza utilizada al servicio del bien, desvirtuando el verdadero sentido de sus historietas. Suele recordarse a ***Popeye*** como un formidable comedor de espinacas golpeando al gigantesco ***Brutus*** ante los ojos asombrados de la enamorada ***Olive*** (***Rosario*** en castellano) mientras ***Wellington Wimpi*** (o ***Roque Pilón***) saborea una de sus indefectibles hamburguesas contemplando el cráneo mondo de ***Cocoliso***. En los años 30 en España la fama de ***Popeye*** era pareja a la de ***Mickey Mouse***, aparecía en tebeos, películas, canciones infantiles, libros de cuentos y cuadernos de dibujo, e incluso se publicaron entonces dos álbums de tapa dura con historietas de ***Popeye***.

Hace sesenta años en los Estados Unidos, unos meses antes del *crack* de la bolsa de Nueva York y el comienzo de la Depresión, la renovación de los cómics se dejó notar también por caminos

¡MALDITO! ¡HA COGIDO NUESTROS CINTURONES Y CAMISAS.
ESTO DEBERÁ LLEVARME A ALGUNA PARTE
¡LAS MONTAÑAS ROCOSAS! ¡DEBO TIRAR MAS LASTRE PARA SUPERARLAS!
¿QUE PASARIA SI ESTUVIESE A LA DERIVA EN EL ESPACIO?
PERO DEJE CAER DEMASIADA ARENA..... Y CONTINUABA SUBIENDO. DE CUALQUIER FORMA NO QUERIA PERDER LOS CINTURONES. ASI.....
DICK CALKINS

Viñetas de ***Buck Rogers*** correspondientes a una tira diaria de 1929. DICK CALKINS y PHIL NOWLAN.

Batman en 1939, obra de BOB KANE. © D.C. Comics.

El Tarzán del gran, HAL FOSTER. © U.F.S.

formales. *Popeye* apareció por primera vez en público el 17 de enero de aquel año 1929, pero justamente diez días antes se había producido otro hecho memorable para la historia de los cómics. Y es que por fin éstos superaron la literalidad del nombre que habían adoptado en América. En efecto, hasta entonces, aunque habían comenzado ya a relatar largas historias continuadas con diversas incidencias aventureras, no habían abandonado nunca el grafismo más o menos caricaturesco y el tono satírico o ingenuo. En 1929, y precisamente el lunes 7 de enero de ese año, los cómics americanos —con los antecedentes de *Wash Tubs*, de *Little Orphan Annie*, de *Joe Palooka* y de *Tim Tyler's Luck*— estrenaron una nueva fórmula que conjugaba el absoluto realismo de la imagen con la fantasía desenfrenada del argumento. Una fórmula que inauguraron conjuntamente, el mismo día, *Buck Rogers in the Year 2423 A.D.* y *Tarzán de los monos*.

Buck Rogers fue probablemente el primer cosmonauta de los cómics. Capitán de las fuerzas aéreas norteamericanas, despertó de un largo sueño de quinientos años cuando su país había sido invadido por los mongoles, personificación del peligro amarillo cuya amenaza de una u otra forma estaba latente en la conciencia occidental de los años 30. *Buck Rogers*, el héroe espacial ideado por PHIL NOWLAN y dibujado por DICK CALKINS, fue pronto popular en América, pero no así en nuestro país donde, quizá por habérsele anticipado *Flash Gordon*, sólo apareció en los años 30 en *La revista de Tim Tyler*; después, cuando sus autores originarios lo habían abandonado, asomó esporádicamente a las páginas de algunas revistas como *A todo color* y *K.D.T.*

La fama de *Tarzán*, en cambio, fue creciendo en España día a día desde que, también en los años 30, *Aventurero* recogiera sus primeras aventuras dibujadas. Claro que *Tarzán* llegaba precedido por el éxito de sus novelas que habían empezado a publicarse en el país en 1926. La primera historieta de *Tarzán*, la que comenzó en América el 7 de enero de 1929, traducía en imágenes precisamente una de estas novelas, la primera, escritas por EDGAR RICE BURROUGHS; en imágenes magníficas del dibujante canadiense HAROLD FOSTER. Fue sólo el punto de arranque de una larga serie que había de independizarse de las historias de BURROUGHS a partir de las páginas dominicales en color, para construir un nuevo *Tarzán*, distinto del de las novelas y diferente del WEISSMULLER de las películas, que se tornaría adusto y dominante cuando BURNE HOGARTH sustituyó a FOSTER en la realización gráfica de la serie.

También en 1989, año de conmemoraciones, *Batman*, el hombre murciélago, celebra su 50 cumpleaños. Desde que en 1939 BILL FINGER y BOB KANE lo hicieron aparecer por primera vez en el nº 27 del *comic-book Detective Comics*, ha atravesado innumerables vicisitudes enfrentándose con su inseparable *Robin* el muchacho maravilla, a delincuentes tan pintorescos como el *Jocker*, el *Pingüino* o el *Enigma*. Antes de que llegara a España a través de la edición mejicana de Novaro, tuvo aquí un curioso antecedente indígena en *Robín y el Murciélago*, la serie de tebeos ilustrada por el hoy famoso JULIO RIBERA. En los años 70 dibujantes como NEAL ADAMS potenciaron la concepción gráfica de *Batman*, pero desnaturalizaron su primitivo espíritu, ingenuo y maniqueo, que ha podido ser recordado recientemente gracias al antiguo serial televisivo que emitió el pasado año la Televisión Catalana.

Y por fin, para terminar este breve repaso conmemorativo, es preciso señalar que hace ahora 40 años, en 1949, nació en nuestro país la revista *Florita* que introdujo un peculiar tipo de historietas para niñas.

Salvador Vázquez de Parga,
especialista en historietas

7è SALÓ INTERNACIONAL DEL CÒMIC DE BARCELONA

Horari

Dijous i divendres de 10 a 16 hores jornades per a professionals
De 16 a 20 hores obert al públic
Dissabte i diumenge obert al públic de 10 a 20 hores

Dimecres 17

23 h. Festa ***Murcia Rock*** a Artículo 26

Dijous 18

10 h. Apertura del Salò
Inauguració oficial

17 h. Taula rodona sobre **Còmic i Història**
Amb VÍCTOR MORA, CARLOS GIMÉNEZ i ANTONIO HERNÁNDEZ PALACIOS
A la Sala d'Actes de les Drassanes

19 h. Taula rodona sobre **La nova historieta**
Amb JUAN BUFILL, MONTESOL, MAX i FELIPE HERNÁNDEZ CAVA
A la Sala d'Actes de les Drassanes

20 h. Presentació de la revista ***El aventurero*** d'Edicions B a Studio 54

24 h. Festa ***El Víbora*** a Bikini

Divendres 19

12 h. Debat sobre **Els Drets d'autor**
Amb PAU MISERACHS, JAUME MARZAL, JORDI BERNET i GUILLEM CIFRÉ
A la Sala d'Actes de les Drassanes

16 h. Presentació novetats d'***El Víbora***
A la Sala d'Actes de les Drassanes

17 h. Cara a cara amb JOSÉ MARÍA BEROY
A la Sala d'Actes de les Drassanes

18 h. Presentació dels guardons del Concurs d'Historieta de la Generalitat de Catalunya
A la Sala d'Actes de les Drassanes

19 h. Taula rodona sobre ***Els periodistes en el còmic***
Amb JOAN BARRIL, XAVIER VINADER, GALLARDO, CARLES SANTAMARÍA i JAUME VIDAL
A la Sala d'Actes de les Drassanes

21,30 h. Sopar oficial del Saló i lliurament dels Premis del Saló a l'Hotel Orient

Dissabte 20

11 h. Taula rodona sobre els ***comic-books***
Amb la participació de responsables editorials d'Ediciones Zinco, Comics Forum i Tebeos, S.A.

12,30 h. Lliurament del Premi ***Boñiga*** atorgat per l'Escola Joso
A la Sala d'Actes de les Drassanes

13 h. ***Titelles***
A la Sala d'Actes de les Drassanes

16,30 h. Presentació de les novetats d'Ediciones Zinco a càrrec de MIGUEL SAAVEDRA i SERGIO PRADERA
A la Sala d'Actes de les Drassanes

17 h. Taula rodona **On és la notícia, és el còmic**
Amb la gent d'***El Víbora*** i ***El Jueves***
A la Sala d'Actes de les Drassanes

18,30 h. ***Titelles***
A la Sala d'Actes de les Drassanes

19 h. Debat
A la Sala d'Actes de les Drassanes

Diumenge 21

12 h. **Trobada de Fanzines**
A la Sala d'Actes de les Drassanes

13,30 h. ***Titelles***
A la Sala d'Actes de les Drassanes

18,30 h. ***Titelles***
A la Sala d'Actes de les Drassanes

20 h. Cloenda del Saló

Exposicions

Nova historieta. 30 autors
Centre d'Art Santa Mònica
Rambla de Santa Mònica, 5

Els periodistes en el còmic
Palau Marc
Rambla de Santa Mònica, 8

Max, exposició monogràfica
Les Drassanes

J.M. Beroy, exposició monogràfica
Les Drassanes

PROGRAMA

MERCAT DE LES FLORS
ESPAI ESCÈNIC MUNICIPAL

La nit comença al Mercat de les Flors.

A partir d'ara la nit no comença quan es pon el sol, sinó quan tu surts de casa. I al Mercat de les Flors t'ho posem molt fàcil perquè la comencis amb alguns dels millors muntatges de dansa, teatre i música que pots veure a Barcelona. Omple aquesta butlleta, ens l'envies i rebràs informació periòdica del que passa al Mercat. No badis, no et quedis fora de la llista.

Desitjo rebre informació gratuïtament sobre les activitats del Mercat de les Flors.

Nom

Cognoms

Població **CP**

Adreça

Telèfon

Data de naixement

Professió o activitat

Retalla i envia aquesta butlleta al
Mercat de les Flors
Espai Escènic Municipal
Telf. 426 18 75
Carrer Lleida, 59
08004 Barcelona

Ajuntament de Barcelona

elPeriódico

¡Ya está a la venta!

¡La revista de aventuras que todos esperabais!

TEBEOS SA

EDICIONES B
GRUPO ZETA